

Nr 53.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 21 juni 1940 (nr 540) om krigsskadeersättning; given Stockholms slott den 25 oktober 1940.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 21 juni 1940 (nr 540) om krigsskadeersättning.

GUSTAF.

Fritiof Domö.

Förslag
till
Lag
angående ändring i vissa delar av lagen den 21 juni 1940 (nr 540)
om krigsskadeersättning.

Härigenom förordnas, att lagen den 21 juni 1940 om krigsskadeersättning skall, i nedan angivna delar, erhålla följande ändrade lydelse:

1 kap. Inledande bestämmelser.

1 §.

För skada å egendom i följd av krig, vari riket kommit, skall, i den mån sådan krigsskada ej gottgöres i annan ordning, beredas ersättning genom statlig krigsförsäkring i den omfattning och på de villkor som i denna lag stadgas.

2 §.

1 mom. Denna lag äger icke tillämpning å:

- a) nationalparker och såsom naturminnesmärken fridlysta områden;
- b) staten tillhörig egendom, dock att under bestämmelserna i lagen inbegripas staten tillhörig utarrenderad jordbruksfastighet och fastighet, som innehaves med tomträtt eller vattenfallsrätt eller med åborätt eller eljest ständigt eller ärftlig besittningsrätt;
- c) kommun eller annan menighet tillhöriga allmänna platser, så ock begravningsplatser;
- d) kommuns eller annan menighets byggnader för allmän styrelse eller förvaltning ävensom för kultur- eller rättsvård, ordning eller säkerhet, fattigvård, barnavård, sundhetsvård, religionsvård eller undervisning, så ock för byggnaderna avsedd lös egendom;
- e) i jordeboken upptaget fiskeri, varmed äganderätt till grunden ej är för-enad, samt frälseränta;
- f) främmande stat tillhörig egendom;
- g) penningar, aktier, obligationer och andra fordringsbevis.

2 mom. Från bestämmelserna i lagen undantagas ytterligare för allmän trafik avsedd eller upplåten kanal, spårväg eller annan farvåg, dock ej järnväg, så ock allmän farled eller allmän flottled jämte till de sålunda undantagna kommunikationsanstalerna hörande, för driftens omedelbara behov avsedda byggnader, anläggningar och markområden.

3 mom. Gäller enligt bestämmelse i 1 eller 2 mom. lagen ej för byggnad, vare lag samma beträffande tomtområde, som hör till byggnaden.

3 §.

För handläggning av frågor rörande krigsförsäkring enligt denna lag skall finnas en för riket gemensam nämnd (*statens krigsskadenämnd*).

De föreskrifter, som utöver denna lag erfordras beträffande nämndens organisation och verksamhet, meddelas av Konungen.

2 kap. Krigsskada å fastigheter samt å inventarier och produkter inom jordbruk och trädgårdsskötsel m. m.

4 §.

Ersättning enligt detta kapitel utgår för krigsskada å *dels* fastighet, vara bestämmelserna i kapitlet vid skadans inträffande äga tillämpning, *dels* lösa inventarier, levande och döda, avsedda för jordbruk eller trädgårdsskötsel å sådan fastighet, *dels* å fastigheten förvarade jordbruks- och trädgårdsprodukter, som utvunnits å eller äro avsedda för fastigheten eller fastighet som är i sambruk med denna, *dels* ock å fastigheten förvarade, därstädes eller å sambrukad fastighet avverkade skogsprodukter.

Äro produkter, som i första stycket sägs, under transport från den fastighet, där de förvarats, eller hava de förflyttats därifrån på grund av i vederbörlig ordning meddelad föreskrift, skall i ersättningshänseende så anses som om produkterna alltjämt förvarades å fastigheten.

5 §.

Med fastighet förstås i detta kapitel egendom, som omedelbart på grund av lagen den 24 maj 1895 angående vad till fast egendom är att hänföra skall betraktas såsom sådan egendom, så ock byggnad, som icke enligt samma lag är hänförlig till fast egendom, dock att, därest värdet av byggnad eller med varandra sammanhängande byggnader, som äro uppförda å mark för vilken byggnadsägaren enligt kommunalskattelagen icke är skattskyldig, understiger 500 kronor, sådan byggnad ej anses som fastighet.

10 §.

Till gäldande av ersättning jämte ränta och kostnader skall efter krigets slut sedan Konungen därom förordnat för kalenderår erläggas bidrag för fastighet, vara bestämmelserna i detta kapitel vid årets ingång äga tillämpning (*krigsskadebidrag*).

Bidraget skall bestämmas av krigsskadenämnden och utgå med högst en halv procent för år av fastighetens värde, dock under högst tio år.

Såsom fastighets värde anses dess taxeringsvärde. Saknas sådant, skall fastighetens värde fastställas i den ordning Konungen bestämmer.

3 kap. Krigsskada å varor och maskiner.

16 §.

Ersättning enligt detta kapitel utgår för krigsskada å följande egendom, såframt den är eller, beträffande egendom under transport, omedelbart före transportens början varit brandförsäkrad i svenskt försäkringsbolag eller i utländsk försäkringsanstalt med rätt att driva försäkringsrörelse här i riket samt rätt till ersättning för egendomen icke föreligger enligt bestämmelserna i 2 kapitlet, nämligen:

a) *varor*, varmed avses handelsvaror ävensom råämnen, materialier, under arbete varande och färdigt fabrikat jämte emballage i eller för fabrik, annan industriell inrättning eller hantverk, dock ej fartyg under byggnad;

b) *maskiner*, varmed avses maskiner, transmissioner, inventarier, ledningar, reservdelar och förbrukningsartiklar i eller för fabrik, annan industriell inrättning eller hantverk ävensom till enskild järnväg hörande rullande materiel och för driften erforderliga förbrukningsartiklar.

Ersättning utgår jämväl för krigsskada å fartyg under byggnad å varv, såframt egendomen är brandförsäkrad i svenskt försäkringsbolag eller i utländsk försäkringsanstalt med rätt att driva försäkringsrörelse här i riket; och skall krigsskadenämnden i fråga om samtliga å varje särskilt varv under byggnad varande fartyg, som här avses, bestämman, att de skola anses tillhöra endera av de i första stycket angivna egendomsgrupperna. Med brandförsäkring förstås här även försäkring mot brandskada, som meddelats i form av sjöförsäkring.

Har egendom, som avses i denna paragraf, på grund av i vederbörlig ordning meddelad föreskrift förflyttats till annan plats än den i försäkringsavtalet angivna, skall utan hinder därav ersättning utgå för krigsskada å egendomen.

18 §.

Ersättning utbetalas å tid, som krigsskadenämnden för varje särskilt fall bestämmer.

Å ersättningsbelopp, som ej utbetalts en månad från det anmälan om skadan jämte redogörelse enligt 35 § andra stycket kommit nämnden till handa, äger ersättningsberättigad från utgången av nämnda tid åtnjuta ränta efter räntefot, som Konungen bestämmer.

22 §.

Avgift uppbäres i den ordning krigsskadenämnden bestämmer.

Det åligger svenskt försäkringsbolag och utländsk försäkringsanstalt med rätt att driva försäkringsrörelse här i riket att i den utsträckning nämnden beslutar och mot ersättning, som Konungen bestämmer, biträda vid debitering och uppbörd av avgifterna.

4 kap. Krigsskada å annan egendom.

25 §.

1 mom. Ersättning enligt detta kapitel utgår för krigsskada å egendom som icke omfattas av bestämmelserna i 2 eller 3 kapitlet, såframt egendomen är brandförsäkrad eller, vad angår fartyg och dess tillbehör, sjöförsäkrad i svenskt försäkringsbolag eller i utländsk försäkringsanstalt med rätt att driva försäkringsrörelse här i riket.

Förflyttas egendom, som här avses, i syfte att undgå krigsskada till annan plats än den i försäkringsavtalet angivna, skall utan hinder därav ersättning utgå för krigsskada å egendomen.

2 mom. Från bestämmelserna i detta kapitel undantagas:

a) fartyg (båt, pråm), som nyttjas till handelssjöfart eller resandes fort-skaffande eller till annat ändamål, som med handelssjöfarten äger gemenskap, såsom bogsering, isbrytning, bärgnings- eller dykeriföretag, så ock fiskefartyg, som har en bruttodräktighet av tjuvu registerton eller därutöver, jämte sålunda undantagna fartygs tillbehör;

b) luftfartyg;

c) smycken, ädla stenar och äkta pärlor.

3 mom. Egendom skall jämväl vara undantagen från bestämmelserna i detta kapitel, såframt försäkringstagaren gör anmälan därom hos försäkringsgivaren före krigets utbrott eller, beträffande därefter försäkrad egendom, samtidigt med försäkringsavtalets ingående.

26 §.

Ersättning skall, med beaktande av vad nedan i denna paragraf stadgas, bestämmas till belopp, som skolat utgå, därest ersättningen varit grundad på det för egendomen gällande brand- eller sjöförsäkringsavtalet, med avdrag av fem procent av försäkringsbeloppet.

Har i avtalet försäkringsgivaren förbundit sig att till fullo ersätta uppkommen förlust i den mån denna täckes av försäkringsbeloppet eller har viss självrisk fastställts, skall ersättningen bestämmas utan hänsyn till vad avtalet sålunda innehåller. Skulle villkor i avtalet i något fall leda till uppenbar obillighet i fråga om ersättning för krigsskada, må det kunna jämkas eller lämnas utan avseende.

27 §.

Ersättning utbetalas efter krigets slut å tid, som krigsskadenämnden för varje särskilt fall bestämmer, nämnden obetaget att av medel som för ändamålet må komma att ställas till förfogande, när skäl därtill äro, helt eller delvis utbetala ersättning före krigets slut.

Å ersättningsbelopp, som ej utbetalts sex månader från krigets slut, äger ersättningsberättigad från utgången av nämnda tid åtnjuta ränta efter räntefot, som Konungen bestämmer.

28 §.

Överstiger sammanlagda ersättningsbeloppet enligt 26 § jämte ränta och med verksamheten förbundna kostnader vad som beräknas inflyta i avgifter jämlikt 30 §, skall ersättning utgå med belopp som svarar mot den beräknade avgiftssumman efter avdrag av kostnaderna.

29 §.

I fråga om rätt till utfallande ersättningsbelopp skall så anses som om ersättningen vore grundad på brand- eller sjöförsäkringsavtalet för egendomen.

30 §.

1 mom. Till gäldande av ersättning för skada å egendom, som avses i detta kapitel, jämte ränta och kostnader skall erläggas avgift av envar, som svarar för betalning av premie för brand- eller sjöförsäkring å egendomen, gällande under kriget eller del därav.

Avgiften skall för envar försäkringstagare, som avses i första stycket, utgöra lika stor del av det högsta under kriget för honom gällande brand- eller sjöförsäkringsbeloppet för egendomen. Är vid försäkring å personlig lösegendom ej särskilt försäkringsbelopp angivet för smycken, ädla stenar eller äkta pärlor, skall försäkringsbeloppet för egendomen i dess helhet läggas till grund för avgiftens bestämmande.

Avgiften skall bestämmas av krigsskadenämnden under iakttagande av att den ej må överstiga två procent av det till grund för avgiften liggande försäkringsbeloppet eller, såframt Konungen därom förordnar, den större procent av samma belopp, som erfordras för att den beräknade avgiftssumman efter avdrag av kostnaderna skall uppgå till tre fjärdedelar av sammanlagda ersättningsbeloppet enligt 26 § jämte ränta, i varje fall dock högst tre procent.

2 mom. Skulle till följd av bestämmelserna i 1 mom. flera försäkringstagare vara skyldiga att erlägga avgift för en och samma egendom, må krigsskadenämnden, när skäl därtill äro, meddela befrielse helt eller delvis från skyldighet att erlägga avgift.

3 mom. Har försäkringstagare, innan krigsförsäkringen trätt i tillämpning, å annan överlåtut egendom, som brand- eller sjöförsäkringen avser, äge han av den nya ägaren utkräva erlagd avgift, såvitt ej den nya ägaren på grund av försäkring, som han själv tagit, är pliktig att erlägga avgift för egendomen.

31 §.

Avgift uppbäres, där ej Konungen annorlunda förordnar, å tid efter krigets slut, som krigsskadenämnden bestämmer, dock att avgiften, där den ej överstiger två procent av det till grund för densamma liggande försäkringsbeloppet, skall hava erlagts inom två år från krigets slut samt eljest inom tre år från denna tidpunkt.

32 §.

Staten skall vidkännas vad i ersättning må hava utbetalts utöver det belopp, med vilket ersättning till följd av stadgandet i 28 § skolat utgå.

33 §.

Vad i 22—24 §§ är stadgat skall äga motsvarande tillämpning beträffande försäkring enligt detta kapitel.

5 kap. Gemensamma bestämmelser.

34 §.

Har i vederbörlig ordning meddelad föreskrift, vars iakttagande är ägnat att förebygga eller begränsa krigsskada, åsidosatts, må ersättning för sådan skada åtnjutas endast om och i den mån skadan, efter vad antagas må, skulle hava inträffat även om föreskriften blivit iakttagen. Framgår av omständigheterna, att underlåtenheten icke kan läggas den till last, som haft att tillse att föreskriften iaktogs, vare den utan inverkan å ersättningsrätten.

35 §.

Krigsskada skall anmälas hos krigsskadenämnden inom tre månader efter erhållen kännedom om skadan. Göres ej sådan anmälan, bortfaller rätten till ersättning, därest underlåtenheten ej kan anses ursäktlig. I varje fall förloras denna rätt, om anmälan ej inkommit till nämnden inom ett år efter krigets slut.

Vid anmälan skall, såvitt möjligt, fogas av trovärdiga personer bestyrkt redogörelse för den skadade egendomens beskaffenhet före skadan samt skadans art och omfattning.

36 §.

Värdering av krigsskada å fastighet som avses i 2 kapitlet skall verkställas efter krigets slut å tid krigsskadenämnden bestämmer, nämnden obetaget att föranstalta om värdering tidigare, därest skäl därtill anses föreligga. Krigsskada i övrigt skall värderas snarast möjligt efter det anmälan om skadan inkommit.

37 §.

Värderingen skall, utom fall som avses i 41 §, verkställas av en eller flera värderingsmän. Över värderingen skall upprättas skriftligt utlåtande, vilket utan dröjsmål skall tillställas krigsskadenämnden. Avskrift av utlåtandet skall av nämnden i rekommenderat brev med allmänna posten översändas till den, som anmält skadan.

38 §.

Förmenar den, som anmält skadan, att i värderingsutlåtandet skadan upptagits till för lågt belopp eller att värderingen i övrigt är oriktig, äger han att, inom en månad från den dag avskrift av utlåtandet till honom översänts, till krigsskadenämnden inkomma med påminnelser och därvid foga den ytterligare utredning, han vill åberopa.

39 §.

Till utredning av ärende angående ersättning må vid allmän underrätt höras vittnen och sakkunniga. Genom rättens eller domarens försorg skola krigsskadenämnden och den, som anmält skadan, kallas till förhöret.

40 §.

Krigsskadenämnden fastställer ersättningsbelopp, som skola utgivas. Därvid må nämnden ej beräkna skada till lägre värde än det, som upptagits i värderingsutlåtandet, utan att tillfälle beretts den, som anmält skadan, att yttra sig i ärendet.

Nämnden äger, innan ersättningsbelopp fastställs, besluta om provisorisk reglering helt eller delvis av inträffad skada.

41 §.

Därest krigsskadenämnden beträffande skada av mindre omfattning finner tillräcklig utredning angående skadans värde föreligga, oaktat värdering ej verkstälts på sätt i 37 § stadgats, må nämnden avgöra ärendet utan sådan värdering. Därvid må nämnden ej beräkna skadan till lägre värde än det som yrkats utan att tillfälle beretts den, som anmält skadan, att yttra sig i ärendet.

42 §.

I krigsskadenämndens beslut rörande ersättning skola deltaga minst tre ledamöter, av vilka åtminstone en skall hava utövat domarämbete.

Beträffande sådant beslut skall gälla vad allmän lag stadgar angående omröstning till dom. Mot ledamot gälla samma jäv som i rättegångsbalken stadgas i fråga om domare.

43 §.

Krigsskadenämndens beslut skall vara slutgiltigt; dock vare den, som ej åtnöjes med nämndens beslut i fråga om vem rätten till krigsskadeersättning skall tillkomma eller rörande fråga huruvida eller i vad mån, vid tillämpning av 17, 21, 26 eller 30 §, kan å brand- eller sjöförsäkringsavtal grundas rätt till ersättning eller skyldighet att erlagga avgift, berättigad att instämman sin talan till domstol inom en månad från det han fick meddelande om beslutet.

44 §.

De närmare föreskrifter, som, utöver vad denna lag innehåller, finnas erforderliga för lagens tillämpning, meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av krigsskadenämnden.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 oktober 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler t. f. chefen för handelsdepartementet, statsrådet Bergquist, *fråga angående lagstiftning om krigsförsäkring å viss lösegendom* samt anför:

Den 26 april 1940 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för handelsdepartementet att tillkalla högst fem utredningsmän för utredning av frågan om ersättning av krigsskada å viss lösegendom. På grund av detta bemyndigande tillkallade departementschefen den 30 april 1940 överdirektören och chefen för försäkringsinspektionen fil. doktorn O. A. Åkesson, ordföranden i styrelsen för Landsbygdens ömsesidiga brandförsäkringsbolags förening G. Bylund, försäkringsdirektörerna K. Eriksson och A. Hellberg samt docenten fil. doktorn E. Håstad att verkställa nämnda utredning. Tillika uppdrogs åt Åkesson att i egenskap av ordförande leda utredningsmännens arbete.

Utredningsmännen, vilka i det följande benämnas *utredningen*, hava den 11 juli 1940 avgivit betänkande med förslag angående krigsförsäkring av viss lösegendom (stat. off. utr. 1940:18). Betänkandet är enhälligt utom såvitt angår viss i det följande berörd fråga av mindre betydelse.

Över förslaget hava i anledning av remiss yttranden avgivits av statskontoret, kommerskollegium, försäkringsinspektionen, lantbruksstyrelsen, statens krigsförsäkringsnämnd, styrelsen för svenska landskommunernas förbund, svenska stadsförbundets styrelse, svenska landstingsförbundets styrelse, Kungl. automobil klubben, motormännens riksförbund och Sveriges trafikbilägares riksorganisation. Kommerskollegium har bifogat yttranden från Sveriges industriförbund, Sveriges grossistförbund, Sveriges köpmannaförbund, Stockholms handelskammare, Skånes handelskammare och handelskammaren i Göteborg. Försäkringsinspektionen, som ålagts att i ärendet höra svenska försäkringsbolags riksförbund, har vid sitt utlåtande fogat yttrande från riksförbundet. Lantbruksstyrelsen har bilagt av styrelsen i ärendet infordrade yttranden från fiskeriintendenterna i Västerhavets och Österhavets distrikt samt från svenska västkustfiskarnas centralförbund.

Ärendet har härefter underkastats ytterligare beredning inom handelsdepartementet.

Innebörden av utredningens förslag samt i yttrandena framförda allmänna synpunkter.

Utredningen. Utredningen anför, att inom den privata egendomsförsäkringen allmänt tillämpades sådana försäkringsvillkor, att ersättning ej utginge för skada i följd av krig. Detta förhållande hade föranlett staten att i viss utsträckning meddela försäkring mot krigsrisk. Med stöd av lagen den 10 mars 1939 (nr 68) om statlig krigsförsäkring m. m. och därtill hörande följdförfattningar ägde sålunda statens krigsförsäkringsnämnd att å statens vägnar meddela frivillig transportförsäkring mot krigsrisk. Vidare skulle enligt lagen den 21 juni 1940 (nr 540) om krigsskadeersättning vissa slag av egendom obligatoriskt vara föremål för statlig krigsförsäkring.

Enligt utredningens åsikt borde ekonomiskt skydd mot krigsskada beredas jämväl för i princip all sådan egendom, som ej omfattas av den sålunda gällande lagstiftningen på området. Utredningen föreslår, att ett dylikt skydd anordnas genom att statens förutnämnda försäkringsverksamhet utvidgas att omfatta egendomen i fråga. Utredningens förslag avser i anslutning härtill all inom riket befintlig lös egendom med undantag av *dels* varulager samt maskiner och andra produktiva inventarier inom jordbruk, trädgårdsskötsel, industri och hantverk ävensom jordbruks- och trädgårdsalster samt skogsprodukter i viss utsträckning, vilken egendom jämlikt lagen den 21 juni 1940 obligatoriskt skall vara krigsförsäkrad, *dels* handelsfartyg och vissa fiskefartyg jämte tillbehör ävensom luftfartyg, å vilka enligt för närvarande tillämpad praxis staten genom krigsförsäkringsnämnden meddelar transportförsäkring mot krigsrisk, *dels* ock ytterligare viss egendom, vartill jag senare återkommer. All under den förordade krigsförsäkringen inbegripen egendom skall enligt förslaget sammanföras till ett försäkringskollektiv med en enhetlig finansieringsplan.

Beträffande omfattningen av den ifrågasatta lösegendomsförsäkringen föreslår utredningen av praktiska skäl vidare, att denna göres beroende på förefintligheten av vanlig brandförsäkring eller i vissa fall sjöförsäkring. Detta skall enligt förslaget tillgå på det sättet, att den försäkrade egendomen automatiskt tillföres krigsförsäkringen, såvida icke försäkringstagaren till det försäkringsbolag i vilket egendomen är försäkrad anmäler, att han vill stå utanför krigsförsäkringen. Utredningen framhåller, att försäkringen följaktligen i princip är att anse som frivillig. Anmälan som nyss sagts skall emellertid ske före ett eventuellt krigsutbrott. Möjlighet att från krigsförsäkringen undantaga sådan egendom, å vilken under pågående krig tecknas ny försäkring, finnes sålunda ej.

Liksom krigsförsäkringen å varor och maskiner jämlikt den gällande lagen om krigsskadeersättning skall enligt förslaget krigsförsäkringen å annan lösegendom i princip vara självförsörjande, så att kostnaderna för skadeersättningar och förvaltning bestridas genom försäkringsavgifter. Dessa

skola för all egendom utgå i förhållande till det för egendomen gällande brand- eller sjöförsäkringsbeloppet. Någon differentiering av avgifternas storlek skall alltså ej ske vare sig efter egendomens geografiska belägenhet eller med hänsyn till dess beskaffenhet. Jämväl härutinnan föreligger överensstämmelse med den obligatoriska varu- och maskinförsäkringen. Beträffande avgiften för löseegendomsförsäkringen föreslår utredningen emellertid — i motsats till vad som gäller för varu- och maskinförsäkringen — att avgiften på visst sätt maximeras och att skadeersättningarna, därest denna avgift visar sig otillräcklig, i erforderlig utsträckning reduceras. Den gräns avgiften sålunda ej må överstiga har av utredningen föreslagits till två procent av försäkringsbeloppet. Skulle emellertid i följd härav reduktion av ersättningarna behöva vidtagas med mera än tjugufem procent, skall dock enligt förslaget, såframt Konungen därom förordnar, avgiften kunna höjas till högst tre procent av försäkringssumman för att möjliggöra ersättningsbelopp uppgående till sjuttiofem procent av skadornas värde.

Avgifterna skola enligt utredningens förslag uppbäras efter krigets slut i rater om i regel en halv procent per halvår. Avgiftsbetalningen skulle härigenom komma att fördelas på högst två år eller eventuellt tre år.

Ersättning för krigsskada skall enligt det framlagda förslaget i princip bestämmas till belopp, som skolat utgå, därest ersättningen varit grundad på det för egendomen gällande brand- eller sjöförsäkringsavtalet. Från denna huvudregel stadgas emellertid vissa undantag. I sådant hänseende föreslår utredningen, att försäkring mot krigsskada å personlig löseegendom ej må medgivas till belopp överstigande en viss gräns. Enligt förslaget bestämmas denna gräns sålunda, att högsta krigsförsäkringsbeloppet för personlig löseegendom, som är avsedd att förvaras å en och samma plats, skall vara 50,000 kronor. Vidare gäller enligt förslaget det undantaget från huvudregeln om ersättningens bestämmande i enlighet med det civila försäkringsavtalet att försäkringstagaren skall stå viss självrisk. Denna skall utgöra fem procent av det till grund för ersättningens bestämmande liggande försäkringsbeloppet.

Med hänsyn till den förut angivna begränsningen av avgifternas storlek skola enligt utredningens förslag, därest sammanlagda ersättningsbeloppet tillsammans med förvaltningskostnaderna överstiger vad som beräknas inflyta i avgifter, ersättningsbeloppen nedsättas. Beträffande all annan egendom än personlig löseegendom skola ersättningsbeloppen nedsättas i samma proportion. Vad däremot angår personlig löseegendom innebär förslaget, att nedsättningen göres starkare i samma mån som försäkringsbeloppet ökas. Samtidigt skall emellertid nedsättningen så avpassas, att den i genomsnitt för hela gruppen blir lika stor som för övrig egendom. Utredningen föreslår i detta hänseende i fråga om personlig löseegendom, att nedsättningsprocenten eller den procentsats, varmed ersättningsbeloppet vid bristande avgiftsinkomst skall reduceras, ökas med 0.4 enheter för varje 1,000-tal kronor av försäkringsbeloppet. För det högsta förekommande krigsförsäkringsbeloppet för sådan egendom eller 50,000 kronor skulle följaktligen nedsättningsprocenten

bliva tjugu enheter större än för det tänkta försäkringsbeloppet 0 kronor. Mellan dessa gränser skall nedsättningsprocenten variera fullt kontinuerligt. För det fall att endast en mindre genomsnittlig nedsättning visar sig nödvändig, kommer med den nu föreslagna regeln full ersättning att utgå vid försäkringssummor upp till visst belopp och först över detta belopp behöver nedsättning ske.

Utredningen föreslår, att skaderegleringen i stort sett skall äga rum efter kriget, då förstörelsens omfattning kan överblickas. Ersättning skall dock enligt förslaget i vissa fall helt eller delvis kunna utbetalas tidigare, när ur det allmännas synpunkt skäl föreligga därtill. Då avgifterna för försäkringen ej skola uttagas förrän efter krigets slut, förutsättes emellertid för en dylik förskottsutbetalning att medel för ändamålet av statsmakterna ställas till förfogande. Å sålunda förskjutna medel torde, anför utredningen, staten böra äga att tillgodoräkna sig ränta. En utbetalning i förtid av vissa ersättningsbelopp kan givetvis medföra, att de utbetalade beloppen komma att överstiga vad som skulle hava utgått vid en tidpunkt då såväl skadegörelsens omfattning som avgiftsinkomsten är känd. Enligt förslaget gäller, att återbetalningsskyldighet ej skall föreligga med avseende å sålunda för mycket utbetalda belopp, och att staten i stället skall vidkännas kostnaden härför.

För att i görligaste mån åstadkomma likhet i ersättningshänseende, därest skaderegleringen skulle utsträckas under en längre tid, föreslår utredningen, att — i anslutning till vad som enligt lagen om krigsskadeersättning gäller beträffande krigsförsäkringen å fastigheter, varor och maskiner — ränta må åtnjutas å inestående ersättningsbelopp. Tidpunkten, från vilken räntan skall beräknas, har enligt förslaget, i likhet med vad som stadgats för ersättningar inom fastighetsförsäkringen, bestämts till sex månader från krigets slut.

Såsom förut berörts skall den av utredningen föreslagna krigsförsäkringen å viss lösegendom meddelas av staten, som redan inträtt som försäkringsgivare i fråga om fastigheter, varor och maskiner. Verksamheten skall enligt förslaget omhänderhavas av den i lagen om krigsskadeersättning omförmälda statens krigsskadenämnd. Jämväl i övrigt skall lösegendomsförsäkringen i organisatoriskt avseende följa de regler som beträffande den obligatoriska försäkringen meddelats i lagen om krigsskadeersättning. De lagbestämmelser, som avse förstnämnda försäkring, hava även ansetts ur lagteknisk synpunkt lämpligen böra såsom ett nytt kapitel infogas i nyssberörda redan gällande lag.

I samband med ifrågavarande förslag har utredningen föreslagit vissa ändringar i lagen om krigsskadeersättning, såvitt angår fartyg under byggnad. Förslaget i denna del ämnar jag upptaga senare vid behandlingen av de särskilda paragraferna i lagen.

Yttrandena. De i ärendet hörda myndigheterna och sammanslutningarna hava tillstyrkt utredningens förslag eller lämnat detsamma i huvudsak utan erinran. I vissa detaljfrågor har förslaget dock mött gensagor; dessa erinringar ämnar jag upptaga till behandling senare.

Ur yttrandena över förslaget i allmänhet må följande här återgivas.

Svenska försäkringsbolags riksförbund framhåller, att det vore anledning att med tillfredsställelse hälsa tillkomsten av en anordning, varigenom utvidgad möjlighet till ersättning för krigsskada å lösegendom bereddes. Det låge emellertid i sakens natur, att det icke på förhand låte sig bedömas, huruvida anordningen i det läge, då den vore avsedd att träda i tillämpning, verkligen förmådde fylla sin tilltänkta uppgift. Ovissheten knöte sig icke minst till frågan om möjligheten att inkassera de beräknade avgifterna, som ju skulle erläggas först efter krigets slut och för vilka någon realsäkerhet icke stode till buds. Förbundet påpekar vidare, att förslaget i väsentliga delar avveke från försäkringsmässiga grunder; för vad förbundet härutinnan anfört skall senare redogöras.

Försäkringsinspektionen uttalar, att då det gällde ett ämne av den ömtåliga och socialt betydelsefulla art som det förevarande kunde det icke undvikas att vad man ville kalla försäkringsrättsliga regler icke kunde alltför mycket dominera och att därutinnan främmande eller rent av motsägande moment även måste komma i betraktande. Det resultat man företrädesvis ville uppnå med en lagstiftning av förevarande slag kunde då också bliva avgörande för om de rena försäkringssynpunkterna måste i större utsträckning få stå tillbaka. Svenska försäkringsbolags riksförbund hade med all rätt påpekat åtskilliga — delvis betydande — oegentligheter eller ojämnheter som förslaget innefattade från en mera principiell synpunkt. Inspektionen hade även — åtminstone i första hand — anledning att särskilt beakta sakens försäkringsmässiga sidor. Men inspektionen ville närmast hålla före, att förslagets avvikelser från det mera rationella finge ur andra synpunkter anses vara befogade och att förslaget således i stort sett kunde såsom en lämplig kompromiss vara acceptabelt.

Stockholms handelskammare anför.

Enligt handelskammarens förmenande erbjuder förslaget i sin allmänna uppläggning en i huvudsak godtagbar lösning av frågan om ersättning för krigsskada å sådan lösegendom, som icke skyddas mot krigsrisk genom andra försäkringsformer. Självfallet bör man icke knyta alltför stora förhoppningar till möjligheterna att försäkringsvägen bereda ett någorlunda tillfylltgörande ekonomiskt skydd mot krigsskador. Tvärtom måste man räkna med att krigsförsäkringen i vissa situationer icke kan få avsedd effekt. Vid den obligatoriska krigsskadeförsäkringen av fastigheter finnes säkerhet för premieavgifterna genom förmånsrätt i försäkringsobjekten. Någon motsvarande möjlighet att trygga premiebetalningen föreligger icke vid försäkring av lös egendom. Det blir därför mycket ovisst, huruvida man i synnerhet efter ett långvarigt och ödeläggande krig skall kunna få ut avgifterna av försäkringstagarna. Under vissa omständigheter måste det bli ett olösligt problem att bereda dem, som träffats av krigets förödelse, önskvärd kompensation. Men det är naturligtvis angeläget att i förväg finnes uppgjord en plan för fördelning av den ersättning, som kan lämnas dem, vilka direkt åsamkas egendomsförlust under krig. Det är som ett bidrag till en sådan lösning av ersättningsfrågan, som det nu framlagda förslaget bör betraktas.

Skånes handelskammare säger sig med tillfredsställelse konstatera, att utredningens förslag, vilket utmynnade i en väsentlig utvidgning av lagen om

krigsskadeersättning, i förening med den omläggning av statens krigsförsäkringsnämnds verksamhet, som allaredan kommit till stånd, respektive vore planerad, i huvudsak torde komma att utfylla luckorna i näringslivets skydd mot ekonomiska förluster till följd av krigsskada. Efter de kompletteringar, som i betänkandet föresloges, komme lagen i fråga att bereda skydd jämväl för sådana kommersiella intressen, som med de nu gällande bestämmelserna blivit ställda utanför. Därmed torde en lösning av ifrågavarande betydelsefulla krigsberedskapsfråga ernås, vilken tillgodosåge skäliga anspråk i nämnda hänseende från näringslivets sida. Vidare yttrar handelskammaren bland annat följande.

Handelskammaren förbiser för sin del icke att lagstiftningen genom ändringar i penningvärdet kan tänkas bli mer eller mindre ineffektiv och att därigenom det återuppbyggnadsarbete, som densamma är avsedd att främja, kan komma att äventyras. Ej heller är handelskammaren blind för att med de metoder, som utmärker den moderna krigsföringen, den uppkomna fördelen under omständigheter kan bli av sådan omfattning, att den fastställda skadeersättningsplanen icke blir möjlig att till alla delar fullfölja.

Innan handelskammaren går in på förslagets bestämmelser, kan handelskammaren icke underlåta att fästa uppmärksamheten därå, att det skydd lagen är avsedd att erbjuda även efter de ifrågasatta ändringarna är i visst hänseende begränsat. Handelskammaren syftar härvid på det förhållande, att lagen endast gäller skador, som uppstå under det att vårt land befinner sig i krig, medan den däremot icke gäller krigsskador, som genom andra maktors tillskyndan inträffa utan att krigstillstånd föreligger. Den rådande situationen torde enligt handelskammarens bedömning innefatta fara för att krigsskador till följd av misstag av krigförande enheter eller genom utvecklingen av krigförande maktors militära operationer drabba svenskt område. För handelskammaren, som på nära håll kan följa de krigshändelser, som tid efter annan utspela sig i grannlandet på andra sidan Öresund, te sig dylika eventualiteter icke alldeles otänkbara. Framhållas må i detta sammanhang, att det icke alltid torde vara möjligt erhålla ersättning för uppkomna förluster av den makt, genom vars krigsföring förlusterna tillfogats. Handelskammaren finner det fördenskull önskvärt, att en ordning träffas, som möjliggör erhållande av ersättning även för skador, som uppstått under dylika förhållanden.

Sveriges grossistförbund framhåller, att genom de föreslagna bestämmelserna sådan lösegendom, som icke enligt annan ordning för närvarande kunde krigsskadeförsäkras, på ett ändamålsenligt sätt och i tillfredsställande utsträckning torde komma att erhålla försäkringsskydd.

Slutligen må här omnämnas, att *statens krigsförsäkringsnämnd* i sitt yttrande meddelat, att de delar av förslaget, som beröra nämndens verksamhet, utarbetats efter nämndens hörande, varvid av nämnden framförda synpunkter blivit av utredningen godkända och vid förslagets slutliga formulering iakttagna, samt att nämnden därför intet hade att erinra mot förslaget.

Anordningar i syfte att reglera de ekonomiska följderna av skadegörelse genom krig hava redan i betydande utsträckning vidtagits. Enligt lagen den 10 mars 1939 om statlig krigsförsäkring m. m. äger sålunda staten meddela

*Departements-
chefen.*

transportförsäkring mot krigsrisk. Handelsflottan, fiskerinäringens fartyg och redskap samt varor under transport torde i denna ordning kunna erhålla erforderligt skydd. Vidare skola enligt lagen den 21 juni 1940 om krigsskadeersättning vissa andra slag av egendom, som ur det allmännas synpunkt ansetts särskilt betydelsefulla, obligatoriskt vara föremål för statlig krigsförsäkring av innebörd att ersättning för skada i följd av krig, vari riket kommit, skall, i den mån sådan krigsskada ej gottgöres i annan ordning, utgå i den omfattning och på de villkor, som stadgas i lagen. På sist angivna sätt har skydd tillskapats för dels, med vissa undantag, fast egendom, dels varulager, dels maskiner och andra produktiva inventarier inom jordbruk, trädgårdsskötsel, industri och hantverk, dels ock jordbruks- och trädgårdsalster samt skogsprodukter i viss utsträckning.

Beträffande den fasta egendomen torde det skydd mot förluster genom krigsskada, som sålunda förefinnes, vara tillfyllest. Vad däremot angår den lösa egendomen är detta icke fallet. Jag anser det av behovet påkallat, att ekonomiskt skydd mot krigsskada beredes jämväl för egendom, som icke omfattas av den redan gällande lagstiftningen på området. Under den remissbehandling, som förslaget till lag om krigsskadeersättning undergick, framhölls också från olika håll önskvärdheten av ett dylikt skydd. Bland annat underströks i utlåtande av andra lagutskottet i anledning av Kungl. Maj:ts proposition i ämnet vikten av att frågan om krigsförsäkring å annan än av förslaget omfattad egendom snarast vunne en tillfredsställande lösning.

Det av utredningen framlagda förslaget innebär, att möjlighet öppnas till skydd mot krigsskada å i princip all sådan lösegendom, som ej ingår i den obligatoriska krigsförsäkringen och för vilken ej heller dylikt skydd kan erhållas hos statens krigsförsäkringsnämnd. Den förefintliga luckan i lagstiftningen på området skulle följaktligen fyllas genom förslagets upphöjande till lag. Utredningen föreslår, att skydd för här avsedd egendom beredes genom särskild krigsförsäkring, som meddelas av staten. Försäkringen skall enligt förslaget vara i viss mån frivillig. Liksom i fråga om krigsförsäkringen å fastigheter gäller emellertid enligt förslaget, att avgifterna för den nu föreslagna försäkringen äro på visst sätt maximerade, varigenom lagstiftningens effektivitet under ogynnsamma omständigheter kan komma att minska.

Vad utredningen sålunda föreslagit har i yttrandena lämnats utan erinran. Jag tillstyrker, att de av utredningen uppdragna riktlinjerna följas. Endast beträffande vissa detaljfrågor ämnar jag förorda en annan lösning än utredningen; härtill återkommer jag i det följande.

Skånes handelskammare har — under erinran att det av utredningen framlagda förslaget i likhet med den redan gällande lagen om krigsskadeersättning endast avser skador i följd av rikets krig med främmande makt — framhållit såsom önskvärt att anordningar vidtoges för reglering jämväl av skador, som inträffat genom andra makters tillskyndan utan att krigstillstånd för Sveriges del föreläge. Någon utvidgning av förevarande

lagstiftning i dylikt syfte synes dock icke lämplig; frågan om ersättning för skada genom neutralitetskränkningar torde få lösas i annan ordning.

Den närmare behandlingen av utredningens förslag, till vilken jag nu övergår, torde få ske under olika avdelningar. I anslutning till den av utredningen tillämpade indelningen av ämnet upptager jag först förslaget i vad avser verksamhetens omfattning och försäkringsbeståndets uppbyggande för att därefter behandla finansieringen och skaderegleringen. Slutligen torde få beröras vissa organisatoriska spörsmål samt detaljfrågor.

Verksamhetens omfattning samt försäkringsbeståndets uppbyggande.

Utredningen. Vid övervägande av frågan vilka slag av lös egendom som böra omfattas av den förordade försäkringsverksamheten har utredningen, i enlighet med de för densamma givna direktiven, såsom nämnts principiellt tagit sikte på all egendom, som ej ingår i den obligatoriska krigsförsäkringen jämlikt lagen om krigsskadeersättning och för vilken ej heller försäkring mot krigsrisk kan erhållas hos statens krigsförsäkringsnämnd. I syfte att särskilja den sålunda avsedda egendomen har utredningen till en början lämnat en redogörelse för omfattningen av å ena sidan den obligatoriska krigsförsäkringen och å andra sidan krigsförsäkringsnämndens verksamhet, beträffande vilken redogörelse må hänvisas till betänkanDET (sid. 19—21). Efter denna redogörelse anför utredningen bland annat följande.

Av de kategorier lösegendom, som i större eller mindre utsträckning beröras av den obligatoriska krigsskadeförsäkringen eller den frivilliga försäkringen genom statens krigsförsäkringsnämnd, står för närvarande i huvudsak följande egendom utan försäkringskydd mot krigsskada resp. utan möjlighet till sådant skydd, nämligen:

a) varulager inom grossist- och detaljhandeln samt inom industri- och hantverk, därest de icke äro i vanlig ordning brandförsäkrade;

b) maskinuppsättningar m. m. inom industri och hantverk ävensom till enskild järnväg hörande rullande materiel och för driften erforderliga förbrukningsartiklar, därest sådan egendom ej är brandförsäkrad;

c) importvaror från den tidpunkt, då krigsförsäkringsnämndens ansvar upphör, vilket sker i samband med varans ankomst till riket, och till dess varan införlivats med ett brandförsäkrat varulager.

Helt utanför såväl den obligatoriska krigsskadeförsäkringen som krigsförsäkringsnämndens verksamhet stå bland annat följande grupper av lösegendom, nämligen:

d) lösegendom, som tillhör staten, primärkommuner, församlingar, lands- ting, vägdistrikt eller andra menigheter och som ej är att hänföra till varor eller maskiner enligt lagen om krigsskadeersättning;

e) inventarier, som tillhöra stiftelser av olika slag, privatskolor eller andra liknande inrättningar;

f) affärs- och kontorsinventarier inom industri, hantverk eller handels- verksamhet;

g) lösegendom inom annan affärs- eller företagarverksamhet, såsom bank- eller försäkringsväsen, restaurangrörelse, teater- eller biografverksamhet m. m.;

h) inventarier och utrustning för utövande av s. k. fria yrken, exempelvis läkar- eller tandläkaryrket;

i) personligt lösöre;

k) mindre fiskefartyg och -båtar jämte fiskredskap;

l) motorbåtar och andra mindre båtar, huvudsakligen avsedda för nöjes bruk; samt

m) motorfordon, som ej äro att hänföra till inventarier för jordbruksdrift eller trädgårdsskötsel, varor eller maskiner enligt lagen om krigsskadeersättning.

Även annan lösegendom än den ovan uppräknade, som ej är eller kan bliva försäkrad mot krigsskada, förefinnes säkerligen, men den gjorda inventeringen torde dock omfatta all den egendom, som är av egentligt intresse i förevarande sammanhang.

Utredningen framhåller, att under punkt a) nämnd egendom kunde vinna anslutning till den obligatoriska krigsförsäkringen genom att brandförsäkring tecknades å densamma, varför — med undantag för fartyg under byggnad, i vilken del förslaget såsom förut nämnts kommer att upptagas i samband med behandlingen av de särskilda paragraferna i lagen — några åtgärder beträffande egendom av ifrågavarande art ej torde behöva övervägas.

Beträffande ej krigsförsäkrad egendom av under punkt b) upptagen art påpekar utredningen, att frågan om utsträckande av krigsförsäkringen till sådan egendom hade varit föremål för uppmärksamhet under remissbehandlingen av det av krigsskadeutredningen avgivna förslaget till lag om krigsskadeersättning och den därefter följande överarbetningen och prövningen av förslaget hos Kungl. Maj:t och riksdagen. Utredningen hade vid sådant förhållande ansett sig sakna anledning att till fortsatt diskussion upptaga denna fråga.

Utredningen yttrar vidare, att importvaror ej vore försäkrade mot krigsskada för tid, som angivits under punkt c). Formella hinder torde emellertid ej möta mot att krigsförsäkringsnämnden utsträckte den av nämnden meddelade varuförsäkringen till att omfatta jämväl transporten inom riket till det varulager, för vilket den vore avsedd och där den genom den obligatoriska krigsförsäkringen erhöle fortsatt skydd mot krigsskada. Enligt vad utredningen inhämtat hade nämnden tagit under övervägande att på dylikt sätt utsträcka sin varustransportförsäkring, varför denna fråga torde kunna lämnas åsido i nu förevarande sammanhang.

Vad angår staten tillhörig egendom, som i det föregående upptagits under punkt d), framhåller utredningen, att statsmakterna med avseende å försäkring av statsegendom i princip intagit den ståndpunkten, att staten skulle stå självrisk och sålunda vara sin egen försäkringsgivare. Vid sådant förhållande sagnades uppenbarligen anledning att i den nu ifrågasatta krigsförsäkringen medtaga staten tillhörig egendom. Något uttryckligt undantagsstadgande för sådan egendom hade dock ej upptagits i utredningens lagförslag. Utredningen hade nämligen funnit det nödvändigt att knyta krigsförsäk-

ringen till förefintligheten av försäkring mot civil brandskada, och som följd av statens nyssnämnda ståndpunkt i fråga om försäkring komme då praktiskt taget all statsegendom att stå utanför krigsförsäkringen. Skulle i enstaka undantagsfall brandförsäkring hava tecknats å staten tillhörig egendom, som därigenom kunde komma att tillföras även krigsförsäkringen, syntes detta icke i och för sig vara förenat med några olägenheter.

Beträffande övrig under punkt d) nämnd egendom, d. v. s. egendom, som tillhör kommuner eller andra menigheter, finner utredningen frågan om tillhörighet till krigsförsäkringen ligga annorlunda till samt anför härutinnan följande.

Den egendom det här förnämligast gäller torde vara inventarier och utrustning för sjukvårdsinrättningar, ålderdomshem, skolor, kyrkor och församlingslokaler m. m. samt för allmän styrelse och förvaltning. Sådan egendom torde i allmänhet vara brandförsäkrad och skulle därför genom krigsskadeförsäkringens anknytning till brandförsäkringen kunna bli försäkrad för krigsskada, därest icke ett särskilt undantagsstadgande införes beträffande egendom av nu ifrågavarande art. Det synes böra övervägas, huruvida skäl föreligga för ett dylikt undantagsstadgande eller icke. Klart är å ena sidan, att det icke kan vara rimligt att låta varje kommun för sig svara för den förlust, som kan uppkomma genom egendomsförstörelse i följd av krig, och att därför en utjämning av kostnaderna mellan de kommunala enheterna måste komma till stånd. Å andra sidan må framhållas, att från lagen om krigsskadeersättning hava undantagits kommuns eller annan menighets byggnader för allmän styrelse eller förvaltning ävensom för kultur- eller rättsvård, ordning eller säkerhet, fattigvård, barnavård, sundhetsvård, religionsvård eller undervisning. Då frågan om ersättning för krigsskada å sådana byggnader ställts på framtiden, kan det måhända synas egendomligt, om motsvarande spörsmål beträffande den lösa egendom, som inrymmes i byggnaderna, nu ordnas försäkringsvägen. Vid bedömandet av denna fråga måste emellertid uppmärksammas anledningen till att de kommunala fastigheterna för allmän styrelse eller förvaltning m. m. ej inrymts under lagen om krigsskadeersättning. Krigsskadeutredningen framhöll härutinnan, att starka skäl uppenbarligen talade för att medtaga de ifrågavarande kommunala byggnaderna. Kostnaderna för ersättandet av fastighetsskadorna skulle emellertid bestridas genom uttagandet av en statlig fastighetsskatt för alla av lagstiftningen berörda fastigheter, och en dylik skattskyldighet skulle säkerligen ej kunna upprätthållas för kommunernas vidkommande. Att de kommunala byggnader, varom här är fråga, ej medtogos, berodde sålunda på, att man ej ville övervältra kostnaderna för ersättandet av krigsskador å dessa byggnader på övriga fastighetsägare. I fråga om den lösa egendomen skola däremot enligt utredningens förslag kostnaderna för krigsförsäkringen bestridas genom uttagande efter krigets slut av särskilda försäkringsavgifter, och beträffande dessa avgifter torde man ej ha samma anledning räkna med ett upphävande av kommunernas betalningskyldighet som med avseende å den nyssnämnda statliga fastighetsskatten.

Emellertid kunna även andra skäl anföras emot ett medtagande i krigsskadeförsäkringen av den kommunernas lösa egendom, som är avsedd för samma ändamål som de från lagen om krigsskadeersättning undantagna kommunala fastigheterna. Inom utredningen har sålunda framhållits, att det samhällsekonomiskt vore riktigast att ej i förväg träffa avgörande, huruvida och i vilken utsträckning krigsskada å det allmänna tillhörig egendom skall

ersättas. Om exempelvis en skola eller ett ålderdomshem med tillhörande inventarier förstördes genom ett bombangrepp, vore det ingalunda säkert att det skulle vara ändamålsenligt att ersätta den förstörda egendomen med ny. Med hänsyn till den sedan ett antal år pågående koncentrationen och rationaliseringen av folkskoleväsendet eller till den avfolkning av ålderdomshemmen, som på sina håll ägt rum under senare år, kunde det mycket väl tänkas, att skadan icke i och för sig vållade något avbräck i den ifrågasvarande samhällseliga verksamheten, och då funnes ej heller anledning att afhjälpa den materiella skada som uppkommit. Likaväl som denna synpunkt — även om den ej blivit åberopad såsom motiv för lagstiftningen — beträffande den fasta egendomen blivit tillgodosedd genom att kommunernas ifrågasvarande byggnader undantagits från lagen om krigsskadeersättning, borde jämväl frågan om ersättning för krigsskada å den lösa egendomen ställas på framtiden.

Utredningen har för egen del ej velat taga bestämd ställning till nu berörda spörsmål med hänsyn bland annat till att utredningen ej sammansatts med tanke på ett dylikt ställningstagande. I lagtexten har emellertid något undantag ej gjorts för den kommunala egendom, varom här är fråga.

Enligt utredningens mening bör försäkringskydd mot krigsskada beredas för i princip all egendom, som utredningen upptagit under punkt e)—m), ävensom annan förefintlig lös egendom, som ej kan hänföras till någon av dessa grupper. Enligt förslaget gäller dock, att från den ifrågasatta lösegendomsförsäkringen undantagas penningar, aktier, obligationer och andra fordringsbevis, varjämte smycken, ädla stenar och äkta pärlor äro uteslutna från rätt till krigsskadeersättning. Med nu nämnda ståndpunkt beträffande omfattningen av den egendom som bör skyddas mot krigsskada har det, anför utredningen, närmast gällt att överväga, huruvida all den egendom, varom fråga vore, lämpligen kunde eller borde sammanföras till ett försäkringskollektiv eller om på grund av egendomens art eller andra orsaker särskilda anordningar borde vidtagas för vissa slag av egendom. Utredningen anser den sistnämnda utvägen ej böra tillgripas utan verkligt bärande skäl, då det uppenbarligen vore av yttersta vikt, att förvaltningsapparaten gjordes så enkel som det överhuvud taget vore möjligt.

De grupper av egendom, som upptagits under punkt d)—i), vore, anför utredningen vidare, i stort sett av så ensartad natur, att de utan olägenhet torde kunna sammanföras i ett försäkringskollektiv. Då anslutningen till krigsförsäkringen enligt förslaget skulle vara grundad på förefintligheten av försäkring mot civil brandskada och vidare egendom av nu nämnd art, bortsett från staten tillhörig egendom, i regel vore brandförsäkrad, borde man hava anledning räkna med att anslutningen till verksamheten skulle bliva av tillfredsställande omfattning. Den enda grupp, inom vilken brandförsäkring saknades i nämnvärd omfattning, torde vara gruppen »personligt lösöre». Den som ej hade sitt lösöre brandförsäkrat kunde emellertid genom tecknande av brandförsäkring bliva delaktig av krigsförsäkringen, och det kunde enligt utredningens mening icke anses vara ett oskäligt krav, att den som ville hava försäkringsskydd mot krigsskada å sitt lösöre jämväl skyddade det mot civil brandrisk.

Beträffande affärs- och kontorsinventarier inom industri, hantverk eller handelsverksamhet framhåller utredningen, att det skulle kunna ifrågasättas att samordna dem med den obligatoriska krigsförsäkringen av varor och maskiner, samt anför härutinnan följande.

De förra tjäna ju samma ändamål som de senare, nämligen att upprätthålla produktion och varudistribution, och äro även i stor utsträckning nödvändiga för detta ändamål. Då utredningen det oaktat stannat för att medtaga de ifrågavarande inventarierna i den frivilliga lösegendomsförsäkringen, har detta främst varit beroende på att inom såväl varu- som maskinförsäkringen inträffade krigsskador alltid skola helt ersättas, vilken princip enligt utredningens mening ej bör tillämpas beträffande inventarierna för den händelse skadegörelsens omfattning överstiger viss gräns. Även den omständigheten, att varuförsäkringen skall finansieras med förskottsavgifter för tämligen korta tidsperioder, vilka avgifter komma att medföra en höjning av varupriserna under kriget, har vid bedömandet av förevarande fråga tillmätts viss vikt, i det att det ansetts önskvärt, att denna prisstegring ej skärpes genom att nya försäkringsobjekt, som ej omsättas samtidigt med varorna, tillföras varuförsäkringen. Slutligen torde det ej sällan vara förenat med svårigheter att avgöra, huruvida egendom, varom här är fråga, rätteligen skulle hänföras till varu- eller maskinkollektivet.

I fråga om fiskefartyg och fiskredskap torde, framhåller utredningen, olika vägar för krigsförsäkringens anordnande kunna tänkas. Utredningen yttrar i detta hänseende.

Formella hinder torde — såsom även framhållits under förarbetena till lagen om krigsskadeersättning — ej föreligga för att skydd mot krigsskada, åtminstone i viss utsträckning, beredes för sådan egendom genom försäkring hos statens krigsförsäkringsnämnd enligt lagen om statlig krigsförsäkring m. m. Krigsförsäkringsnämnden meddelar även såsom förut nämnts försäkring å större fiskefartyg med tillhörande redskap. För närvarande torde emellertid praktiskt taget all egendom av nu ifrågavarande art, avsedd för fiske i Bottenhavet och i Östersjön samt för insjöfiske, stå utan möjlighet att erhålla försäkringsskydd mot krigsskada. Detsamma gäller i huvudsak beträffande kustfisket å västkusten. Krigsförsäkringsnämndens verksamhet på detta område torde i stort sett vara inskränkt till försäkring av fartyg, som användas för högsjöfiske. Utredningen hyser dock den uppfattningen, att föga skulle stå att vinna genom att öppna möjlighet för försäkring genom krigsförsäkringsnämnden även av mindre fiskefartyg och -båtar jämte redskap. Nämndens verksamhet bygger på helt frivillig anslutning med anmälan till försäkring från vederbörandes sida, och med hänsyn dels till en säkerligen förefintlig allmän obenägenhet att i tid vidtaga skyddsåtgärder — speciellt om detta är förenat med särskilda kostnader — mot risker, som man normalt ej behöver räkna med och i varje fall hoppas ej skola uppkomma, och dels till att stora delar av fiskarbefolkningen leva under så inskränkta förhållanden, att de anse sig ej kunna komma ut med de erforderliga krigsförsäkringspremierna, torde man ha grundad anledning befara, att anslutningen till en försäkring av här antydd art skulle bli mycket liten och sålunda syftet med anordningen förfelas. Enligt vad utredningen inhämtat hyser även krigsförsäkringsnämnden mycket starka betänkligheter mot att utvidga sin verksamhet till att omfatta jämväl mindre fiskefartyg och -båtar jämte fiskredskap.

Ej heller ett inordnande under den av utredningen för annan lösegendom

föreslagna krigsskadeförsäkringen torde innebära, att skydd av tillfredsställande omfattning komme att beredas den egendom, varom här är fråga. I mycket stor utsträckning är nämligen denna egendom icke brandförsäkrad. På grund av utredningsuppdragets brådskande natur har det icke varit möjligt att närmare undersöka frekvensen av brandförsäkring av fiskebåtar och fiskredskap, men med stöd av inhämtade underhandsupplysningar har utredningen ansett sig kunna utgå ifrån, att minst hälften är oförsäkrad. På grund härav har utredningen övervägt, huruvida icke skäl föreligga att överge tanken på krigsskadeförsäkring för mindre fiskefartyg och -båtar jämte tillhörande fiskredskap och i stället bereda hjälp åt ägare av krigsskadad sådan egendom genom understöd av statsmedel. Det må erinras, att ersättning för större redskapsförluster hittills i viss omfattning beretts fiskarbefolkningen genom statsmedel och ett anlitande av denna utväg jämväl då fråga gäller krigsskada kan synas särskilt motiverat med hänsyn till fiskerinäringens stora betydelse för landets livsmedelsförsörjning under krigstid. En betydande olägenhet med en sådan anordning är emellertid, att det torde vara oundvikligt att inom en dylik hjälpverksamhet i större eller mindre utsträckning tillämpa behovsprincipen. Följden härav bleve måhända, att den ekonomiskt bättre ställda delen av fiskarbefolkningen, vilken kanske som regel har sin egendom brandförsäkrad och sålunda skulle kunna vinna anslutning till den av utredningen föreslagna lösegendomsförsäkringen, bleve ställd utan möjlighet att erhålla ersättning för krigsskada å båtar och redskap. Utredningen har därför, trots att en fullt tillfredsställande lösning av frågan ej därmed vinnes, funnit sig böra föreslå, att brandförsäkrad egendom av förevarande art inrymmes under samma försäkringskollektiv som förut här behandlad egendom. Samtidigt öppnas då även möjlighet för ägare av icke brandförsäkrade båtar och redskap att genom tecknande av brandförsäkring vinna anslutning till krigsskadeförsäkringen. I den mån det ur allmän synpunkt kan anses önskvärt, att ersättning för krigsskada utöver vad som följer av utredningens förslag beredes fiskarbefolkningen, torde den ovan antydda understödslinjen böra av statsmakterna övervägas.

Vad sålunda anförts hänför sig huvudsakligen till de mindre fiskebåtarna. Beträffande de större tala däremot olika skäl för att någon ändring ej bör vidtagas däri, att skydd mot krigsskada — såväl före som efter ett Sverige berörande krigsutbrott — beredes genom försäkring hos statens krigsförsäkringsnämnd. Bland annat gäller i fråga om dessa fartyg, att de på tider, som av en eller annan anledning ej lämpa sig för havsfiske, i ej ringa utsträckning nyttjas för handelssjöfart, vilken verksamhet den statliga transportförsäkringen ju i främsta rummet är avsedd att skydda mot krigsskada. Överhuvud taget torde den teknisk-administrativa apparat, varöver krigsförsäkringsnämnden förfogar, bättre lämpa sig för omhänderhavandet av krigsförsäkringen för de större fiskefartygen är en organisation för krigsskadeförsäkring av lösegendom i allmänhet.

Om denna ståndpunkt godkännes, måste emellertid fixeras, i vilka fall krigsförsäkringen av fiskebåtar skall omhänderhavas av statens krigsförsäkringsnämnd och när försäkringen skall vara anknuten till motsvarande försäkring av annan lösegendom. För bedömandet av nu berörda spörsmål vore det givetvis av stor vikt att äga kännedom om de synpunkter på frågan, som kunna finnas företrädde bland fiskarena själva och inom deras organisationer. På grund av den korta tid, som stått utredningen till buds, har det emellertid icke varit tänkbart att härutinnan inhämta erforderliga upplysningar. Efter överläggning med representanter för statens krigsförsäkringsnämnd har utredningen i sitt lagförslag upptagit en bestämmelse, att

från den av utredningen föreslagna krigsskadeförsäkringen skola vara undantagna fiskefartyg med dräktighet av lägst 20 registerton. För sådana fartyg skulle då krigsriskerna kunna täckas genom försäkring hos krigsförsäkringsnämnden. Utredningen förutsätter emellertid samtidigt, att av frågan intresserade organisationer på fiskerinäringens område komma att beredas tillfälle att yttra sig över utredningens förslag och att synpunkter, som därvid framkomma, kunna föranleda en annan gränsdragning än den i utredningens lagförslag angivna.

Utredningen anför ytterligare, att i fråga om under punkt l) upptagna motorbåtar och andra mindre båtar, som ej vore att hänföra till fiskebåtar, gällde, att en del vore försäkrade mot brandskada genom försäkring i brandförsäkringsbolag under det att för andra skydd mot brandskada och eventuellt andra färemoment ordnats genom sjöförsäkring hos bolag, som meddelade sådan försäkring. I betydande utsträckning vore de emellertid, särskilt då fråga gällde roddbåtar, helt oförsäkrade. Då sådana båtar, varom här vore fråga, i huvudsak endast tillgodosåge enskilda intressen, föreläge enligt utredningens mening ej anledning att i förevarande avseende sträcka sig längre än beträffande annan lösegendom, d. v. s. att möjligheten att vinna anslutning till krigsförsäkringen skulle vara beroende av förefintligheten av vanlig civilriskförsäkring. På grund av att sistnämnda försäkring i fråga om motor- och segelbåtar kanske i lika stor utsträckning vore tecknad i sjöförsäkringsbolag som i brandförsäkringsbolag torde det för att undvika att på grund av formalia uppnå ett otillfredsställande resultat vara nödvändigt att i krigsförsäkringen inbegripa jämväl de båtar, som genom sjöförsäkring skyddats mot civil brandrisk. Om på dylikt sätt möjlighet att vinna anslutning till krigsförsäkringen jämväl anknötes till förefintligheten av sjöförsäkring, måste emellertid tillses, att man ej grepe in på områden, som naturligt fölle inom ramen för statens krigsförsäkringsnämnds verksamhet, d. v. s. på handelssjöfartens område. Efter överläggning med representanter för krigsförsäkringsnämnden hade utredningen funnit bästa sättet att lösa gränsdragningsfrågan vara att från den nu föreslagna krigsförsäkringen undantaga handelsfartyg med den bestämning av detta begrepp, som givits i § 2 mom. 1 förordningen den 12 juni 1936 angående befäl å svenska handelsfartyg m. m., d. v. s. fartyg, som nyttjas till handelssjöfart eller resandes fortskaffande eller till annat ändamål, som med handelssjöfarten äger gemenskap, såsom bogsering, isbrytning, bärgnings- eller dykeriföretag.

Vad slutligen beträffar motorfordon, som av utredningen upptagits under punkt m), talade, anför utredningen, såväl det allmännas intresse, då ju trafiken med motorfordon numera fyllde en utomordentligt viktig uppgift på kommunikationsväsendets område, som det enskilda ägareintresset för att anordningar träffades för beredande av försäkringsskydd mot krigsskada å sådana fordon. Ej ringa vikt torde även böra tillmätas den omständigheten, att motorfordonsbeståndet i viss utsträckning utgjorde säkerhet för kreditgivning av automobilfirmor och banker. Frågeställningen hade därför för utredningen huvudsakligen varit, huruvida motorfordonen

utan alltför stora olägenheter kunde medtagas i den allmänna lösegenomsförsäkringen eller om de, på grund av den särställning de i olika avseenden otvivelaktigt intoge i förhållande till annan lösegenom, borde hänföras till ett särskilt försäkringskollektiv. I detta hänseende anför utredningen följande.

Beträffande motorfordon kan man vänta, att de under krig i stor utsträckning komma att rekvireras av staten, som då blir direkt ersättningsskyldig för inträffade skador i de fall, då äganderätten ej övergått till staten, och att det icke rekvirerade fordonbeståndet till mycket väsentlig del kommer att vara försatt ur bruk på grund av brist på drivmedel. Det sistnämnda kommer framför allt att bliva fallet med avseende å privata personautomobiler, under det att ej rekvirerade lastautomobiler, omnibussar och persontrafikbilar i större omfattning torde komma att bibehållas i drift för upprätthållande av nödvändig varudistribution och personbefordran. De under kriget garagerade och i samband därmed oftast avregistrerade motorfordonen torde i det avseende, varom här är fråga, icke i något mera väsentligt avseende skilja sig från annan lösegenom utom för det fall att fordonet kommer till användning vid eventuell evakuering. Annorlunda förhåller det sig med de fordon som bibehållas i trafik. Det torde ligga i öppen dag, att dessa fordon — i varje fall inom områden, som på ett eller annat sätt beröras av krigsoperationerna — såsom transportmedel löpa större risk än annan lösegenom att råka ut för direkt skadegörelse genom krigshandlingar, exempelvis bombfällning eller beskjutning. På grund av att skaderisken för dessa fordon, i motsats till vad fallet är med avseende å annan lösegenom, i regel icke är beroende enbart av yttre omständigheter utan även av rent personliga egenskaper såväl hos den som framför och manövrerar fordonet som hos andra fordonsförare, måste det vidare uppkomma särskilda svårigheter att avgöra, huruvida en inträffad skada skall anses såsom krigsskada och sålunda ersättas av krigsförsäkringsgivaren eller icke. Dessa svårigheter torde framför allt komma att göra sig gällande beträffande vagnskada. Har ägaren till fordonet detsamma icke civilriskförsäkrat för samtliga förekommande faremoment, vilket i mycket stor utsträckning är fallet, måste den omständigheten, att han, om krigsskada föreligger, kan utfå ersättning men eljest icke, giva anledning till intressekonflikter mellan ägaren och krigsförsäkringsgivaren.

På grund av nu berörda omständigheter har den tanken uppkommit, att svårigheterna i stort sett skulle kunna undvikas, om sådana anordningar träffades, att överensstämmelse i fråga om omfattningen komme att råda mellan civilförsäkringen och krigsskadeförsäkringen. Att lämna den sistnämnda efter civilförsäkringen torde vara uteslutet, då det knappast kan anses rimligt att i ett fall utbetala ersättning för krigsskada av viss art och i ett annat fall icke, beroende av civilförsäkringens omfattning. Vill man lösa frågan efter en sådan linje är det därför nödvändigt att lagstiftningsvägen föreskriva, att samtliga krigsskadeförsäkrade motorfordon skola vara civilriskförsäkrade för alla de faremoment krigsskadeförsäkringen omfattar. För att förebygga svårösta intressekonflikter mellan å ena sidan civilförsäkrings- och å andra sidan krigsförsäkringsgivaren borde då också såväl civil- som krigsförsäkringen meddelas av samma försäkringsgivare. En sådan lösning av frågan skulle emellertid innebära ett så radikalt ingrepp i bestående rättsförhållanden på civilförsäkringens område, att utredningen — utan att hava närmare undersökt de rättsliga förutsättningarna för ett dylikt ingrepp — för sin del icke ansett sig böra föreslå en anordning av nu antydd innebörd enbart i syfte att undvika speciella svårigheter i samband med skaderegleringen.

Det ovan antydda förhållandet, att risken för krigsskada kan förutsättas vara större för motorfordon i trafik än för annan lösegendom, torde ej heller böra föranleda tillskapandet av ett särskilt försäkringskollektiv för sådana fordon, då ju genom den redan antagna lagen om krigsskadeersättning den principen torde få anses knäsat, att man i fråga om risken för krigsskade-görelse och i samband därmed skyldigheten att erlægga avgifter för krigs-försäkringen ej kan genom en förhandslagstiftning få till stånd en differentie-ring, som efter krigets slut visar sig motsvara förhållandena sådana de fram-trätt under kriget. Utredningen har därför efter övervägande av olika uppslag på nu ifrågavarande område — och efter att hava rådgjort med representan-ter för de större organisationerna bland motorfordonsägarna — funnit sig böra i sitt lagförslag i krigsförsäkringsavseende sammanföra motorfordonen med lösegendom i allmänhet. Då enligt inhämtade upplysningar 80 à 90 pro-cent av det värde, som representeras av det sammanlagda motorfordonsbe-ståndet i riket, är försäkrat mot brandskada, torde man kunna utgå ifrån att utredningens förslag kommer att medföra, att behovet av krigsskadeförsäk-ring av motorfordon kommer att bliva tillgodosett.

Utredningen framhåller, att en nödvändig förutsättning för att den ifråga-satta krigsförsäkringen för lösegendom skulle kunna fylla sin uppgift vore att anslutningen till försäkringen bleve tillräckligt stor. Ur denna synpunkt vore en obligatorisk försäkring den närmast till hands liggande lösningen. Utredningsdirektiven ginge emellertid i detta avseende tämligen bestämt ut på, att verksamheten borde bygga på frivillig anslutning.

Utredningen anför vidare, att den vid sådant förhållande haft att i första hand överväga konsekvenserna av att härutinnan följa vid frivillig försäkring sedvanliga regler med personlig anmälan av den, som önskade att få sin egen-dom krigsförsäkrad. Det torde ligga i öppen dag, fortsätter utredningen, att en sådan anordning måste medföra förvaltningsbestyr av mycket stora mått. Om lösegendomsförsäkringen komme att tillgodose ett allmänt utbrett intresse, något som utredningen förutsatte, måste man räkna med att antalet ansökningar om försäkring kunde komma att överstiga miljontalet. Arbetet med ansökningarnas registrering och utfärdandet av särskilda försäkrings-brev, vilka ej torde kunna undvaras vid en efter här antydda linjer upp-byggt frivillig försäkringsverksamhet, måste koncentreras på en mycket kort tid, och det funnes stark anledning befara att de nödvändiga förvalt-ningsuppgifterna ej skulle låta sig bemästras.

För att säkerställa försäkringens genomförande föreslår utredningen såsom nämnts i stället, att lösegendomsförsäkringen grundas på förefintligheten av vanlig brandförsäkring eller i vissa fall sjöförsäkring på det sättet, att den försäkrade egendomen automatiskt tillföres krigsförsäkringen, såvida icke försäkringstagaren till vederbörande försäkringsbolag anmäler, att han vill stå utanför sistnämnda försäkring. Beträffande en på detta sätt anordnad krigsförsäkring anför utredningen.

Härigenom upprätthålles principen om frivillig försäkring, samtidigt som försäkringstagarna, beträffande vilka utredningen utgår ifrån att de prak-tiskt taget i gemen önska få sin försäkrade egendom skyddad jämväl mot krigsskada, slippa besväret med att ansöka om försäkring och förvaltnings-

apparaten ej behöver belastas med kanske övermäktiga arbetsuppgifter. En sådan lösning av frågan förutsätter emellertid, att reglerna för anslutning till krigsskadeförsäkringen fastställas i lag, i vilken jämväl böra införas bestämmelser, som i huvudsak reglera såväl försäkringsgivarens som försäkringstagarnas skyldigheter och rättigheter. Särskilt är det av vikt, att försäkringsavgiften maximeras i lagen, så att försäkringstagarna till ledning för sitt avgörande, huruvida de skola ansluta sig till krigsskadeförsäkringen eller icke, hava fullt klart för sig, vilken betalningsskyldighet för denna försäkring högst kan komma att åvila dem. Vidare är det nödvändigt — för att frivilligheten ej skall bliva illusorisk — att i samband med lagens utfärdande upplysningsåtgärder vidtagas genom radioutsändningar, tidningsartiklar och eventuellt på andra vägar, så att de av frågan berörda kunna anses hava blivit delgivna möjligheten att frånsäga sig delaktighet i krigsskadeförsäkringen.

Om detta utredningens förslag godkännes, kan frågan praktiskt ordnas så, att den försäkringstagare, som ej önskar tillhöra krigsskadeförsäkringen, äger anmäla detta till det försäkringsbolag, där han har sin egendom försäkrad. Möjligheten att med laga verkan göra sådan anmälan torde dock böra på det sättet begränsas, att hänsyn ej toges till anmälan efter den tidpunkt, då vårt land råkat i krig. Visserligen kunna med en sådan regel förhållandena utveckla sig så, att den nu för viss lösegendom föreslagna krigsförsäkringen blir praktiskt taget obligatorisk, men utan en dylik föreskrift kan man å andra sidan riskera, att den föreslagna försäkringen blir utan något som helst praktiskt värde. Om exempelvis kriget utbryter ungefär samtidigt med att den av utredningen föreslagna lagen träder i kraft och pågår kortare tid än som i lagen föreskrivits för anmälan som nyss sagts — krigsskadegörelsen torde det oaktat kunna vara av betydande omfattning — måste man räkna med att de försäkringstagare, som ej fått sin egendom skadad, frånsäga sig tillhörighet till krigsskadeförsäkringen, vilket skulle medföra att kostnaden komme att stanna på de direkt skadelidande och att den kostnadsutjämning, som ligger innesluten i försäkringsidén, skulle vara försatt ur kraft. För den som under pågående krig nytecknar försäkring mot brandskada föreligger sålunda enligt utredningens förslag ej möjlighet att ställa sig utanför krigsskadeförsäkringen.

Yttrandena. Beträffande frågan huruvida den föreslagna försäkringsverksamheten borde omfatta lös egendom, som tillhör kommun eller annan menighet, anför *styrelsen för svenska landskommunernas förbund*, att styrelsen i sitt yttrande över krigsskadeutredningens förslag till lag om krigsskadeersättning anslutit sig till den av krigsskadeutredningen uttalade uppfattningen, att kommuns eller annan menighets byggnader för allmän styrelse eller förvaltning m. m. borde hänföras till de från krigsskadeersättningslagens tillämplighetsområde uteslutna fastigheterna. De skäl, som föranlett styrelsen till denna uppfattning, ansågo styrelsen föreligga även då det vore fråga om krigsskadeersättning för lös egendom. Denna styrelsens uppfattning styrktes ytterligare av de nya skäl, som i det förevarande förslaget framlades mot upptagande i den föreslagna lagstiftningens tillämplighetsområde av kommuners och andra menigheters lösa egendom. Styrelsen ville därför förorda, att lösegendom, som tillhörde kommuner eller andra menig-

heter, ej omfattades av en lagstiftning om krigsskadeförsäkring av lös egendom.

Svenska stadsförbundets styrelse anför — under erinran att styrelsen i sitt yttrande över förslaget till lag om krigsskadeersättning motsatt sig att från lagens tillämplighetsområde skulle uteslutas vissa grupper av kommunerna tillhöriga fastigheter — följande.

Då vissa av kommunens fastigheter således nu äro undantagna från krigsskadeersättning, har frågan om dylik ersättning för lösegendom i de undantagna fastigheterna naturligt nog blivit föremål för särskild uppmärksamhet i den nu föreliggande utredningen. De sakkunniga finna det »egendomligt», om skada å lösegendomen skulle ersättas men ej skada å själva fastigheten. Hur denna egendomliga situation uppkommit, förklara de emellertid själva. De sakkunniga, som utredde frågan om krigsskadeersättningen för fastigheterna, voro av den mening, att samtliga kommunala byggnader borde medtagas. Men skattetekniska svårigheter kommo dem att ändock förorda en uppdelning, varvid viss ersättning även för de undantagna fastigheternas del ställdes i utsikt efter en prövning vid krigstillståndets upphörande. För lösegendomens del synes frågans tekniska lösning erbjuda mindre svårigheter i och med den föreslagna finansieringen genom avgifter. Under sådana förhållanden synes ingen större betydelse behöva eller ens böra tillmätas den inadvartens, ställningstagandet vid årets riksdag nu holar medföra. Om kommunerna i fråga om skadeersättningen för den fasta egendomen fingo vidkännas en för dem ofördelaktig lösning av frågan, kan detta svärigen vara ett skäl att »för konsekvensens skull» gå emot deras berättigade intressen även denna gång, då man nu icke ens kan åberopa några tekniska skäl.

De sakkunniga anföra emellertid också andra motiveringar för en fortsatt kategoriklyvning. I det sammanhanget komma de in på administrativa problem av svårlöst art och utan allt för starkt samband med nu avhandlade spörsmål. Tanken är den, att koncentrations- och rationaliseringsspörsmål skulle bedömas vid försäkringsfrågans avgörande. Bombskadades exempelvis lösegendom i en skola eller i ett ålderdomshem, borde det undersökas, om till följd av minskade behov av skol- och ålderdomshemsplatser något avbräck i verksamheten måhända ej vållades kommunen av skadorna. Om så var fallet, finnes ingen anledning att avhjälpa skadan.

Med detta sätt att bedöma ersättningsspörsmålet skulle enligt styrelsens mening med försäkringsfrågan på ett mycket olyckligt sätt kombineras förvaltningsspörsmål av invecklad och svårbedömlig natur. Man gör sig till en början den frågan, varför denna synpunkt skall anläggas enbart för kommunernas vidkommande. Också inom industrien står ju rationaliseringen på det dagsaktuella programmet. Som försäkringstagare har kommunen enligt den utarbetade lagtexten ingen undantagsställning. Här är fråga om en försäkring, där den ena försäkringstagarens rätt bör vara jämställd med den andres. Att kommunerna beträffande denna försäkringsform skola sättas i ofördelaktig ställning den ena gången av skattetekniska skäl och den andra med hänsyn till administrativa önskemål kan icke anses rimligt.

Man frågar sig vidare, hur en eventuell prövning av ändamålsenligheten skulle tänkas genomförd. Att en sådan prövning skulle verkställas genom statens krigsskadenämnd torde ingen ha förutsatt. Att, med bortseende av den kommunala självstyrelsen, lägga avgörandet helt hos statliga organ såsom skolöverstyrelse, fattigvårdsinspektion etc. torde också få anses uteslutet. Tillkomsten av en krigsskadeförsäkring av t. ex. skolväsendets och

fattigvårdens lösegendom synes icke motivera en anordning, genom vilken bedömandet av här berörda rationaliseringsfråga handlägges i annan ordning än den nu praktiserade.

I detta sammanhang ha de sakkunniga gjort vissa uttalanden om möjligheten att beträffande de redan undantagna kommunala fastigheterna tillämpa liknande synpunkter. De ha därmed ytterligare visat det befogade i styrelsens tidigare uttalade farhågor i fråga om systemet med »självrisk med utjämning». Skall den efter krigstillståndets upphörande verkställda prövningen utgå ifrån, att ej längre »nödvändiga» fastigheter uteslutas vid ersättningsfrågornas bedömande, då får frågan om kategoriklyvningen för kommunerna ännu oförmånligare konsekvenser.

De sakkunniga ha icke för egen del tagit ställning till frågan om undantagande från krigsskadeersättningen av viss kommunal lösegendom. I lagtexten har emellertid intet undantagsstadgande införts. Styrelsen vill för sin del livligt tillstyrka, att så ej heller sker vid den slutliga avfattningen.

Svenska landstingsförbundets styrelse påpekar, att enligt lagen den 21 juni 1940 om krigsskadeersättning vore landstingens och primärkommunernas fastigheter undantagna från lagens bestämmelser. I sitt yttrande över förslaget till nämnda lag hade styrelsen framhållit, att den kunde lämna sin anslutning till tanken, att landstingens fastigheter skulle uteslutas från den planerade försäkringen, allenast under den förutsättningen att staten lämna bidrag i annan ordning till återuppbyggnad av krigsförstörda fastigheter. I detta sammanhang yttrar styrelsen vidare.

Landstingens såväl fastigheter som i dessa inrymd lösegendom äro i regel brandförsäkrade och skulle sålunda, om samma principer här tillämpades som beträffande annan lösegendom, innefattas under den nu ifrågasatta försäkringen. Skäl tala också för att så sker. Emellertid torde landstingen vid eventuellt krig komma i den situationen, att återanskaffning av nödvändiga inventarier — i första hand de för sjukvården avsedda — ej kan göras utan statens medverkan. Under sådana förhållanden och då, som nämnts, landstingens fastigheter, vilka till övervägande del bestå av stora sjukhuskomplex, som kostat miljoner i uppförande, undantagits från krigsskadeförsäkring, synes det enligt styrelsens mening knappast erforderligt, att de i jämförelse med fastigheterna mindre dyrbara inventarierna innefattas under försäkringen i fråga. Det ligger då nära till hands, att de statliga bidrag, som kunna komma att utgå för återuppbyggnad av landstingens fastigheter, få avse även återanskaffning av där förvarad, förstörd lösegendom. Styrelsen vill emellertid framhålla, att dessa statliga bidrag, icke såsom utredningsmännen synas vilja ifrågasätta, böra förbindas med villkoret, att staten skall pröva, huruvida återuppbyggnad eller återanskaffning av förstörd fastighet eller lösegendom skall ske. Detta är en sak, som det bör tillkomma landstingen att avgöra.

Från det av svenska landstingsförbundets styrelse avgivna yttrandet har *ledamoten av styrelsen riksdagsmannen Martin Andersson* anmält avvikande mening samt förklarat sig anse, att landstingens lösegendom borde innefattas under den ifrågasatta försäkringen.

Statskontoret, som förklarat det av utredningen framlagda förslaget icke giva anledning till erinran, har emellertid ifrågasatt, om icke övervägande skäl talade för att kommuns eller annan menighets lösegendom undantoges

från den föreslagna försäkringen i överensstämmelse med vad som skett i fråga om försäkring för krigsskada å fastigheter.

Frågan huruvida affärs- och kontorsinventarier inom industri, hantverk och handelsverksamhet böra inrymmas under den nu föreslagna lösegen-
domsförsäkringen eller samordnas med den obligatoriska krigsförsäkringen å varor och maskiner har berörts i vissa yttranden.

I detta hänseende anför *Stockholms handelskammare*.

Affärs- och kontorsinventarier inom industri, hantverk och handelsverk-
samhet äro enligt förslaget medtagna i den frivilliga egendomsförsäkringen. Ett industriföretags egendom kommer sålunda, om företaget bedriver sin rörelse i egen fastighet, att hänföras till fyra olika försäkringskollektiv, nämligen fastigheten till fastighetskollektivet, maskinutrustningen till maskinkollektivet, inneliggande råvaror, halvfabrikat och färdigprodukter till varukollektivet och kontorsinventarier slutligen till lösegenomskollektivet. Ett handelsföretag med egen fastighet får sin egendom hänförd till tre olika kollektiv. Givetvis vore det en förenkling ur näringslivets synpunkt, därest en begränsning av försäkringsformerna kunde ske genom hänförande av inventarier av här ifrågavarande beskaffenhet till maskin- eller varukollektivet. Att dylika inventarier i så fall komma att helt ersättas utan de reduktioner, som ersättningsbeloppen för övrig lösegenom i vissa fall skola dergå, synes riktigt med hänsyn till inventariernas karaktär av för verksamhetens bedrivande nödvändiga tillbehör. Då enligt krigsskadeutredningens beräkningar någon mera betydande stegring av prisnivån icke skulle följa ens av själva varuförsäkringen, torde man så mycket mindre behöva räkna med, att ett införlivande av vissa kontorsinventarier med varukollektivet skulle verka fördyrande på varupriserna.

Handelskammaren i Göteborg framhåller, i likhet med *Stockholms handelskammare*, att genom ifrågavarande inventariers hänförande till den föreslagna lösegenomsförsäkringen komme industriens och handelsföretagens egendom att ingå i ytterligare ett försäkringskollektiv, samt förordar med hänsyn härtill, att inventarierna samordnas med den obligatoriska krigsskedeförsäkringen av varor och maskiner. *Handelskammaren* tillägger, att de skäl, som föranlett utredningen att medtaga inventarierna i den frivilliga lösegenomsförsäkringen, syntes kunna motvägas av de praktiska fördelar, som för industri- och handelsföretagen skulle vinnas om den av handelskammaren föreslagna uppdelningen kunde genomföras.

Kommerskollegium anför i förevarande hänseende.

Handelskamrarna i Stockholm och Göteborg ha närmast av praktiska skäl förordat, att affärs- och kontorsinventarier inom industri, hantverk och handelsverksamhet inordnas under den obligatoriska krigsskedeförsäkringen av varor och maskiner i stället för såsom enligt förslaget under lösegenomsförsäkringen. Härigenom vunnas en begränsning av antalet försäkringsformer för företagens egendom. För den av handelskamrarna förordade anordningen talar enligt kollegii mening icke minst den omständigheten — vilket även berörts av *Stockholms handelskammare* — att den ifrågavarande egendomen erfordras för företagens verksamhet. Det synes då också kunna anses motiverat, att krigsskador å sådan egendom ersättas efter samma regler, som gälla för varu- och maskinförsäkring, och ej i den be-

gränsade omfattning, som kan bli fallet vid den frivilliga lösegenomsförsäkringen. Utredningen har uttalat en motsatt mening, men det må erinras om att exempelvis värdet av kontorsmaskinsuppsättningar för större företag ofta kunna uppgå till betydande belopp, och det synes icke föreligga anledning att reducera ersättningen för dylik egendom. Den av utredningsmännen i övrigt anförda motiveringen för en frivillig lösegenomsförsäkring av inventarierna, nämligen att förskottsavgifterna vid varuförsäkringen komme att medföra en höjning av varupriserna under kriget och att det därför icke vore önskvärt att tillföra varuförsäkringen nya objekt, som icke omsättas samtidigt med varorna, bortfaller om och i den utsträckning inventarierna hänföras till maskinförsäkringen. Det torde kunna ifrågasättas, huruvida icke inventarierna i regel, åtminstone dyrbarare sådana, böra kunna hänföras till maskinförsäkringen. Kollegium vill sålunda förorda handelskamrarnas förslag beträffande krigsskadeförsäkringen av förutnämnda inventarier.

Utredningens förslag i vad angår fiskefartyg och fiskredskap har gjorts till föremål för uttalanden i vissa yttranden.

Fiskeriintendenten i Västerhavets distrikt Nils Rosén anför i detta hänseende bland annat, att enligt förslaget skulle fiskefartyg med en dräktighet av tjugu registerton och däröver jämte tillbehör vara undantagna från den nu föreslagna krigsskadeförsäkringen. Dessa fartyg skulle i stället — såsom redan skett — kunna krigsförsäkras genom statens krigsförsäkringsnämnd. Denna gränsdragning innebure ej blott att de bägge grupperna av fiskefartyg skulle försäkras på skilda håll utan även en skillnad beträffande försäkringens art. De fartyg, som försäkrades hos statens krigsförsäkringsnämnd, bleve försäkrade även under tid, då riket ej befunde sig i krig men de under fiske vore utsatta för risker till följd av krig mellan andra länder, medan de fartyg, som skulle krigsskadeförsäkras enligt föreliggande förslag, kunde bliva försäkrade endast för skada i följd av krig, vari riket kommit. Det funnes emellertid ett flertal fiskebåtar under tjugu bruttoton, som idkade fiske å internationellt vatten och kunde bliva utsatta för skada även under krig mellan andra länder. De borde kunna försäkras gentemot sådana skador. Det kunde måhända vara lämpligt att begränsa den nu ifrågasatta krigsskadeförsäkringen i fråga om fiskebåtar till sådana med en bruttodräktighet understigande tjugu ton, men då borde samtidigt medgivnas, att alla fiskebåtar kunde hos statens krigsförsäkringsnämnd bliva krigsförsäkrade. Någon begränsning av sådan försäkring till fiskebåtar av viss storlek borde ej ske. Man kunde utgå från att för fiskebåtar ej utan att behov föreläge söktes dylik försäkring. Krigsförsäkringsnämnden borde därjämte hava rätt att pröva ansökan. — Vad anginge den föreslagna fordran för att en fiskebåt under tjugu bruttoton skulle vara krigsskadeförsäkrad, nämligen att den vore antingen brand- eller sjöförsäkrad, finge nämnas, att ett stort antal fiskebåtar ej vore sjöförsäkrade. Inom Västerhavets distrikt funnes särskilda sjöförsäkringsföretag avsedda för fiskebåtar i Göteborgs och Bohus samt Hallands län, för fiskeläget Råå samt för ostkusten av Kristianstads län. Där torde åtminstone alla däckade fiskebåtar vara försäkrade — möjligen med enstaka undantag. Å övriga platser vore fiskebåtarna ej sjöförsäkrade. Enbart brandförsäkrad

torde ej någon fiskebåt inom distriktet vara. Under förutsättning att hinder ej mötte att få fiskebåtar under tjugu bruttoton brandförsäkrade till låga premier syntes den av utredningen föreslagna anordningen på tillfredsställande sätt lösa frågan om krigsskadeförsäkring av fiskebåtar under tjugu ton, som ej krigsförsäkrats hos krigsförsäkringsnämnden. En fiskare behövde ju ej brandförsäkra fiskebåten, förrän riket råkat i krig.

Svenska västkustfiskarnas centralförbund yttrar att på västkusten finnes ett mycket stort antal fiskebåtar med en dräktighet under tjugu bruttoton, vilka bedreve havsfiske av samma slag som många av de större. Genom förslaget skulle de mindre fiskebåtarna jämte fiskredskap endast komma i åtnjutande av krigsskadeförsäkring, om vårt eget land skulle bli indraget i ett krig. Den sålunda av utredningen föreslagna gränsen för anslutning till krigsskadeförsäkringen genom statens krigsförsäkringsnämnd skulle innebära, att alla de fiskare som nu under det pågående stormaktskriget bedreve havsfiske med mindre fiskebåtar helt bleve utestängda från möjligheten att få något skydd för båtar och redskap genom krigsskadeförsäkring. Med hänsyn härtill ville förbundet föreslå, att för västkustens vidkommande gränsen för fiskebåtars anslutning till krigsskadeförsäkringen genom statens krigsförsäkringsnämnd bestämdes till tio bruttoton.

T. f. fiskeriintendenten i Österhavets distrikt Sven Sahlén framhåller, bland annat, att beträffande fiskebåtar och fiskredskap av de slag, som brukades i Östersjön, endast en mindre del av fiskredskapen och endast en ringa del av fiskebåtarna vore försäkrade mot brandskada. Med hänsyn härtill hade det varit önskvärt om krigsskadeförsäkring av dessa objekt hade kunnat ske utan att brandförsäkring därvid gjorts till en obligatorisk förutsättning. På grund av vad utredningen anfört härutinnan vore fiskeriintendenten dock oviss om hur man skulle förfara för att ordna saken på ett mera tillfredsställande sätt, och ansåge sig därför icke vilja komma med något yrkande eller förslag i detta avseende. I viss mån syntes det för övrigt kunna anses vara ett allmänt intresse, att man i vårt land nådde fram till en mera allmän anslutning till brandförsäkringen. Fiskeriintendenten framhåller vidare, att även om en frivillig krigsskadeförsäkring av fiskebåtar och fiskredskap komme till stånd, man förmodligen måste taga i betraktande möjligheten av att ägare av sådan krigsskadad egendom måste beredas hjälp genom understöd av statsmedel.

Lantbruksstyrelsen anför i huvudsak följande.

Helt allmänt torde kunna sägas, att förslaget innebär en god lösning av frågan om försäkring mot krigsskada av mindre fiskefartyg och -båtar samt fiskredskap till följd av krig, vari riket kommit. Lantbruksstyrelsen vill dock i ett par avseenden framställa erinringar.

Enligt 25 § 2 mom. c) av lagförslaget skulle fiskefartyg, som har en dräktighet av tjugu registerton eller därutöver, undantagas från den föreslagna krigsförsäkringen. Dessa fartyg skulle i stället försäkras genom statens krigsförsäkringsnämnd. Denna har nämligen redan nu enligt lagen den 10 mars 1939 (nr 68) om statlig krigsförsäkring m. m. och därtill hörande följdförfattningar meddelat försäkring av ett flertal fiskefartyg på västkusten mot

skada i följd av det nu pågående kriget. Bland dessa fartyg finnas flera — exempelvis inom Hallands län — som äro under tjugo tons dräktighet. Det är också ett uppenbart intresse för fiskarena att redan nu kunna få krigsförsäkra fiskebåtar under tjugo ton. Både på västkusten och vid Skånes och Blekinges kuster finnas talrika dylika fiskebåtar, som idka fiske på öppna havet och därför äro i behov av krigsförsäkring. Enligt vad utredningen anför (sid. 28), skulle krigsförsäkringsnämnden hysa mycket starka betänkligheter mot att utvidga sin verksamhet till att omfatta jämväl mindre fiskefartyg och -båtar jämte redskap. På grund av vad ovan yttrats anser lantbruksstyrelsen sig dock i likhet med Svenska västkustfiskarnas centralförbund böra föreslå, att den i 25 § angivna gränsen sänkes till 10 ton. Visserligen bör såsom fiskeriintendenten Rosén framhållit varje gräns nedåt för försäkring genom statens krigsförsäkringsnämnd borttagas. Lantbruksstyrelsen finner det dock lämpligt att sätta gränsen till 10 ton med rättighet för sagda nämnd att efter prövning i varje särskilt fall bevilja krigsförsäkring även för båt under 10 ton, om verkligt behov därav skulle uppstå.

Beträffande handelsfartyg framhåller *Stockholms handelskammare*, att handelskammaren utginge från att krigsförsäkringsnämnden skulle vara förpliktad att meddela försäkring av handelsfartyg i sådan omfattning, att några luckor i försäkringsskyddet icke uppstode.

Handelskammaren i Göteborg anför liknande synpunkter.

Det av utredningen särskilt behandlade spørsmålet, huruvida motorfordon borde sammanföras med övrig egendom till ett och samma försäkringskollektiv eller särregler tillskapas för dessa, har berörts i yttrandena från de över förslaget hörda organisationerna bland motorfordonsägarna.

Kungl. automobil klubben anför i detta hänseende, att klubben särskilt ville framhålla riktigheten av den princip, som kommit till uttryck i betänkandet i vad gällde behandlingen av motorfordon som krigsförsäkringsobjekt. Att försäkringen lades på så bred bas som möjligt vore en förutsättning för att försäkringen överhuvud taget skulle bliva av det värde, som åsyftades. Klubben finge alltså tillstyrka förslaget, att motorfordon sammanfördes med övrig lösegendom till ett gemensamt försäkringskollektiv.

Motormännens riksförbund har icke något att erinra mot principerna i förslaget i vad avser motorfordon.

Sveriges trafikbilägares riksorganisation anför, att den i betänkandet föreslagna vägen, att hänföra automobiler under grupp lösegendom, och åtgärden att sammanföra krigsskaderisken med brandförsäkring syntes vara en tillfredsställande lösning. Då trafikutövarnas önskemål att erhålla ett försäkringsskydd mot krigsskada syntes bliva tillgodosedda genom förslaget, hade organisationen intet att erinra.

Handelskammaren i Göteborg framhåller, att större delen eller troligen största delen av beståndet av lättviktsmotorcyklar torde komma att falla utanför lagens bestämmelser, enär dessa enligt brandförsäkringsvillkoren vore uttryckligen undantagna från brandförsäkring av lösöre och särskild brandförsäkring å sådana motorcyklar endast förekomme i undantagsfall.

Vad utredningen föreslagit i fråga om försäkringsbeståndets uppbyggande har föranlett bland annat följande uttalanden.

Svenska försäkringsbolags riksförbund anför.

Den för viss lös egendom nu föreslagna anordningen har i enlighet med de givna direktiven ansetts böra erhålla frivillig karaktär. Detta har kommit till uttryck på det sätt att ägare av i förslaget åsyftad lös egendom, som icke önskar få anordningen å sig tillämpad, berättigats därifrån undantaga egendomen, såframt han före krigets utbrott gör skriftlig anmälan därom hos försäkringsgivaren. Av denna formulering följer indirekt, såsom också i motiven framhålles, att den som under kriget nytecknar en brandförsäkring, blir obligatoriskt ansluten till reglerna om ersättning för krigsskada. Riksförbundet har svårt att inse vad som föranlett utredningsmännen att intaga denna ståndpunkt beträffande under kriget nytillkomna försäkringsobjekt.

Handelskammaren i Göteborg yttrar.

Vad angår försäkringsbeståndets uppbyggande delar handelskammaren utredningens åsikt, att en frivillig försäkring med personlig anmälan skulle medföra förvaltningsbestyr av sådan storleksordning, att den under nu rådande förhållanden icke skulle kunna genomföras. Handelskammaren biträder alltså utredningsmännens förslag att basera försäkringen å redan befintlig civil brand- eller sjöförsäkring, med rätt för vederbörande att anmäla, att han vill stå utanför, det senare under förutsättning att sådan anmälan göres före krigsutbrottet. Handelskammaren kan dock ej dela utredningsmännens mening att för den som *under pågående krig* nytecknar försäkring mot brandskada icke möjlighet skulle föreligga att genom anmälan ställa sig utanför krigsskadeförsäkringen. Den möjlighet till spekulation i tidsläget, som ansetts nödvändigöra att dylik anmälan sker före krigets utbrott, kan ej anses föreligga, om en person under pågående krig samtidigt med tecknande av civil brandförsäkring fransäger sig all rätt till krigsskadeersättning.

Kommerskollegium, som till prövning upptagit vad handelskammaren i Göteborg sålunda yttrat, framhåller, att det i fråga om verkliga nyteckningar under krig knappast syntes föreligga något skäl för att beröva tecknaren möjligheten att från krigsförsäkringen undantaga egendomen i fråga. Om emellertid vid nyteckning under krig egendomen genom anmälan skulle kunna undantagas från krigsskadeförsäkring, torde det kunna befaras, att försäkringstagare läte brandförsäkring å egendom, som redan vore inrymd under krigsskadeförsäkringen, förfalla och därefter vid teckning av ny försäkring undantog egendomen från krigsskadeförsäkring. Kollegium ansåge sig därför icke kunna förorda någon ändring av förslaget i denna del.

Slutligen framhåller *Kungl. automobil klubben*, att klubben funne sig kunna tillstyrka vad utredningen föreslagit beträffande skyldigheten att delta i krigsförsäkringen. Klubben tillägger, att klubben vore beredd att medverka till en spridning bland sina medlemmar och i motorkretsar i allmänhet av erforderliga upplysningar rörande anmälan från de fordonsägare, som icke önskade bliva delaktiga av försäkringen.

Såsom redan framhållits tillstyrker jag utredningens förslag att genom *Departements-* ifrågavarande lagstiftning försäkringskydd mot krigsskada beredes för i *chefen.* princip all lös egendom, som icke kan krigsförsäkras i annan ordning. I lik-

het med utredningen förutsätter jag härvid, att statens krigsförsäkringsnämnd kommer att utvidga sin transportförsäkring av importvaror till att även omfatta transporten från den ort, där varan inkommer till riket, till det varulager, för vilket den är avsedd. Undantag från nyss angivna huvudregel torde emellertid böra stadgas beträffande viss egendom. Jag biträder vad utredningen i detta hänseende föreslagit beträffande penningar, aktier, obligationer och andra fordringsbevis samt smycken, ädla stenar och äkta pärlor; till sistnämnda undantag återkommer jag i det följande. Liksom utredningen anser jag även, att staten tillhörig egendom bör uteslutas från krigsförsäkringen. Det synes lämpligt att — till förekommande av att brandförsäkrad sådan egendom inrymmes under försäkringen — ett särskilt undantagsstadgande för egendomen införes i lagtexten. Vidare torde böra undantagas egendom, som tillhör främmande stat. Sistnämnda båda undantag, vilka redan stadgats beträffande krigsförsäkring av fastighet, torde för övrigt böra gälla i fråga om all krigsförsäkring enligt förevarande lagstiftning.

Vad angår frågan huruvida lös egendom, som tillhör kommun eller annan menighet, bör omfattas av lagstiftningen i ämnet, hava i yttrandena yppats olika meningar. För egen del anser jag, att, då enligt lagen den 21 juni 1940 från fastighetsförsäkringen undantagits kommuns eller annan menighets byggnader för allmän styrelse eller förvaltning ävensom för övriga i 5 § 1 mom. d) kommunalskattelagen angivna ändamål, jämväl för dylika byggnader avsedd lös egendom bör uteslutas från krigsskadeförsäkringen. Bestämelse av denna innebörd torde böra upptagas i lagen. Vad däremot beträffar annan kommunal lösegenom synas skäl ej föreligga att stadga undantag för densamma. Frågan om ersättning för krigsskada å lös egendom, för vilken i enlighet med det nyss anförda försäkringsskydd kommer att saknas, lärer böra lösas i samband med motsvarande spörsmål beträffande de undantagna byggnaderna. I detta hänseende har chefen för handelsdepartementet i yttrande till statsrådsprotokollet vid remiss till lagrådet den 19 april 1940 av förslaget till lag om krigsskadeersättning förordat, att erforderliga åtgärder övervägdes för åstadkommande av utjämning mellan kommunerna av kostnaderna för iordningställandet av krigsskadade fastigheter av här avsedd art, samt i samband därmed framhållit, att frågan hur denna angelägenhet skulle ordnas borde prövas vid en tidpunkt, då skadegörelsens omfattning vore känd och frågan sålunda kunde överblickas.

Beträffande frågan, huruvida försäkringsskydd för affärs- och kontorsinventarier inom industri, hantverk eller handelsverksamhet bör beredas inom den obligatoriska krigsförsäkringen å varor och maskiner — inom vilken försäkring full ersättning under alla förhållanden utgår och försäkringsavgifter uttagas redan under pågående krig — eller inom den nu föreslagna lösegenomsförsäkringen, har i vissa yttranden intagits en från utredningens förslag avvikande ståndpunkt. Den egendom, som här avses, tjänar visserligen samma ändamål som varor och maskiner, nämligen upprätthållandet av produktion och varudistribution. Den torde emellertid icke kunna anses vara för detta ändamål av samma betydelse som sistnämnda egendom. Ur det

allmännas synpunkt lärer följaktligen anledning icke finnas att i försäkringsavseende jämställa de olika egendomsslagen. Om än till stöd för den motsatta ståndpunkten kunna åberopas vissa praktiska skäl, torde enligt min mening avgörande vikt böra tillmätas de principiella synpunkter, som sålunda göra sig gällande på spörsmålet. Jag biträder följaktligen utredningens förslag, att omförmälda inventarier — i den mån de icke på grund av redan gällande bestämmelser äro att hänföra till maskiner i lagens bemärkelse — medtagas i den frivilliga lösegenomsförsäkringen. I detta sammanhang må nämnas, att vid det för närvarande hos brandförsäkringsbolagen pågående eller av vissa bolag redan avslutade arbetet med uppläggande av register m. m. över varu- och maskinförsäkringar — vilket arbete för åstadkommande av en effektiv beredskap bör fullbordas redan under fredstid — bolagen givetvis i fråga om försäkringens omfattning följt den nu gällande lagens bestämmelser i ämnet. En ändring på den punkt varom här är fråga skulle följaktligen åstadkomma betydande olägenheter.

För särskiljande av den egendom, som lämpligen bör beredas skydd mot krigsskada genom försäkring hos statens krigsförsäkringsnämnd enligt lagen om statlig krigsförsäkring m. m., från sådan lös egendom, för vilken försäkringsskydd bör anordnas inom ramen av den nu föreslagna lagstiftningen, erfordras vissa gränsdragningar. Utredningens förslag i detta avseende har utformats efter hörande av representanter för krigsförsäkringsnämnden. Vad utredningen härutinnan föreslagit beträffande andra fartyg än fiskefartyg eller att handelsfartyg — med den bestämning av detta begrepp, som givits i § 2 mom. 1 förordningen den 12 juni 1936 angående befäl å svenska handelsfartyg m. m. — skola vinna skydd genom försäkring hos nämnden samt övriga fartyg och båtar medtagas i lösegenomsförsäkringen har i yttrandena lämnats utan erinran. Jag biträder utredningens förslag i denna del. Vad angår fiskefartyg gäller enligt förslaget, att fartyg med en dräktighet av tjuugu registerton eller därutöver äro undantagna från den nu ifrågasatta försäkringsverksamheten; erforderligt försäkringsskydd för sålunda undantagna fartyg förutsättes i stället skola beredas genom försäkring hos krigsförsäkringsnämnden. Med utgångspunkt från denna gränsdragnings har i några yttranden framhållits, att — enär försäkring hos nämnden, i motsats till den nu föreslagna försäkringen, i regel omfattade jämväl skada i följd av det pågående stormaktskriget samt även fiskefartyg med dräktighet under tjuugu registerton i viss utsträckning behövde skyddas mot sådan krigsrisk genom försäkring hos nämnden — gränsen för delaktighet i den ifrågasatta lösegenomsförsäkringen måtte sänkas i syfte att möjliggöra för nämnden att meddela försäkring även å mindre fartyg mot skada i följd av krig, vari Sverige icke deltagit. Emellertid torde nämndens möjligheter att i detta hänseende meddela erforderlig försäkring icke påverkas av utredningens förslag, som endast avser försäkring mot skada i följd av krig, vari riket kommit. Anledning att på sålunda i yttrandena anfört skäl göra ändring i utredningens förslag torde följaktligen ej föreligga. Då förslaget i denna del synes mig lämpligt avvägt, biträder jag detsamma.

Jag ansluter mig till utredningens förslag att all egendom, för vilken försäkringsskydd anordnas inom ramen av den nu föreslagna lagstiftningen, hänföres till ett och samma försäkringskollektiv. Detta kommer visserligen härvid att omfatta egendom av synnerligen skiftande slag. Skulle emellertid i anledning härav vissa olägenheter uppstå, torde dessa mer än väl uppvägas av de betydande fördelar av teknisk och administrativ art, som vinnas genom den föreslagna anordningen.

I uttalande till statsrådsprotokollet den 26 april 1940, då bemyndigande utverkades att tillkalla ifrågavarande utredning, anförde chefen för handelsdepartementet, att skydd mot krigsskada å sådan egendom, varom här är fråga, lämpligen borde anordnas på frivillighetens väg. Såsom utredningen framhållit torde det emellertid stöta på synnerligen betydande praktiska svårigheter att vid försäkringsbeståndets uppbyggande följa vid frivillig försäkring sedvanliga regler med ingående av skriftligt avtal i varje särskilt fall mellan försäkringstagaren och försäkringsgivaren. Den av utredningen förordade lösningen av frågan — att all brandförsäkrad eller, i vissa fall, sjöförsäkrad egendom automatiskt tillföres krigsförsäkringen, såvida icke försäkringstagaren inom viss tid till vederbörande försäkringsbolag anmäler sig vilja stå utanför krigsförsäkringen — vill jag därför tillstyrka. Då det ojämförligt största antalet försäkringstagare torde önska få sin egendom försäkrad jämväl mot krigsskada, synes den föreslagna anordningen praktiskt fördelaktig.

Genom att försäkringen grundas å förefintligheten av försäkring mot civilskada — i vilket avseende förslaget överensstämmer med vad som enligt lagen om krigsskadeersättning gäller beträffande anslutningen till försäkringen å varor och maskiner — kommer givetvis viss egendom att sakna försäkringsskydd mot krigsskada. I yttrandena har i detta hänseende särskilt framhållits, att fiskebåtar och fiskredskap samt lättviktsmotorcyklar i betydande utsträckning ej äro civilriskförsäkrade och alltså komma att falla utanför krigsförsäkringen. Att anordna försäkringsskydd jämväl för sådan egendom, som saknar skydd mot brandskada, torde emellertid svårigen låta sig göra. Den möjligheten står för övrigt alltid till buds att genom tecknande av civilförsäkring vinna anslutning till krigsförsäkringen. Vad särskilt angår fiskebåtar och fiskredskap — vilken egendom i stor omfattning är oförsäkrad men samtidigt är av största betydelse för landets livsmedelsförsörjning under ett krig — läser i enlighet med utredningens förslag få övervägas att, i den mån det ur allmän synpunkt kan anses önskvärt att ersättning för krigsskada utöver vad som följer av förslaget beredes fiskarbefolkningen, lämna sådan ersättning av statsmedel.

Såsom utredningen föreslagit torde, till förhindrande av spekulation i tidsläget, den som önskar från krigsförsäkringen undantaga egendom böra göra anmälan därom före ett krigsutbrott. Detta synes dock endast böra gälla beträffande egendom, vilken före denna tidpunkt är försäkrad mot brandskada. Vad angår egendom, å vilken under pågående krig tecknas ny försäkring, anser jag i likhet med svenska försäkringsbolags riksförbund

och handelskammaren i Göteborg, att den möjligheten bör hållas öppen för försäkringstagaren att i samband med försäkringsavtalets ingående undantaga egendomen från krigsförsäkringen. Jag tillstyrker, att bestämmelse av angiven innebörd upptages i lagförslaget. Med anledning av vad kommerskollegium anfört till stöd för bibehållandet av utredningens förslag på denna punkt må framhållas, att, då samma försäkringsavgift skall utgå oavsett om egendomen under längre eller kortare del av kriget omfattats av krigsförsäkringen, anledning icke — såsom kollegium synes befara — torde förefinnas för försäkringstagare att till undslippande av krigsförsäkringsavgift låta brandförsäkringen under pågående krig förfalla och därefter vid nyteckning av brandförsäkring undantaga egendomen från krigsförsäkringen.

Finansieringen och skaderegleringen.

Utredningen. Såsom i den sammanfattande redogörelsen för utredningens förslag omnämnts skall enligt förslaget krigsförsäkringen i princip vara självförsörjande, så att kostnaderna för skadeersättningar och förvaltning bestridas genom försäkringsavgifter.

I fråga om försäkringsavgifternas storlek framhåller utredningen, att genom lagen om krigsskadeersättning den principen torde få anses godkänd av statsmakterna, att avgifterna ej kunna eller böra differentieras med hänsyn tagen till den försäkrade egendomens beskaffenhet eller geografiska belägenhet. På grund härav har utredningen ansett någon särskild motivering för att utredningen i sitt förslag räknar med en enhetlig premiesats för all nu ifrågavarande krigsskadeförsäkrad lösegendom icke erfordras.

Förut har omförmäls att försäkringsavgifterna enligt förslaget skola vara på visst sätt maximerade. Till stöd för sin ståndpunkt i detta hänseende har utredningen anfört följande.

Sett ur det allmännas synpunkt torde denna maximala avgiftsprocent böra sättas tämligen låg. Genom lagen om krigsskadeersättning hava samhällets tillgångar och nationalinkomsten under och efter ett krig i viss utsträckning på förhand disponerats för tillgodoseende av olika samhällsviktiga intressen. Sålunda hava de värden, som ligga i vårt lands bestånd av fast egendom, intill 5 procent avskiljts för att bereda ersättning för krigsskada å sådan egendom. Beträffande varor avsedda för förädling eller försäljning samt maskinell utrustning inom industri och hantverk har räknats med, att avgifterna till krigsskadeförsäkringen skola så avpassas, att de förslå till fullt ersättande av uppkomna krigsskador. I fråga om maskinförsäkringen skola kostnaderna i viss utsträckning täckas ur industriens och hantverkets inkomster efter krigets slut. Skulle man beträffande den lösa egendom, varom nu är fråga, taga sikte på en beredskap, som lämnar full ersättning för uppkomna krigsskador, skulle detta uppenbarligen innebära, att vi för tid efter krigets slut inriktade oss på, att allt i stort sett skulle återgå till förkrigsförhållandena. En sådan förhandsinställning till möjligheterna för vårt land att efter en ekonomisk utarmning och värdeförstöring av den omfattning, som man har anledning räkna med att ett krig i våra dagar skulle medföra, fortleva på samma ekonomiska standard som före kriget måste dock betecknas som skäligen verklighetsfrämmande. På det allmänna kom-

ma säkerligen efter ett krig att ställas mycket stora ekonomiska krav, främst kanske för att bereda erforderlig hjälp åt krigsinvalida och efterlevande till dem, som omkommit i följd av kriget, men även för återuppbyggande eller ersättande i möjligaste mån av förstörd statlig och kommunal egendom. Och då det allmännas möjligheter att tillgodose dessa krav i sista hand äro beroende av medborgarnas förmåga att skattevägen bestrida kostnaderna, även om dessa i viss utsträckning till att börja med kunna finansieras lånevägen, ligger det i öppen dag, att stor försiktighet måste iakttagas, då såsom här fråga gäller ett avskiljande i förhand av medel för ändamål, som i stor utsträckning icke kunna sägas vara av avgörande betydelse för nationens liv.

Nu anförda synpunkter hava lett utredningen till den ståndpunkten, att beredskapen på det område, varom här är fråga, bör göras mindre omfattande än med avseende å den fasta egendomen. Utredningen föreslår sålunda, att avgiften i lagen maximeras till 2 procent av försäkringssumman och att skadeersättningarna, därest denna avgift visar sig otillräcklig, få i erforderlig utsträckning reduceras. Skulle emellertid sådan reduktion behöva vidtagas med mera än 25 procent, öppnas enligt förslaget möjlighet att intill högst 3 procent av försäkringssumman höja avgiften för att möjliggöra ersättningsbelopp uppgående till 75 procent av skadornas värde. Beslut om sådan höjning bör dock enligt utredningens mening få ankomma på Kungl. Maj:t, så att vederbörlig hänsyn härvid kommer att tagas till den ekonomiska situationen över huvud och det allmännas behov av skatteinkomster efter krigets slut.

Utredningen har nekande besvarat spørsmålet, huruvida vid avgiftens bestämmande i det särskilda fallet hänsyn skall tagas till den tid, krigsförsäkringen varit gällande för egendomen i fråga. Risken för krigsskada kunde visserligen, anför utredningen, sägas vara i någon mån beroende av tidsfaktorn, men å andra sidan vore denna risk i långt högre grad beroende av andra omständigheter, vilka ej kunde förutbedömas, exempelvis sättet för och intensiteten i krigföringen, vilka delar av landet, som mest komme att beröras av kriget o. s. v. Avgiften borde därför vara oberoende av den tid försäkringen under kriget varit gällande. Utredningen påpekar, att en dylik enkel och enhetlig regel uppenbarligen också måste vara till stor fördel ur förvaltningssynpunkt. Därest för viss försäkringstagare olika försäkringsbelopp varit gällande under kriget, torde det högsta av dessa belopp böra läggas till grund för avgiftsbeloppets bestämmande. I anslutning till dessa utredningens synpunkter har i lagförslaget intagits bestämmelse av innehåll, att krigsförsäkringsavgift skall med lika belopp i förhållande till försäkringssumman erläggas av envar, som under kriget eller del därav varit betalningspliktig för brand- eller sjöförsäkringspremie för krigsförsäkrad egendom. Från denna huvudregel gäller emellertid enligt förslaget det undantaget, att, därest i följd av densamma flera försäkringstagare skulle bliva skyldiga att erlægga avgift för en och samma egendom, krigsskadenämnden må, när skäl därtill äro, meddela befrielse helt eller delvis från skyldighet att erlægga avgift.

Av utredningen har framhållits, att det torde vara nödvändigt att fördela avgiftsbetalningen på flera terminer. Ur vissa synpunkter skulle det vara fördelaktigt, anför utredningen, om den första delpremien kunde debiteras

och uppbäras snarast möjligt efter ett krigsutbrott. Den då för alla försäkringstagare överhängande risken att få sin egendom förstörd eller skadad skulle säkerligen skapa en allmän betalningsvillighet, som vore ägnad att leda till ett gott resultat av uppbörden. Men å andra sidan vore det klart, att det under pågående krig måste vara förenat med utomordentligt stora svårigheter och i betydande utsträckning omöjligt för försäkringsgivaren att komma i sådan kontakt med försäkringstagaren, som skulle erfordras för ändamålet, vartill komme att de senare mycket ofta skulle sakna förmåga att erlægga försäkringsavgiften, även om betalningsviljan vore aldrig så god. Utredningen hade därför stannat vid att föreslå avgiftsuppbörd i efterskott efter krigets slut i rater om i regel en halv procent per halvår. Avgiftsbetalningen skulle då komma att fördelas på högst två eller eventuellt tre år.

Utredningen påpekar, att finansieringen av verksamheten genom efterskottsavgifter uppenbarligen medförde, att all skadereglering finge uppskjutas till efter krigets slut, därest icke i särskild ordning medel för utbetalandet av ersättningar dessförinnan ställdes till förfogande, samt yttrar i detta sammanhang vidare.

Liksom beträffande fast egendom torde man med avseende å den övervägande delen av den lösa egendom det här gäller ej ha anledning ifrågasätta utbetalning av ersättning för krigsskador förrän efter krigets slut. För vissa slag av egendom, såsom affärsinventarier, fiskebåtar och fiskredskap samt motorfordon i trafik, kan det emellertid vara ett direkt samhällsintresse, att inträffade krigsskador ersättas snarast möjligt. I den mån så är fallet, synes det naturligt, att staten förskotterar för sådant ändamål erforderliga medel. Å dylika förskott torde staten böra äga att tillgodoräkna sig ränta på samma sätt som enligt lagen om krigsskadeersättning gäller i fråga om medel, som staten kan komma att förskottera för den obligatoriska varu- eller maskinförsäkringen. Detsamma bör givetvis gälla för det fall, att staten finner sig böra efter krigets slut förskottera medel för möjliggörande av en mera allmän skadereglering, innan den härför erforderliga avgiftsinkomsten influtit.

En utbetalning i förtid av vissa ersättningsbelopp kan givetvis medföra, att de utbetalade beloppen komma att överstiga vad som skulle hava utgått först sedan såväl skadegörelsens omfattning som avgiftsinkomsten är känd. På samma sätt som i lagen om krigsskadeersättning föreskrivits, då fråga gäller förtidsutbetalning av ersättning för krigsskada å fastighet, föreslår utredningen, att återbetalningsskyldighet ej skall föreligga med avseende å sålunda för mycket utbetalda belopp och att staten skall vidkännas kostnaden härför. Staten kan därjämte komma att få vidkännas viss kostnad, därest slutlig reglering av skadorna verkställs innan avgiftsuppbörden och -indrivningen slutförts och det sedan visar sig, att avgiftsinkomsten blir mindre än beräknat. Skulle å andra sidan något överskott uppkomma på grund av att avgifterna influtit i större utsträckning än beräknat, synes det naturligt att sådant överskott får disponeras av staten såsom försäkringsgivare. Utredningens förslag bygger sålunda i nu berörda avseenden på samma principer som redan fastställts i lagen om krigsskadeersättning.

Utredningen anför, att, därest skadegörelsen ej bleve av större omfattning än att avgiftsinkomsten med en premiesats av högst två procent visade sig

tillräcklig för bestridande av samtliga skadeersättningar och övriga med verksamheten förbundna kostnader, skadorna helt naturligt skulle ersättas fullt. Från denna regel hade utredningen dock funnit sig böra göra vissa undantag, främst i fråga om personligt lösöre. Värdet av det personliga lösöret varierade i de olika fallen från mycket obetydliga belopp upp till miljonbelopp. Det hade syntts utredningen olämpligt att i försäkringen medtaga sådant lösöre till hur högt värde som helst, och utredningen föresloge därför, att försäkring mot krigsskada av egendom av ifrågavarande art ej medgaves till belopp överstigande viss gräns. Var denna gräns borde sättas vore i stort sett en lämplighetsfråga, och utredningen hade för sin del stannat vid att föreslå en högsta försäkringssumma å personligt lösöre av 50,000 kronor. En dylik begränsning av försäkringen medförde givetvis, att det rent personliga ägareintresset icke bleve tillgodosett i de fall, då begränsningsregeln måste träda i tillämpning, men å andra sidan finge framhållas, att en skadeersättning, utmätt efter ett försäkringsbelopp av 50,000 kronor, dock möjliggjorde för den skadelidande att alltjämt upprätthålla en hög hemstandard. Den föreslagna begränsningen borde uppenbarligen för att verka fullt enhetligt hänföra sig till allt brandförsäkrat personligt lösöre i samma försäkringstagares ägo. Ett genomförande i praktiken av en dylik regel skulle emellertid förorsaka ett mycket omfattande förvaltningsarbete, som ej skulle stå i rimlig proportion till nyttan därmed. Den ifrågavarande begränsningsregeln hade därför givits det innehålllet, att försäkringsbeloppet, då fråga gällde personligt lösöre, som vore avsett att förvaras å en och samma plats, ej finge överstiga 50,000 kronor.

Utredningen yttrar vidare, att en begränsning på nu föreslaget sätt av försäkringssumman för personligt lösöre till 50,000 kronor nödvändiggjorde ett ställningstagande till ersättningsprinciperna för fall av delskada. Vid totalskada skulle uppenbarligen ersättningen utmätas efter ett belopp av 50,000 kronor i alla de fall, då det verkliga värdet uppginge till eller överstege nämnda belopp. Då fråga gällde endast delskada å lösöre, vars värde överstege 50,000 kronor, bleve däremot resultatet olika alltefter det betraktelsesätt man anlade å försäkringen. I detta hänseende anför utredningen i huvudsak följande.

Man kan exempelvis räkna med att försäkringstagaren står självrisk för belopp överskjutande 50,000 kronor. För sådant fall skulle överhuvud taget ingen ersättning utgå, förrän skadan är av så stor omfattning, att boets restvärde understiger detta belopp, och ersättningen skulle utmätas efter skillnaden mellan 50,000 kronor och restvärdet (alternativ a).

Vidare kan krigsskadeförsäkringen betraktas såsom en förstarisk-försäkring, vilket innebär, att inträffad skada alltid skall ersättas, men att vid ersättningsbeloppets bestämmande hänsyn ej tages till belopp, varmed skadans värde överstiger 50,000 kronor (alternativ b).

Slutligen kan en medelväg mellan de sålunda nämnda alternativen tänkas på det sättet, att ersättning utgår för varje inträffad skada och att ersättningsbeloppet fastställs efter så stor del av skadans värde, som svarar mot förhållandet mellan 50,000 kronor och boets hela värde (alternativ c).

Alternativ a måste enligt utredningens mening anses verka oskäligt hårt, då fråga gäller större och dyrbarare lösörebon. Exempelvis utgår ersättning för krigsskada å ett för 200,000 kronor brandförsäkrat bo endast i den mån skadans värde överstiger 150,000 kronor och för ett 500,000-kronorsbo måste skadans värde överstiga 450,000 kronor, innan ersättning överhuvud taget kan komma i fråga.

Alternativ b torde däremot vara alltför liberalt. Om man kunde räkna med, att den föreslagna maximipremien av 2 procent skulle visa sig tillräcklig, så att full ersättning kunde utgå till alla skadelidande, vore väl intet att erinra mot, att sådan ersättning intill den högsta försäkringssumman utginge även för delskador å mycket stora bon, men som tidigare framhållits har utredningen utgått ifrån såsom ej osannolikt, att reduktion av ersättningarna skall visa sig nödvändig. Och för sådant fall torde det framstå såsom anmärkningsvärt, om en 10,000-kronorsskada å ett bo, vars värde uppgår till flera hundra tusen kronor, skulle ersättas med samma belopp som en totalskada å ett bo värt 10,000 kronor.

Utredningen har därför funnit sig böra i nu ifrågavarande avseende förorda alternativ c. Det förtjänar framhållas, att med detta alternativ ersättning vid delskada alltid kommer att utgöra samma procent av ersättningen vid totalskada som skadeprocenten.

Rörande storleken av den krigsskadeersättning som under vissa förutsättningar skall utgå enligt de olika alternativen har utredningen upprättat en översikt, beträffande vilken hänvisas till sid. 40 i betänkandet.

Såsom förut nämnts skall enligt utredningens förslag ersättning ej utgå för krigsskada å sådan personlig lösegendom, som utgöres av smycken, ädla stenar och äkta pärlor. Som motivering till förslaget i denna del har utredningen framhållit, att enligt erfarenheten inom den privata brandförsäkringens vållade sådan egendom vid reglering av inträffade skador mycket ofta svårigheter såväl med avseende å konstaterandet, att skadefall verkligen föreläge, som beträffande värderingen, vilka svårigheter säkerligen skulle bliva än mera framträdande, då fråga gällde krigsskador. Då härtill komme, att möjligheterna att effektivt skydda sådan egendom mot krigsskada vore väsentligt större än beträffande annan lösegendom, hade det syntts utredningen enklast — utan att kunna betraktas såsom obilligt — att helt utesluta de nämnda föremålen från rätten till ersättning, allrahelst som de ju icke vore av egentlig betydelse för livsföringen.

Utredningen anför vidare, bland annat, att om ersättningsrätten på dylikt sätt begränsades, vore det självfallet rimligt att ej medräkna värdet av egendom av nämnd art i det försäkringsbelopp, som skulle ligga till grund för premiebetalningen. Emellertid vore det i regel ej möjligt att utsöndra förstnämnda värde ur den totala brandförsäkringssumman. I de allmänna brandförsäkringsvillkor, som år 1938 antagits av de s. k. riksbolagen, föreskrevs bland annat, att om vid försäkring å personlig lösegendom särskilt försäkringsbelopp ej vore angivet för arbetat guld eller silver, nipper, ädla stenar, äkta pärlor, föremål som med hänsyn till ålder eller sällsynthet eller såsom produkt av konst eller konstslöjd hade särskilt högt värde, eller vetenskapliga eller andra samlingar, så utginge ersättning för skada å sådana föremål med högst 50 procent av ansvarighetsbeloppet vid totalskada.

Först om värdet av sålunda angiven egendom överstege hälften av den totala försäkringssumman, kunde det finnas möjlighet att ur ansöknings om brandförsäkring inhämta uppgift om värdet av smycken, ädla stenar och äkta pärlor. Utredningen hade på grund därav måst släppa tanken att till grund för premiebetalningen lägga det med nämnda värde minskade brandförsäkringsbeloppet, då det uppenbarligen vore helt uteslutet att belasta förvaltningen med att söka införskaffa erforderliga uppgifter rörande en dylik detalj från försäkringstagarna själva. Den möjligheten vore emellertid självfallet öppen, att en försäkringstagare efter hänvändelse före ett eventuellt krigsutbrott till sitt försäkringsbolag kunde få det till grund för premiebiteringen liggande försäkringsbeloppet minskat med värdet av försäkrade föremål av här avsedd art. Att självständigt brandförsäkrade smycken m. m. borde helt uteslutas ur krigsförsäkringen och sålunda ej föranleda, att ägaren avkrävdes premier till försäkringen, torde ligga i öppen dag.

Lagtekniskt har utredningens förslag i förevarande hänseende utformats sålunda, att vid bestämmandet av krigsförsäkringens omfattning från försäkringen undantagits smycken, ädla stenar och äkta pärlor, oavsett huruvida de ingå i brandförsäkring å övrig personlig lösegendom eller äro självständigt brandförsäkrade. Å andra sidan gäller enligt förslaget, att, därest vid försäkring å personlig lösegendom särskilt försäkringsbelopp ej är angivet för smycken, ädla stenar eller äkta pärlor, försäkringsbeloppet för egendomen i dess helhet skall läggas till grund för försäkringsavgiftens bestämmande. Med hänsyn till det sålunda stadgade undantaget för ifrågavarande föremål kommer följaktligen vid fall av krigsskada å personlig lösegendom med däri ingående smycken, ädla stenar och äkta pärlor det försäkringsbelopp, som skall läggas till grund för krigsskadeersättningens bestämmande, att utgöras av försäkringsbeloppet för egendomen i dess helhet efter avdrag av den å nämnda föremål belöpande delen därav. I de fall, där underförsäkring föreligger, utgör krigsskadeersättningen så stor del av skadans värde som svarar mot förhållandet mellan den del av brandförsäkringsbeloppet, som avser annan lösegendom än smycken, ädla stenar och äkta pärlor, å ena sidan, samt värdet av lösegendomen i dess helhet med avdrag för värdet av dessa föremål, å andra sidan.

För närmare belysning av tillämpningen av denna regel har utredningen anfört vissa exempel, beträffande vilka hänvisas till betänkandet sid. 43.

Beträffande all lös egendom har utredningen vidare i fråga om rätten till ersättning föreslagit den inskränkningen, att försäkringstagaren skall stå viss självrisk. Utredningen anför, att syftet därmed främst vore, att förvaltningsapparaten ej skulle behöva belastas med reglerandet av ett stort antal skador av mindre omfattning. Ur denna synpunkt vore det givetvis tillräckligt med en regel, att skador under ett visst belopp ej ersattes. En sådan regel skulle emellertid drabba de mindre försäkringstagarna förhållandevis hårdare än de större, och utredningen föresloge därför i stället, att självrisken skulle motsvara fem procent av krigsförsäkringssumman. För att det nämnda syftet helt skulle nås borde vidare, framhåller utredningen,

fastställas viss absolut nedre gräns, under vilken skadereglering ej komme i fråga. Utredningen hade även övervägt att föreslå en dylik gräns å 100 kronor, men med hänsyn dels till den högre belastning detta skulle utgöra för ägare av lösörebon till lägre värde än 2,000 kronor, för vilka varje inskränkning i rätten till ersättning måste bliva särskilt kännbar, och dels till att antalet försäkringar å lägre belopp än det nyss nämnda torde vara förhållandevis ringa, hade utredningen åtnöjt sig med den för alla lika procentuella självriskens. Regeln torde böra tillämpas så, att den utan hänsyn till eventuell nedsättning på grund av otillräcklig premieinkomst fastställda ersättningen minskades med självriskbeloppet, varefter eventuell nedsättning beräknades å det sålunda bestämda ersättningsbeloppet.

Slutligen yttrar utredningen, att den på denna punkt även haft under övervägande en sådan ordning, att självriskbeloppet skulle bestämmas icke efter försäkringsbeloppet utan efter försäkringsvärdet, d. v. s. egendomens verkliga värde, i syfte att bestämmelsen i fråga ej skulle komma att drabba en försäkringstagare hårdare, om han försäkrat sin egendom till för högt belopp än om försäkringsbeloppet och verkliga värdet sammanföle. En dylik regel kunde emellertid befaras framkalla en strävan hos försäkringstagarna att vid fall av delskada få egendomens restvärde satt så lågt som möjligt, en strävan som skulle vålla svårigheter vid skaderegleringen och åstadkomma en onödig irritation mellan försäkringstagarna och försäkringsgivaren.

Beträffande sistberörda spörsmål har *herr Håstad* i ett särskilt vid betänkandet fogat yttrande förklarad, att han med hänsyn till önskvärdheten av ett enkelt förfarande i princip anslutit sig till förslaget att självriskens beräknades i förhållande till försäkringsbeloppet, men att han däremot vid utredningens överläggningar påyrkat, att denna regel borde i lagtexten hava försetts med en modifierande tilläggsregel av innebörd att självriskens i sådana fall, då överförsäkring i väsentlig grad föreläge, måtte beräknas på försäkringsvärdet. Tilläggsregeln borde, framhåller *herr Håstad*, så avfattas, att principen om försäkringsbeloppet såsom grundval för beräkningen endast frånginges, då det vore uppenbart, med eller utan ingående värdering, att en avsevärd överförsäkring vore för handen.

Spörsmålet efter vilka regler nedsättning av de fastställda ersättningsbeloppen skall ske för den händelse att avgiftsinkomsten visar sig ej förslå till utbetalande av fulla ersättningar har utredningen särskilt uppmärksammat samt anför härutinnan.

Försäkringsmässigt närmast till hands ligger givetvis, att samtliga ersättningar reduceras i samma proportion. Beträffande det personliga lösöret kunna emellertid även andra synpunkter anläggas på frågan. Det har sålunda inom utredningen framhållits, att anordningarna för beredande av ersättning för krigsskada å egendom i första hand borde inriktas på att tillgodose livsviktiga samhällseliga intressen. Därefter borde å frågan läggas vissa sociala synpunkter och först i sista hand — eller i varje fall i mindre utsträckning — borde hänsyn tagas till de rent personliga ägareintressena.

De samhällseliga intressena, vilka redan föranlett tillskapandet av lagen om krigsskadeersättning, göra sig i nu förevarande sammanhang i större eller mindre utsträckning gällande med avseende å annan lösegendom än personligt lösöre, i det att exempelvis inventarier och utrustning inom industri, hantverk, handel och annan företagarverksamhet eller yrkesutövning utgöra betydelsefulla faktorer för närings- och därmed även för samhällslivets fortgång, och motsvarande egendom för skolor, sjukhus, ålderdomshem m. m. äro nödvändiga för upprätthållande av undervisningsväsen, social hjälpverksamhet och andra samhällseliga funktioner. Beträffande det personliga lösöret leda de sociala synpunkterna till att man bör eftersträva en sådan ordning med avseende å krigsskadeersättningarna, att det i varje fall blir möjligt för de skadelidande att genom nyanskaffning eller reparation tillgodose de nödvändigaste behoven för hemlivets upprätthållande, under det att det kan anses mindre trängande att bereda ägare av större och mera dyrbara lösörebon möjlighet att upprätthålla sin förutvarande hemstandard i en situation, då krigsskadegörelsen blivit så stor, att premieinkomsten ej förslår till utbetalandet av fulla ersättningsbelopp.

Om nu på grund av otillräcklig premieinkomst ersättningarna måste reduceras, leder det sålunda förda resonemanget till att nedsättningen bör göras proportionellt lika stor för all lös egendom utom för personligt lösöre, inom vilken grupp nedsättningen bör göras starkare i samma mån som försäkringssumman ökas samtidigt som den så avpassas, att den i genomsnitt blir lika stor som för den övriga lösegendomen. Utredningen har diskuterat flera olika linjer för en sådan lösning, av vilka här endast den skall framläggas, som utredningen till slut stannat för.

Huvudregeln skulle vara, att nedsättningsprocenten, d. v. s. den procent-sats, varmed ersättningsbeloppet skall reduceras, ökas med 0.4 enheter för varje 1,000-tal kronor av försäkringssumman. För den högsta förekommande krigsförsäkringssumman, 50,000 kronor, skulle sålunda nedsättningsprocenten vara 20 enheter större än för den tänkta försäkringssumman 0 kronor. Mellan dessa gränser skulle nedsättningsprocenten variera fullt kontinuerligt. Sålunda skulle den exempelvis för det fall att försäkringssumman uppgår till 49,500 kronor vara 0.2 enheter lägre än vid ett försäkringsbelopp av 50,000 kronor. Grafiskt återgives denna regel med en rät linje dragen så att den för ett försäkringsbelopp av 50,000 kronor ligger 20 enheter högre än vid försäkringssumman 0 kronor. Denna linjes läge blir beroende dels av storleken av den erforderliga genomsnittliga nedsättningsprocenten — vilken skall vara densamma som nedsättningsprocenten för annan lösegendom — och dels av det sätt varpå krigsskadorna fördela sig efter olika försäkringsbelopp. För det fall att endast en mindre genomsnittlig nedsättning visar sig nödvändig, kommer med den här ifrågasatta regeln full ersättning att utgå vid försäkringssummor upp till visst belopp och först över detta belopp träder regeln i funktion.

Sedan utredningen för att mera åskådligt klargöra regelns verkningar anført vissa sifferexempel, beträffande vilka hänvisas till betänkandet sid. 46—47, fortsätter utredningen.

Mot en på ovan angivet eller liknande sätt efter försäkringssumman graderad nedsättning av ersättningarna för krigsskada å personligt lösöre kan emellertid riktas den anmärkningen, att det är principiellt oriktigt att försäkringsvägen — och särskilt inom en frivillig försäkring — lämna de större försäkringstagarna sämre valuta än som svarar mot de av dem erlagda premierna i syfte att tillförsäkra de mindre försäkringstagarna större förmåner

än de på grund av sina premier skulle vara berättigade till. Den ifrågavarande regeln innebär en beskattning av ägarna till större lösörebon utan att hänsyn tages till den verkliga skattekraften. Ett dyrbart bo kan hava förvärvats exempelvis genom arv och ägarens ekonomiska ställning kan mycket väl vara svag, under det att en person i mycket god ekonomisk ställning äger personligt lösöre av tämligen ringa värde. I den mån krigsskadeersättning utmätt efter fullt likformiga regler visar sig otillräcklig för att för de skadelidande tillgodose de nödtorftigaste behoven, bör det ankomma på samhället i dess helhet att efter behov och i mån av förmåga träda hjälpande emellan. Bördan härav bör rättvisligen ej läggas enbart på den mindre grupp samhällsmedlemmar, som äger brand- och krigsskadeförsäkrat personligt lösöre av högre värde. Om sådana synpunkter anläggas på frågan och godkännas, måste uppenbarligen tanken att gradera nedsättningen övergivas.

Utredningen godkänner för egen del det senast förda resonemanget, så länge fråga gäller normala förhållanden, men hyser samtidigt den uppfattningen, att detsamma icke bör läggas till grund för ett avgörande i förevarande fråga under de utomordentliga förhållanden som uppkomma, om vårt land råkar i krig och krigsskadegörelsen blir av så stor omfattning, att en nedsättning av krigsskadeersättningarna visar sig nödvändig. Utredningen tror sig kunna utgå ifrån, att under sådana omständigheter den allmänna solidaritetskänslan kommer att göra sig så starkt gällande, att ingen ägare av ett mera dyrbart lösörebo kommer att ondgöra sig över att en mindre försäkringstagare får sin ersättning för inträffad krigsskada utmätt efter något mindre restriktiva regler än han själv. Utredningen har därför stannat för att i sitt förslag upptaga en gradering av ersättningen för krigsskada å personligt lösöre efter de regler, som ovan angivits och exemplifierats.

Yttrandena. Finansieringen av den föreslagna försäkringsverksamheten har i allmänhet ej gjorts till föremål för närmare uttalanden i yttrandena. I detta hänseende innehålla yttrandena endast följande.

Kungl. automobil klubben framhåller, att den föreslagna premiens storlek av två eller eventuellt tre procent av försäkringsbeloppet icke kunde anses oskäligen, samt tillägger, att premieuppbörden lämpligen borde ske på sätt utredningen förordat.

Handelskammaren i Göteborg ifrågasätter lämpligheten av att i enlighet med utredningens förslag vänta med premieuppbörden till efter krigets slut. Handelskammaren anför, att bleve ett eventuellt krig kortvarigt, mötte ju inga svårigheter. Men redan ett krig av 1914—1918 års världskrigs varaktighet torde medföra oöverskådliga svårigheter. Och ett ännu långvarigare krig skulle göra det hart när omöjligt att utfå avgifterna för lösegendom, tillhörig personer som avlidit under krigets tidigare skede. Det förefölle handelskammaren lämpligt att i lagen inrymdes rätt för Kungl. Maj:t att påbjuda ett infordrande av avgiften vid en tidigare tidpunkt.

Kommerskollegium, som i sitt yttrande till prövning upptagit handelskammarens ifrågavarande förslag, framhåller, att utredningen med hänsyn till svårigheterna att redan under kriget uttaga försäkringsavgifterna ansett sig böra föreslå avgiftsuppbörd i efterskott efter krigets slut. Det syntes emellertid kollegium, att vägande skäl talade för handelskammarens me-

ning att i lagen borde beredas möjlighet att, om förhållandena det medgäve, uttaga avgifter redan under kriget.

Vad utredningen föreslagit i fråga om ersättningsreglerna för personlig löseegendom har i åtskilliga av de avgivna yttrandena gjorts till föremål för ingående uttalanden, varvid förslaget i de flesta av dessa yttranden mött starka gensagor.

I detta hänseende anför sålunda *svenska försäkringsbolags riksförbund* i huvudsak följande.

Med hänsyn till den föreslagna anordningens frivilliga karaktär torde det för densammas effektivitet vara av största vikt, att bestämmelserna bliva så utformade, att största möjliga anslutning kan påräknas. För sådant ändamål torde alla försäkringstagare böra i möjligaste mån behandlas lika. Utredningsmännen hava emellertid i tre olika avseenden konstruerat ersättningsreglerna på sådant sätt, att ägare av personlig löseegendom till högre värde bliva satta i sämre ställning än ägare till sådan egendom av lägre värde. Dessa bestämmelser kunna tillsammans leda till en relativt så ogynnsam behandling av ägare till egendom av högre värde, att ett betydande avfall kan befaras komma att äga rum. Följden härav kan bliva ett moturval med åtföljande försämrade ersättningsmöjligheter även för ägare av egendom av lägre värde.

De tre avseenden, i vilka differentiering gjorts till förmån för ägare av personlig löseegendom till lägre värde, äro följande.

1) Enligt 26 § skall ägare stå självrisk till ett belopp, motsvarande 5 procent av försäkringssumman. Då avgift det oaktat skall utgå å försäkringssumman i dess helhet, blir den del av avgiften, som icke motsvaras av någon rätt till ersättning, till sitt absoluta belopp större, ju högre försäkringssumman är. Vare sig denna regel bibehålles eller ej, förefaller det önskvärt att till minskande av arbetet med skaderegleringen en bestämmelse införes om en absolut nedre gräns, under vilken skadeersättning ej utgår.

2) För personlig löseegendom skall såsom högsta försäkringsbelopp anses 50,000 kronor. I konsekvens härmed föreslås, att delskada å löseegendom med högre värde än 50,000 kronor skall ersättas allenast efter så stor del av skadans värde, som svarar mot förhållandet mellan 50,000 kronor och egendomens hela värde. För ägare av större bon skulle en sådan regel leda till så pass ogynnsamma resultat, att det måste i hög grad påverka deras intresse av att ansluta sig till anordningen. Även ur skaderegleringssynpunkt skulle regeln erbjuda stora svårigheter, då varje delskada skulle påkalla värdering av boet i dess helhet. Det må framhållas, att brandförsäkringsbolagen tillämpa den praxis, att vid delskada värdering av boet i dess helhet endast sker, om skadan uppgår till en avsevärd del, utgörande minst 10 procent av försäkringssumman. Orsaken till detta förfarande är den, att det i praktiken är förenat med ett utomordentligt tidsödande arbete att fastställa det värde, boet i dess helhet haft före skadans inträffande. Det torde ligga i sakens natur, att svårigheterna härutinnan skulle i högsta grad stegras vid reglering av krigsskador.

Man frågar sig i första hand, huruvida den föreslagna 50,000 kronorsgränsen är ägnad att stärka anordningens finansiering. Därest de större boen icke utgöra sämre risker än de mindre eller om de tilläventyrs, såsom erfarenheterna från Finland lära antyda, snarast skulle vara bättre risker, skulle det innebära en styrka att låta även större bon ingå i anordningen med hela försäkringssumman. Därest man icke vill taga denna konsekvens,

vill riksförbundet i varje fall föreslå, att delskador å bon med värde över den fastställda gränsen måtte ersättas enligt det av utredningsmännen berörda alternativet b), enligt vilket »krigsskadeförsäkringen» skulle betraktas som en »förstarisk-försäkring».

3) Enligt 28 paragrafen skall, därest sammanlagda ersättningsbeloppet överstiger vad som beräknas inflyta i försäkringsavgifter, ersättningsbeloppet för personlig lösegendom nedsättas enligt en graderad skala, där nedsättningsprocenten ökas med 0.4 enheter för varje 1,000-tal kronor av försäkringssumman. Riksförbundet anser, att de skäl emot denna bestämmelse, som utredningsmännen själva anfört såsom giltiga för normala förhållanden, måste tillmätas avgörande vikt även i en krigssituation. Härtill vill riksförbundet ytterligare lägga det härovan förut åberopade skälet, att i möjligaste mån lika villkor för alla endast torde vara ägnade att i allas intresse öka den föreslagna anordningens effektivitet.

Försäkringsinspektionen yttrar följande.

Ett krig måste, även om landet utgår ur detsamma fritt och utan landavträdelser, medföra en ytterst allvarlig försvagning av landets ekonomi. Det återuppbyggnadsarbete, som med all sannolikhet blir ofrånkomligt, måste i så fall till en början inrikta sig på återuppförandet av de nödvändigaste byggnaderna, återanskaffning av maskiner och inventarier för industri och handel samt ersättandet av nödtorftigt bohag åt befolkningen. Ett införande av en försäkringsplan, som skulle tillföra vissa personer betydande belopp i ersättning för förstörd egendom av lyxkaraktär, skulle då lätt kunna föranleda inflation och i allt fall medföra att landets produktion i viss mån inriktades på tillverkning av icke nödvändiga föremål till men för det erforderliga återuppbyggnadsarbetet. Ur denna synpunkt borde försäkring mot krigsskador icke lämnas för egendom av utpräglad lyxkaraktär. Det torde emellertid möta stora praktiska svårigheter att på ett dylikt sätt begränsa försäkringens omfattning. Däremot torde ur denna synpunkt det föreslagna högsta försäkringsbeloppet för personlig lösegendom, som är avsedd att förvaras på en och samma plats, 50,000 kronor, kunna anses såsom väl högt. Å andra sidan måste man göra klart för sig, att det vid en väsentlig sänkning av denna gräns torde bliva svårt att fasthålla vid den i betänkandet å sid. 39—41 avhandlade, såsom alternativ c betecknade skaderegleringsregeln, vilken utredningsmännen förordat.

Stockholms handelskammare framhåller, att utredningens förslag i tre olika hänseenden innebure ett gynnande av mindre lösörebon på de störres bekostnad, samt anför härutinnan.

Genom att självriskan beräknas procentuellt på försäkringsbeloppet men premierna utgå på detta belopp oavkortat blir premiebelastningen relativt hårdare för större än för mindre lösörebon. Denna olikhet har emellertid i praktiken relativt ringa betydelse.

Av väsentligt allvarligare art är den anmärkning, som kan göras mot den föreslagna beräkningsgrunden ifråga om ersättning för delskador å lösörebon med ett värde överstigande det fastställda högsta försäkringsbeloppet av 50,000 kronor. Om på ett lösörebo med ett brandförsäkrat värde av exempelvis 100,000 kronor inträffar en delskada på 25,000 kronor, skall ersättning utgå med allenast så stor del av skadans värde, som svarar mot förhållandet mellan 50,000 kronor och boets hela värde, d. v. s. med 12,500 kronor. Då härifrån göres avdrag för självriskan med 2,500 kronor, blir den verkliga ersättningen 10,000 kronor. För lösörebon med 50,000 kronor eller

lägre värde ersättas däremot delskador fullt efter avdrag för självriskan, förutsatt att försäkringsbeloppet ej understiger boets värde. Den skiljaktiga behandling, som sålunda föreslås beträffande delskador å ena sidan på lösörebon med högre värde än 50,000 kronor och å andra sidan på mindre lösörebon, ger anledning till erinran ur olika synpunkter. Erfarenheterna från utlandet visa, att krigsskadorna för större lösboägare ofta utgöras av delskador; det är sålunda icke ovanligt att en bomb som träffar en fastighet endast delvis förstör densamma och däri befintliga lösören, så att större våningar bli delvis oskadade medan mindre lägenheter helt förstöras. Detta innebär med andra ord, att riskerna i varje fall icke torde vara förhållandevis större för mera omfattande lösörebon än för smärre sådana. Härav följer dels att ur försäkringsteknisk synpunkt anledning saknas att behandla större lösörebon sämre än mindre och dels att fara föreligger att, därest delskador å större lösörebon ersättas enligt ogynnsamma grunder, ägarna av dylika bon icke komma att ansluta sig till försäkringen, varigenom verksamhetens ekonomiska resultat påverkas ofördelaktigt.

Den rationellaste lösningen av försäkringsfrågan för större lösörebon torde vara, att någon maximigräns för försäkringsbeloppet icke fastställdes, utan att fulla värdet finge försäkras och att följaktligen även delskador helt ersattes. Bibehålles emellertid maximigränsen, bör under alla omständigheter det av utredningsmännen med b) betecknade alternativet tillämpas ifråga om ersättning för delskador, vilket innebär att inträffad delskada kan ersättas helt intill ett värde av 50,000 kronor. Härigenom vinnes även den praktiska fördelen i jämförelse med utredningsmännens förslag, att vid skaderegleringen någon beräkning av det oskadade boets verkliga värde ej behöves företagas.

Slutligen är en tredje anmärkning att framställa mot den diskriminerande behandlingen av större lösörebon. Om på grund av otillräcklig premieinkomst ersättningarna måste reduceras, föreslå utredningsmännen, att ersättningsbeloppet för personlig lösegendom skola nedsättas efter en degressiv skala, så att de större ersättningsbeloppen undergå en procentuellt starkare reduktion än de mindre. Utredningsmännen föreslå nämligen, att »nedsättningsprocenten, d. v. s. den procentsats, varmed ersättningsbeloppet skall reduceras, ökas med 0.4 enheter för varje 1,000-tals kronor av försäkringssumman. För den högsta förekommande krigsförsäkringssumman, 50,000 kronor, skulle sålunda nedsättningsprocenten vara 20 enheter större än för den tänkta försäkringssumman 0 kronor. Mellan dessa gränser skulle nedsättningsprocenten variera fullt kontinuerligt». Utredningsmännen ha själva å sid. 47 och 48 i betänkandet utvecklat de synnerligen vägande principiella betänkligheter, vilka kunna anföras mot en dylik graderad nedsättning av ersättningen, som i själva verket innebär en beskattning av ägarna av större lösörebon utan hänsyn till deras verkliga skattekraft. Dessa och övriga mot den graderade nedsättningen åberopade skäl borde ha medfört, att tanken härpå avvisats. Utredningsmännen ha emellertid icke dragit denna slutsats utan — under förmenande att det förda resonemanget icke bör läggas till grund för ett avgörande under de utomordentliga förhållanden, som uppkomma om vårt land råkar i krig och krigsskadegörelsen blir av synnerlig omfattning — i stället föreslagit en graderad nedsättning allt efter de grundläggande ersättningsbeloppens storlek. Handelskammaren kan för sin del icke ansluta sig till denna tankegång. Försäkringen bör för vinnande av erforderlig anslutning och bästa möjliga ekonomiska förutsättningar i görigaste mån baseras på försäkringstekniska principer. Skulle det visa sig, att ägare av vissa lösörebon icke finge en efter förhållandena vid skadereg-

leringstillfället nöjaktig ersättning, får frågan om vad som i ett dylikt läge kan göras för att bringa hjälp åt de hårdast betryckta tagas under omprövning i den ordning, som gäller för hjälpåtgärder i allmänhet, och medel för beredande av nödig utfyllnad anvisas av riksdagen och uttagas skattevägen. Att lägga bördan enbart på ägarna av större lösörebon är icke sakligt motiverat.

Handelskammaren i Göteborg förklarar, att handelskammaren beträffande frågan om skaderegleringen ställde sig tveksam till flera av utredningens förslag, såvitt anginge behandlingen av personlig lösegendom. Begränsningen av försäkringsbeloppet, då fråga vore om personligt lösöre, som vore avsett att förvaras å en och samma plats, till 50,000 kronor kunde möjligen anses godtagbar, ehuru någon liknande begränsning ej ifrågasatts exempelvis för ett dyrbart kontorsmöblemang, vars förstöring kanske vore lättare att bära för ett stort kapitalstarkt företag, än förlusten av ett lösörebo med ett värde av 75,000 eller 100,000 kronor för ägaren av detta lösöre. Men att låta denna begränsning, som lagstiftaren tvångsvis genomfört, vid delskador verka på samma sätt som en av ägaren frivilligt tecknad underförsäkring vid civil brandförsäkring, förefölle handelskammaren opåkallat. Av de tre alternativ i fråga om ersättningens bestämmande vid fall av delskada, som utredningen upptagit till prövning, syntes handelskammaren alternativ b, d. v. s. försäkringens behandling som en s. k. förstarisk-försäkring, vara att föredraga. Vad anginge behandlingen av personlig lösegendom vid nedsättning av de fastställda ersättningsbeloppen för den händelse avgiftsinkomsten visade sig ej förslå till utbetalande av full ersättning vore handelskammaren i hög grad tveksam beträffande det berättigade i att ersättningsbeloppen i vissa fall skulle reduceras starkare än ersättning för annan lösegendom. Utöver de av utredningen framhållna principiella betänkligheterna mot en extra-ordinär reduktion för det personliga lösöret syntes det handelskammaren olämpligt att på sådant sätt komplicera arbetet med ersättningsbeloppens fastställande. Det otal skador, som ett krigstillstånd med säkerhet komme att framkalla, borde enligt handelskammarens mening föranleda, att ersättningsreglerna gjordes så enkla som över huvud taget vore möjligt utan att flagranta orättvisor uppstode.

Även *Skånes handelskammare* har funnit de föreslagna reglerna för skadereglering för personlig lösegendom vara obilliga mot ägare av större personliga lösörebon. Handelskammaren anför, att den utredning, som förebragts av svenska försäkringsbolags riksförbund i dess yttrande, gäve vid handen, att nämnda regler kunde medföra så pass oförmånligt resultat, att det torde vara fara värt, att åtskilliga komme att med begagnande av frivilligregeln undantaga sin egendom från deltagande i krigsskadeersättningsplanen, en företeelse, som, om den finge större omfattning, otvivelaktigt skulle bliva ägnad försvaga planen såsom sådan. Härtill komme att reglerna i fråga torde vara förenade med praktiska svårigheter, i det att vid reglering av delskada en värdering av boet i dess helhet alltid bleve nödvändig. Handelskammaren finge för sin del obetingat uttala sig till förmån för den värde-

ringsregel, som i betänkandet behandlats under beteckningen alternativ b), enligt vilken skaderegleringen ägde rum efter samma principer som vid s. k. förstarisk-försäkring.

Sveriges industriförbund gör följande uttalande.

Det föreslagna försäkringsskyddet för lösörebon berör visserligen icke de intressen, som förbundet har att bevaka, men förbundet kan det oaktat icke underlåta att rent principiellt reagera mot det sätt, varpå detta försäkringsskydd utformats, såvitt angår större lösörebon. Det är enligt förbundets mening knappast motiverat, att såsom utredningsmännen föreslå försäkringsbeloppet här begränsas till 50,000 kronor och icke heller att ersättningen vid delskador å dylika bon reduceras efter förhållandet mellan nämnda belopp och boets hela värde. Även i ett annat avseende ha utredningsmännen missgynnat större lösörebon, nämligen genom förslaget att, i händelse krigsskadeersättningarna på grund av otillräcklig premieinkomst måste reduceras, ersättningsbeloppen för personlig lösegendom skola nedsättas så, att de större beloppen få vidkännas en procentuellt starkare reduktion än de mindre. Icke heller detta förslag finner Industriförbundet motiverat. Förbundet anser att förslaget i nu berörda avseenden skulle kunna omarbetas, så att det bättre tillgodöser de större lösöreboen utan att detta behöver i någon mån skada andra intressenter i krigsförsäkringen.

Kommerskollegium anför.

Krigsskadeersättningen är avsedd att i möjligaste mån anordnas efter försäkringstekniska grunder. Ägarna av större lösörebon få erlægga premier för sin egendom efter samma grunder som ägarna av mindre dyrbar lösegendom, ehuru givetvis intill maximibeloppet för försäkringen. Det kan då icke vara rimligt att beröva vissa försäkringstagare en del av det skydd, för vilket de betalat, till förmån för andra försäkringstagare och inom försäkringen genomföra en form av beskattning. En dylik beskattning genom en gradering av krigsskadeersättningarna kan för övrigt såsom utredningen också framhållit ingalunda utformas efter den verkliga skattekraften. Utredningen har såsom motivering för den föreslagna ersättningen för delskador å större lösörebon uttalat, att det i fall av reduktion av ersättningen måste framstå såsom anmärkningsvärt, om en 10,000-kronorsskada å ett bo A, vars värde uppgår till flera tiotusental kronor, skulle ersättas med samma belopp som en totalskada å ett bo B, värt 10,000 kronor. Det må emellertid framhållas, att ägaren av B dessutom kan äga en förmögenhet, som icke omfattas av lösegendomsförsäkringen och som kanske är större än den förmögenhet, som innehas av ägaren av A, vilken kan tänkas ha sin förmögenhet så gott som helt nedlagd i lösöreboet. I dylikt fall skulle det icke ens ur beskattningssynpunkt kunna framställas någon erinran mot en ersättning med samma belopp. Det synes kollegium icke tillrådligt att inom krigsskedeförsäkringen låta beskattningssynpunkter spela in. Kollegium vill därför i likhet med handelskamrarna förorda, att krigsskedeförsäkringen betraktas såsom förstarisk-försäkring samt att ersättningarna för all lösegendom vid otillräcklig premieinkomst reduceras i samma proportion.

Slutligen har *handelskammaren i Göteborg* anför, att utredningens behandling av personlig lösegendom, däri smycken, ädla stenar och äkta pärloringe, gäve anledning till erinringar. Att dessa föremål undantoges från krigsskedeförsäkringen torde icke kunna väcka betänkligheter. Då utredningen av praktiska skäl ansåge, att den premie ägaren hade att betala skulle

beräknas å hela lösörets försäkringsbelopp, dock högst å 50,000 kronor, torde det emellertid vid beräkning av det s. k. krigsförsäkringsbeloppet vid underförsäkring ej vara riktigt att reducera brandförsäkringsbeloppet pro rata. Handelskammaren förordar i stället, att, därest vid underförsäkring av personlig lösegendom med däri ingående smycken, ädla stenar och äkta pärlor brandförsäkringsbeloppet täcker värdet av den av krigsförsäkringen omfattade egendomen — d. v. s. annan egendom än nämnda föremål — sistnämnda egendom vid krigsskadeersättningens bestämmande skall anses krigsförsäkrad till fulla värdet. I sådant fall förelåge ej, framhåller handelskammaren, någon underförsäkring av den i krigsförsäkringen ingående egendomen.

Slutligen må här omnämnas, att sistnämnda handelskammare starkt ifrågasatt, om ej den av utredningen föreslagna självriskan om fem procent av krigsförsäkringssumman vore väl hög, i synnerhet när lösegendomen hade stort värde.

Jag ansluter mig till utredningens åsikt, att den föreslagna krigsförsäkringen i princip skall vara självförsörjande. Likaledes delar jag utredningens uppfattning att — i överensstämmelse med vad som enligt lagen om krigsskadeersättning gäller beträffande försäkringen å varor och maskiner — bidragsplikten i förhållande till brand- eller sjöförsäkringsbeloppet bör göras lika för alla, oavsett egendomens belägenhet och karaktär. Även i övrigt biträder jag vad utredningen föreslagit i fråga om storleken av försäkringsavgifterna, vilkas maximering till två eller, under vissa förhållanden, tre procent av försäkringsbeloppet synes lämpligt avvägd.

Försäkringsavgifterna torde, såsom utredningen föreslagit, i regel böra uppbäras efter krigets slut i rater om en halv procent per halvår. Emellertid anser jag, i likhet med handelskammaren i Göteborg och kommerskollegium, att möjlighet bör förefinnas att uttaga avgift redan under pågående krig. Rätt att i detta avseende fatta erforderliga beslut synes böra ankomma på Kungl. Maj:t. Jag föreslår, att lagförslaget utformas i enlighet härmed.

Enligt utredningens förslag skall ersättning utbetalas efter krigets slut å tid, som krigsskadenämnden för varje särskilt fall bestämmer, nämnden obetaget att av medel, som för ändamålet må komma att ställas till förfogande, helt eller delvis utbetala ersättning tidigare. Vidare gäller enligt förslaget att å ersättningsbelopp, som ej utbetalats sex månader från krigets slut, ersättningsberättigad äger från utgången av nämnda tid åtnjuta ränta efter räntefot, som Konungen bestämmer. Vad utredningen sålunda föreslagit överensstämmer i tillämpliga delar med redan gällande bestämmelser i lagen om krigsskadeersättning. Jag biträder förslaget härutinnan. Därest staten i syfte att möjliggöra ersättnings utgivande innan härför erforderliga försäkringsavgifter influerats förskotterat medel för ändamålet, synes det naturligt att, på sätt utredningen förutsatt, staten tillgodoräknar sig ränta å dessa belopp. Vid försäkringsavgiftens bestämmande måste alltså hänsyn tagas härtill.

*Departements-
chefen.*

Ehuru försäkringen såsom förut nämnts är avsedd att principiellt vara självförsörjande, åvila enligt förslaget vissa ekonomiska förpliktelser statsverket. Ifrågavarande förpliktelser avse, att staten ansvarar dels för ersättningsbelopp som kan hava för mycket utbetalts dels för till äventyrs uppkommande förlust i anledning av att vid ersättningarnas bestämmande antagits komma att inflyta mer än som vid bidragsperiodens utgång verkligt influerats. Praktiska skäl tala för bibehållandet av denna anordning, som för övrigt överensstämmer med vad som enligt lagen den 21 juni 1940 redan gäller i fråga om fastighetsförsäkringen. Kostnader av större betydelse torde härigenom ej åsamkas statsverket.

Utredningens förslag beträffande krigsskadeersättningens bestämmande i fråga om personlig lösegendom har väckt åtskilliga gensagor i de avgivna yttrandena. Vad till en början angår den av utredningen föreslagna självrisken — i vilken del förslaget berör ej endast personlig lösegendom utan all under försäkringen inrymd lös egendom — delar jag utredningens uppfattning, att samtliga försäkringstagare av praktiska skäl böra stå viss självrisk. För att denna självrisk skall träffa alla försäkringstagare jämförelsevis lika torde, såsom utredningen föreslagit, densamma böra bestämmas i förhållande till försäkringsbeloppet för egendomen i fråga. Vad utredningen härutinnan förordat eller att självrisken skall utgöra fem procent av detta belopp synes lämpligt avvägt. Att därjämte fastställa en viss absolut nedre gräns, under vilken skadereglering icke skulle komma i fråga, anser jag på skäl utredningen anfört icke böra ifrågakomma. Ej heller finner jag det lämpligt att, såsom en av utredningsmännen förordat, för de säkerligen jämförelsevis fåtaliga fall, då överförsäkring i väsentlig grad föreligger, frångå den i praktiken lättillämpliga regeln om självrisakens bestämmande på grundval av försäkringsbeloppet.

Liksom utredningen anser jag, att försäkring mot krigsskada av personlig lösegendom ej må medgivas till belopp överstigande en viss gräns. Var denna gräns bör sättas är, såsom utredningen framhållit, i stort sett en lämplighetsfråga. Utredningens förslag i detta hänseende — eller att högsta krigsförsäkringsbeloppet för personlig lösegendom, som är avsedd att förvaras å en och samma plats, skall utgöra 50,000 kronor — bör enligt min mening godtagas.

Enligt förslaget skall — med nyssnämnda maximering av försäkringsbeloppet för personlig lösegendom till 50,000 kronor — det för egendomen gällande brand- eller sjöförsäkringsavtalet ligga till grund för ersättningens bestämmande, därvid dock hänsyn icke skall tagas till utfästelse om förstärktförsäkring. Detta innebär, på grund av stadgandet i 40 § lagen den 8 april 1927 om försäkringsavtal, att, om egendom är underförsäkrad, ersättning för delskada utgår allenast med så stor del av skadans värde, som svarar mot förhållandet mellan försäkringsbeloppet och egendomens värde. För de fall, där försäkringsbeloppet redan enligt försäkringsavtalet är lägre än egendomens värde, synes anmärkning icke kunna riktas mot en dylik regel, och någon invändning häremot har heller ej framkommit i de avgivna ytt-

randena. Vad åter angår de fall, då bristande överensstämmelse föreligger mellan krigsförsäkringsbeloppet och egendomens värde på grund av den föreslagna maximeringen av förstnämnda belopp till 50,000 kronor, kan frågan synas mera tveksam. I flera yttranden har förordats, att försäkringen för sådana fall skulle betraktas som en förstarisk-försäkring och alltså inträffad skada ersättas till fullo, i den mån skadan täckes av det fastställda försäkringsbeloppet 50,000 kronor. De skäl, vilka anförts till stöd för en dylik anordning, kunde visserligen synas värda beaktande. För tillämpning härav torde dock, enär förstarisk-försäkring fordrar högre premie än annan försäkring, böra förutsättas att avgiften för krigsförsäkringen å personlig lösegendom med värde överstigande 50,000 kronor beräknades efter annan grund än avgiften för övrig egendom samt att den föreslagna enhetliga premiesättningen i förhållande till krigsförsäkringsbeloppet sålunda förfölle. Emellertid kan en differentiering av avgiften med hänsyn tagen till nämnda förhållande icke åstadkommas, eftersom varje material härför saknas. På grund härav måste enligt min mening frågan lösas i enlighet med utredningens förslag. Denna lösning får för övrigt anses vara en naturlig följd av ersättningsens maximering vid totalskada. Såsom utredningen påpekat kommer nämligen enligt utredningens förslag ersättning vid delskada alltid att utgöra samma procent av ersättningen vid totalskada som skadeprocenten och alltså samma försäkringsskydd att erhållas vid såväl totalskada som delskada. Då man tvångsvis genomför en maximering vid totalskada, synes det allenast följdriktigt att vid delskada motsvarande nedsättning av ersättningen sker.

Genom den nu föreslagna regeln för beräkning av ersättning vid fall av delskada å personlig lösegendom med värde över 50,000 kronor kommer alltså visserligen ägaren av sådan egendom i så måtto i sämre ställning än andra försäkringstagare att han saknar möjlighet till fullt försäkringsskydd för delskador. Däremot lär icke med fog kunna göras gällande, såsom i åtskilliga yttranden skett, att han för försäkringsavgiften, beräknad på grundval av krigsförsäkringsbeloppet, erhåller sämre valuta än övriga försäkringstagare. Vid sådant förhållande torde anledning saknas för ägare av personlig lösegendom med värde överstigande nämnda belopp att fransäga sig delaktighet i krigsförsäkringen. Vad slutligen angår den i vissa yttranden påtalade olägenheten ur skaderegleringssynpunkt av utredningens förslag på denna punkt — att varje delskada skulle påkalla värdering av boet i dess helhet — lär denna icke bliva av större betydelse, eftersom lösörebön med värde över 50,000 kronor torde vara jämförelsevis fåtaliga. Motsvarande olägenhet förefinnes för övrigt vid reglering av delskada å all egendom.

Däremot anser jag de invändningar befogade, som rikta sig mot utredningens förslag att vid otillräcklig avgiftsinkomst ersättningarna för skada å personlig lösegendom skola nedsättas kraftigare i samma mån som försäkringssumman för egendomen ökas. De av utredningen gentemot en dylik graderad nedsättning av ersättningarna anförda skälen, vilka av utredningen tillerkänts avgörande vikt endast så länge fråga gäller normala för-

hållanden, äga enligt min mening samma giltighet även för den händelse krigsskadegörelsen blir av den omfattning att den föreslagna avgiften om två eller eventuellt tre procent av försäkringsbeloppet visar sig otillräcklig. Det synes icke riktigt att inom ramen av förevarande försäkring genomföra en form av beskattning av ägare till dyrbarare lösörebon, vilket den föreslagna graderingen av nedsättningen innebär. Framhållas må också, att försäkringen i princip är frivillig samt att, såsom i åtskilliga yttranden påpekats, anledning finnes till antagande att ägare av personlig lösegendom av större värde till följd av den föreslagna nedsättningsregeln i betydande utsträckning skulle frånsäga sig delaktighet i försäkringen. Den förordade beskattningsformen skulle för övrigt, när värdet av den personliga lösegendomen icke är en tillförlitlig mätare av skattekraften, ej verka rättvist, var till kommer att skatten skulle drabba endast ägare av skadade lösörebon. På grund av vad sålunda anförts föreslår jag, att för den händelse krigsskadornas värde överstiger avgiftsinkomsten nedsättningen av ersättningarna sker proportionellt för all egendom, oavsett densammas art och värde.

Jag har i det föregående anslutit mig till utredningens förslag att smycken, ädla stenar och äkta pärlor ej skola omfattas av krigsförsäkringen. Vad utredningen i anledning därav föreslagit beträffande skadereglering och avgiftsberäkning, då fråga gäller personlig lösegendom med däri ingående föremål av angivet slag, synes böra godtagas. De erinringar, som handelskammaren i Göteborg riktat mot krigsförsäkringsbeloppets beräkning vid fall av underförsäkring å personlig lösegendom, torde alltså enligt min mening ej böra föranleda ändring av förslaget i denna del.

Organisationen.

Utredningen. Beträffande organisationen av den föreslagna försäkringsverksamheten anför utredningen i huvudsak följande.

Det har redan från början stått för utredningen klart, att det icke är möjligt att lägga uppgiften att meddela försäkring mot krigsskada på de enskilda bolagen var för sig. Även om man teoretiskt kan tänka sig en fullständig utjämning av riskerna och därmed även av kostnaderna genom att samtliga bolag, som meddela brand- eller sjöförsäkring å sådan lösegendom, som enligt förslaget skall omfattas av krigsförsäkringen, ekonomiskt sammansluta sig i en krigsförsäkringspool, så torde det dock möta mycket stora praktiska svårigheter att på ett tillfredsställande sätt genomföra en sådan ordning. En dylik sammanslutning måste ju omfatta icke blott riksbolagen samt läns- och häradsbolagen utan även det stora antal s. k. sockenbolag, vilkas verksamhet icke står under offentlig tillsyn och ofta bedrivs under synnerligen primitiva former. En anordning med varje särskilt bolag som krigsförsäkringsgivare skulle säkerligen också leda till stora ojämnheter i fråga om reglerandet av inträffade skador.

Utredningen har då i stället övervägt den möjligheten, att för ändamålet skulle bildas ett särskilt försäkringsbolag med uteslutande uppgift att vara

krigsförsäkringsgivare. Stiftare och aktieägare eller delägare kunde lämpligen vara de privata bolag, som meddela civilriskförsäkring å sådan egen- dom, som skulle ingå i den av utredningen föreslagna krigsskadeförsäkringen. Även en sådan lösning av frågan torde dock vara förenad med åtskilliga praktiska olägenheter, vilka skulle bli särskilt framträdande i fråga om skaderegleringen. Om exempelvis ett affärsföretag drabbas av krigsskada, torde såväl varor, vilka ingå i den obligatoriska krigsskadeförsäkringen, som inventarier, vilka skulle falla inom bolagets verksamhetsområde, komma att utsättas för skadegörelse. Skadan å varorna skulle regleras av krigsskade- nämnden under det att skadan i övrigt enligt den här antydda linjen skulle regleras av det nya krigsförsäkringsbolaget. En sådan anordning måste med- föra betydande dubbelarbete och kan enbart av denna anledning icke anses såsom en rationell lösning av frågan. Härtill kommer, att vid ett och samma skadefall frågan, huruvida krigsskada föreligger eller icke, kan komma att bedömas olika av krigsskadenämnden och bolaget.

I detta sammanhang må vidare erinras, att den redan antagna lagen om krigsskadeersättning på av krigsskadeutredningen anförda skäl funnits böra bygga på den principen, att avgöranden i ersättningsfrågor ej få dragas in- för domstols prövning. Detsamma torde på likartade skäl böra gälla med avseende å den av utredningen nu föreslagna lösegendomsförsäkringen, men en sådan princip torde knappast kunna ifrågasättas, om försäkringen med- delas av en privat försäkringsgivare. Skulle överhuvud taget tvister mellan försäkringstagarna och bolaget kunna undandragas domstolarnas prövning, torde det vara nödvändigt att tillskapa ett särskilt organ med uppgift att slutgiltigt avgöra dylika tvister.

En anordning med ett privat försäkringsbolag som försäkringsgivare skulle därför sannolikt medföra en vidlyftigare förvaltningsapparat och därmed även högre kostnader än om den nu ifrågavarande krigsskadeförsäkringen anordnas efter i stort sett enahanda linjer som den redan beslutade försäk- ringen å fast egendom, varor och maskiner, d. v. s. om försäkringen medde- las av staten genom dess krigsskadenämnd. Då staten genom lagen om krigsskadeersättning redan inträtt såsom krigsförsäkringsgivare på ett nära- liggande område, synes det knappast ändamålsenligt att, då frågan nu gäller en utsträckning av krigsförsäkringen, söka lösa denna fråga efter andra linjer. Utredningen har därför funnit sig böra föreslå, att staten genom krigsskadenämnden omhändertager krigsskadeförsäkringen jämväl av den lösa egendom, som omfattas av nu förevarande förslag. Utredningen har därvid icke förbisett, att det kan välla stora svårigheter att vid ett krigsut- brott i hast nytillskapa en organisation för handhavandet av en så stor verk- samhet som krigsskadeförsäkringen av fastigheter samt av varor, maskiner och annan lösegendom. Nämnden torde emellertid kunna påräkna värde- fullt stöd av den administrativa apparat, varöver de privata försäkringsbola- gen förfoga.

Utredningen framhåller vidare, att, om den föreslagna frivilliga lösegen- domsförsäkringen knötes till statens krigsskadenämnd, torde den i organisa- toriskt avseende helt kunna följa de regler, som beträffande den obligato- riska försäkringen meddelats i lagen den 21 juni 1940. De lagbestämmelser, som avse förstnämnda försäkring, hava också i förslaget infogats såsom ett nytt kapitel i nämnda lag. Härigenom bli de i 1 kapitlet och nuvarande 4 kapitlet av lagen upptagna stadgandena tillämpliga jämväl beträffande nu ifrågavarande försäkring.

Yttrandena. I yttrandena hava erinringar ej framställt mot utredningens förslag i fråga om organisationen av försäkringsverksamheten. Emellertid påpekar *handelskammaren i Göteborg* nödvändigheten av att krigsskadenumnden, i vars händer en så stor makt komme att läggas, erhöles en allsidig och sakkunnig sammansättning. Vidare framhåller *Kungl. automobilklubben* såsom nödvändigt, att sakkunskapen på motorfordonsområdet bleve representerad i den krigsskadenämnd, som hade att fastställa ersättning för skada å motorfordon.

Departementschefen. De skäl, som utredningen anfört till stöd för förslaget att staten genom krigsskadenämnden omhändertager krigsförsäkringen jämväl av ifrågavarande egendom, synas övertygande. Jag tillstyrker, att vad utredningen föreslagit beträffande organisationen följes vid lagstiftningen i ämnet. I anledning av vad i yttrandena anförts beträffande krigsskadenämndens sammansättning må framhållas, att vid valet av ledamöter i nämnden den synpunkten torde böra vara vägledande, att största möjliga sakkunskap på de områden, som äro av betydelse för frågornas bedömning, skall vara företrädd inom nämnden samt att utrymme bör beredas för olika intressen, som beröras av de skilda verksamhetsgrenarna.

Med beaktande av de synpunkter, till vilka jag i det föregående anslutit mig, har utredningens förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 21 juni 1940 om krigsskadeersättning överarbetats inom handelsdepartementet. Jag torde i det följande få något beröra de olika paragraferna i förslaget. I samband härmed torde vad utredningen föreslagit i fråga om fartyg under byggnad få upptagas till behandling.

Lagförslaget.

1 §.

Förevarande paragraf motsvarar 1 § i den nu gällande lagen efter viss omredigering, föranledd av utökningen av lagens tillämpningsområde.

2 §.

Ur lagteknisk synpunkt har det ansetts lämpligt att under en gemensam paragraf i 1 kapitlet sammanföra sådan egendom, som är helt undantagen från lagens bestämmelser. I förevarande paragraf hava ifrågavarande undantag angivits, i samband varmed i lagen i övrigt vidtagits vissa redaktionella jämkningar. Under 1 mom. a) — f) samt 2 och 3 mom. i paragrafen har sålunda upptagits den egendom, som jämlikt 4 § 1—3 mom. i den nu gällande lagen är utesluten från krigsförsäkringen. Bestämmelserna i 1 mom. b) och f) i förevarande paragraf hava vidare utformats med beaktande av att enligt det av mig förordade förslaget lös egendom, som tillhör svenska

staten eller främmande stat, skall undantagas från försäkringen. Under d) i samma moment har, i enlighet med vad jag i det föregående föreslagit, stadgats undantag för viss kommunal lös egendom. Det under g) i momentet angivna undantaget är detsamma som av utredningen upptagits under e) i 2 mom. av dess 25 §.

3 §.

Förevarande paragraf är lika med 2 § i den nu gällande lagen.

4 §.

Paragrafen motsvaras av 5 § i gällande lag.

5 §.

Utredningen har vid behandlingen av 4 § i sitt lagförslag anfört, att sådan lös egendom, som avsåges i 4 mom. av 4 § i den gällande lagen, borde, i den mån den vore brandförsäkrad, inbegripas under den av utredningen nu föreslagna löseegendomsförsäkringen.

I likhet med utredningen anser jag, att skydd mot krigsskada bör beredas inom löseegendomsförsäkringen för de byggnader, varom här är fråga. I detta sammanhang må erinras om, att andra lagutskottet i utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om krigsskadeersättning framhållit de svårigheter, som till följd av det i 4 § 4 mom. stadgade undantaget kunde komma att uppstå för ägare till skadade dylika byggnader, i samband varmed utskottet förutsatt att, därest så skulle visa sig nödvändigt, särskilda åtgärder vidtoges till motverkande av dessa olägenheter. I nu förevarande paragraf, som innehåller den i 3 § av den gällande lagen givna definitionen av begreppet fastighet, har förevarande undantagsstadgande utformats på sådant sätt, att byggnaderna i fråga undantagits allenast från bestämmelserna i 2 kapitlet.

*Departements-
chefen.*

10 §.

Paragrafen är, fränsett vissa redaktionella jämkningar, lika med 10 § i den gällande lagen.

16 §.

Utredningen har i fråga om krigsförsäkring av fartyg under byggnad funnit sig böra föreslå vissa ändringar i den gällande lagen om krigsskadeersättning. I detta hänseende anför utredningen i huvudsak följande.

Med den bestämning av begreppet varor, som givits i 16 § första stycket a) i lagen om krigsskadeersättning, komma uppenbarligen sådana fartyg att ingå under detta begrepp. Krigsskadeutredningen torde hava utgått ifrån, att sådan egendom i regel är brandförsäkrad och sålunda skulle komma att ingå i den obligatoriska varuförsäkringen. Enligt nu inhämtade upplys-

ningar tecknas emellertid å fartyg under byggnad oftast sjöförsäkring, avseende tiden från kölsträckningen till och med provturen, trots att de risker försäkringen avser att täcka enligt försäkringsavtalslagen ej äro att hänföra till sjöförsäkringens område. Även här föreligger givetvis den möjligheten att genom tecknandet av brandförsäkring vinna anslutning till den obligatoriska krigsskadeförsäkringen, men det kan starkt ifrågasättas, om en sådan lösning är lämplig. Varuförsäkringen är avsedd att finansieras genom förskottsavgifter, vilka skola uttagas för korta tidsperioder och så avpassas, att jämvikt upprätthålles mellan inkomster och utgifter. Då fartyg under byggnad kunna representera värden till många miljoner kronor, för vilka risken för totalförstöring är tämligen stor, skulle ett medtagande av dem i varuförsäkringen kunna förorsaka våldsamma kastningar i riskförloppet och därmed även i premienivån. Med hänsyn härtill är det enligt utredningens mening lämpligare, att de större fartygsbyggena inordnas under maskinförsäkringen, vilken i händelse av en mera omfattande skadegörelse skall i viss utsträckning finansieras genom efterskottsavgifter efter krigets slut. Mindre fartyg under byggnad, vari utredningen inbegriper även motor-, segel- och roddbåtar, torde däremot utan olägenhet, såsom krigsskadeutredningen tänkt sig, kunna liksom andra produkter av industriell verksamhet eller hantverk ingå i varukollektivet.

För avgörandet av frågan vilka fartygsbyggena som skola ingå i varuförsäkringen och vilka som skola hänföras till maskinförsäkringen kunna olika regler tänkas. Exempelvis kunde föreskrivas, att fartyg under byggnad, som i färdigt skick representerar ett värde överstigande visst belopp, skall samordnas med maskinkollektivet. På grund av att å ett och samma varv kunna emottagas beställningar såväl å smärre nybyggnader som å miljonbyggena, skulle emellertid en sådan regel leda till en i praktiken svår genomförbar uppdelning av samma varvs produktion. Den enklaste lösningen av frågan torde därför vara att hänföra samtliga nybyggnader å varv, som i allmänhet bygga fartyg representerande större värden, till maskinförsäkringen. Det synes lämpligen böra få ankomma på krigsskadenämnden att för varje särskilt varv avgöra, huruvida dess produktion skall vara krigsskadeförsäkrad inom varu- eller inom maskinförsäkringen. Utredningen föreslår sådan ändrad lydelse av 16 § lagen om krigsskadeersättning som erfordras för genomförandet av den här förordade omläggningen.

Som ovan nämnts äro åtminstone de större fartygsbyggena i regel ej försäkrade i brandförsäkringsbolag utan skyddade mot brandrisken genom sjöförsäkring. Med nuvarande bestämmelser i lagen om krigsskadeersättning torde de därför, om man bygger på den i praxis tillämpade gränsdragningen mellan brandförsäkring och sjöförsäkring, icke komma att omfattas av den obligatoriska krigsskadeförsäkringen, såvida ej särskild brandförsäkring tecknas, vilket ofta skulle medföra ett överflyttande helt eller delvis av civilförsäkringen från ett försäkringsbolag till ett annat. Då det ej kan ligga i statens intresse att genom lagstiftningen rörande krigsförsäkring giva anledning till icke i och för sig påkallade ändringar i bestående förhållanden på civilförsäkringens område, har utredningen vidare funnit sig böra föreslå sådan lydelse av 16 § nyssnämnda lag, att lagen blir tillämplig å fartyg under byggnad även för det fall att de äro sjöförsäkrade.

Skånes handelskammare framhåller, att genom att krigsförsäkringen i enlighet med utredningens förslag administrativt frigjorts från sin uteslutande anknytning till brandförsäkringsinrättningarna hade varvsindustrien för dess

under byggnad varande fartyg gjorts delaktig av samma skydd, som tillkomme industrien i övrigt.

Sveriges industriförbund yttrar följande.

De av utredningsmännen anförda synpunkterna måste naturligen tillmätas viss betydelse — ehuru det bör framhållas att även varulager och annan till varuförsäkringen hörande egendom, på samma sätt som fartyg under byggnad, mången gång även under krig måste förvaras med mycket betydande värdeanhopningar på en och samma plats. De föreslagna finansieringsbestämmelserna innebära emellertid den olägenheten ur skeppsvarvens synpunkt, att dessa i fråga om nybyggnader som hänföras till maskinförsäkringen sannolikt icke kunna, vare sig under byggnadstiden eller ens då det nybyggda fartyget levereras, med någorlunda säkerhet beräkna den krigsförsäkringsavgift, som sammanlagt kommer att drabba fartyget i fråga. Varvet blir följaktligen icke i stånd att före leveransen beräkna det tillägg till köpeskillingen för fartyget, som motsvarar krigsförsäkringsavgiften och som varvet rimligtvis måste söka få ut av fartygets beställare. Följden kan lätteligen bli, att varvet faktiskt går miste om möjligheten att skaffa sig täckning för de på fartyget belöpande krigsförsäkringsavgifterna och själv nödgas bära dessa, vilka givetvis kunna uppgå till betydande belopp. På nu anförda skäl får Industriförbundet påyrka, att fartyg under byggnad, oavsett fartygens storlek, alltid hänföras till varuförsäkringen. En sådan ordning torde även ur principiell synpunkt vara den riktiga, då ju fartygen äro att betrakta såsom vid varven framställda varor.

Kommerskollegium anför bland annat.

Det torde kunna ifrågasättas, huruvida de olägenheter av inordnandet av fartygsbyggen under maskinförsäkringen, som påtalats av Industriförbundet, kunna bli av någon större betydelse. Skyldigheten att erlagga krigsförsäkringsavgift åligger den för brand- eller sjöförsäkringsavgiften betalningskyldige. Om sålunda i samband med överlåtelse av fartyg brand- eller sjöförsäkringen överföres på köparen, blir denne därefter ansvarig för krigsförsäkringsavgiften. Kvarstår åter säljaren efter överlåtelsen såsom försäkringstagare, har han dock möjlighet att i samband med överlåtelsen med köparen aytala, att denne skall slutligen vidkännas krigsförsäkringskostnaden. De sistnämnda fallen torde även komma att inträda endast mera undantagsvis. Enligt Kollegii mening synas därför övervägande skäl tala för den av utredningen föreslagna inordningen. Det förtjänar emellertid påpekas, att, om fartygsbyggena inordnades under varuförsäkringen, det vid leveranser till utlandet vore en fördel, då möjligheten att i dylika fall uttaga efterskottsavgifter i regel torde bortfalla.

Enligt lagen den 21 juni 1940 gäller, att avgift inom såväl varu- som maskinförsäkringen skall utkrävas av det vid varje debiteringstillfälle befintliga försäkringsbeståndet. Därest kostnaderna för maskinförsäkringen ej täckas genom avgifter under kriget, kommer i enlighet härmed avgift efter krigets slut att uttagas för då förefintlig brandförsäkrad egendom av beskaffenhet att hänföras till maskiner i lagens mening. I anslutning till vad sålunda gäller innebär utredningens förslag i fråga om fartyg under byggnad, att avgift för sådan egendom, oavsett huruvida egendomen samordnats med varu- eller maskinförsäkringen, skall utgå endast under byggnadstiden; sedan fartyget färdigbyggt är det ej längre att hänföra till avgiftspliktig

*Departements-
chefen.*

egendom. Vid sådant förhållande torde de erinringar, som Sveriges industriförbund anfört mot förslaget i denna del, förfalla. Då förslaget synes innebära en tillfredsställande lösning av frågan om krigsförsäkring av fartyg under byggnad, biträder jag detsamma.

18 och 22 §§.

Dessa paragrafer överensstämma med 18 och 22 §§ i den gällande lagen med vissa av de nya bestämmelserna föranledda ändringar.

25 §.

Paragrafen skiljer sig, bortsett från vissa ändringar av redaktionell innebörd, från motsvarande paragraf i utredningens förslag bland annat därigenom, att paragrafen utformats med beaktande av att, enligt vad jag tidigare förordat, den som under krig tecknar ny försäkring skall äga rätt att samtidigt med försäkringsavtalets ingående undantaga egendomen från krigsförsäkringen. I förtydligande syfte har därjämte, i anslutning till vad i några yttranden framhållits, gränsen mellan de fiskefartyg, som äro undantagna från löseegendomsförsäkringen, samt övriga fiskefartyg angivits gå vid en *bruttodräktighet* av tjugu registerton.

Med anledning av vissa erinringar från svenska försäkringsbolags riksförbunds sida må framhållas, att, då i paragrafen stadgas rätt att undantaga viss egendom från krigsförsäkringen, därav torde framgå att sålunda undantagen egendom icke kommer att ingå i krigsförsäkringen genom att tilläggförsäkring sedermera tecknas å densamma. Vidare torde av förslagets avfattning och motivering följa, att egendom, som undantagits genom anmälan före krigsutbrottet, ej kan tillföras krigsförsäkringen genom en efter utbrottet av kriget skedd återkallelse av anmälan. Däremot lär anmälan som här avses i enlighet med allmänna rättsregler kunna med laga verkan återkallas före krigsutbrottet.

26 §.

Kungl. automobil klubben har beträffande andra stycket i förevarande paragraf, vilken paragraf motsvarar 26 § i utredningens förslag, anfört, att stadgandet vore behäftat med en viss oklarhet, som kunde föranleda svårigheter vid en tolkning av lagrummet. Detta gällde såväl uttrycket »avsedd att förvaras» som ordet »plats». Det syntes därför klubben önskvärt att ett förtydligande gjordes, så att å ena sidan försäkringstagare, som vidtagit åtgärder i lojalt syfte för att fördela risken och undvika totalskada gäves möjlighet till motsvarande ökad försäkringsersättning, medan å andra sidan garantier skapades för att förhindra ett illojalt utnyttjande av bestämmelsen i fråga. Alldeles särskilt syntes det klubben nödvändigt, att det beträffande motorfordon, som ju icke förvarades tillsammans med annat lösöre, i nu berört avseende gjordes ett förtydligande, så att desamma i fråga om försäkringsmaximum och delskadornas beräkning icke komme att inberäknas i försäkringstagarens övriga löseegendom.

Med anledning av vad sålunda anförts må framhållas, att den föreslagna maximeringen av krigsförsäkringsbeloppet för personlig lösegendom är avsedd att gälla för den egendom, som under normala förhållanden förvaras på samma plats. Därest egendomen i ett lösörebo under kriget förflyttas till skilda platser i syfte att i görligaste mån förhindra krigsskada å densamma, torde ifrågavarande bestämmelse om maximering böra tillämpas som om dylik förflyttning ej ägt rum. Med hänsyn till svårigheterna att exakt angiva omfattningen av den egendom, för vilken maximeringen sålunda gäller, synes det sätt, på vilket regeln kommit till uttryck i lagtexten i utredningens förslag, böra godtagas. Vad beträffar motorfordon läres frågan sakna betydelse, eftersom motorfordon — i enlighet med de år 1938 av de s. k. riksbolagen antagna allmänna brandförsäkringsvillkoren — icke äro att hänföra till personlig lösegendom.

27 §.

Paragrafen överensstämmer med motsvarande paragraf i utredningens förslag.

28 §.

Förevarande paragraf motsvaras av första stycket i 28 § av utredningens förslag. Med hänsyn till att enligt det av mig förordade förslaget vid bristande avgiftsinkomst nedsättning av ersättningarna skall ske proportionellt för all egendom har andra stycket i sistnämnda paragraf utgått.

29 §.

Paragrafen är lika med motsvarande paragraf i utredningens förslag.

30 och 31 §§.

Dessa paragrafer hava utformats under iakttagande av att, såsom jag i det föregående föreslagit, avgift skall kunna uppbäras även före krigets slut, därest Kungl. Maj:t så förordnar. I övrigt överensstämma paragraferna, fränsett vissa redaktionella ändringar, med motsvarande paragrafer i utredningens förslag. Det må framhållas, att en förutsättning för den regressrätt, varom stadgas i 3 mom. av 30 §, på samma sätt som enligt 21 § andra stycket gällande lag är att egendomen i fråga överlåtits före krigets utbrott.

32 och 33 §§.

Paragraferna överensstämmer med vad utredningen föreslagit.

34—44 §§.

Dessa paragrafer överensstämmer med 25—35 §§ i gällande lag efter vissa, av de nya bestämmelserna föranledda ändringar i 27, 28, 32 och 34 §§ sistnämnda lag, motsvarande 36, 37, 41 och 43 §§ i den nya lagen.

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över det i överensstämmelse med vad sålunda anförts överarbetade förslaget till *lag angående ändring i vissa delar av lagen den 21 juni 1940 (nr 540) om krigsskadeersättning*, av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Nils Sehlberg.

Förslag

till

Lag

angående ändring i vissa delar av lagen den 21 juni 1940 (nr 540) om krigsskadeersättning.

Härigenom förordnas, att lagen den 21 juni 1940 om krigsskadeersättning skall, i nedan angivna delar, erhålla följande ändrade lydelse.

1 kap. Allmänna bestämmelser.

1 §.

För skada å egendom i följd av krig, vari riket kommit, skall, i den mån sådan krigsskada ej gottgöres i annan ordning, beredas ersättning genom statlig krigsförsäkring i den omfattning och på de villkor som i denna lag stadgas.

2 §.

1 mom. Denna lag äger icke tillämpning å:

- a) nationalparker och såsom naturminnesmärken fridlysta områden;
- b) staten tillhörig egendom, dock att under bestämmelserna i lagen inbegripas staten tillhörig utarrenderad jordbruksfastighet och fastighet, som innehaves med tomträtt eller vattenfallsrätt eller med åborätt eller eljest ständigt eller ärftlig besittningsrätt;
- c) kommun eller annan menighet tillhöriga allmänna platser, så ock begravningsplatser;
- d) kommuns eller annan menighets byggnader för allmän styrelse eller förvaltning ävensom för kultur- eller rättsvård, ordning eller säkerhet, fattigvård, barnavård, sundhetsvård, religionsvård eller undervisning, så ock för byggnaderna avsedd lös egendom;
- e) i jordeboken upptaget fiskeri, varmed äganderätt till grunden ej är för-enad, samt frälseränta;
- f) främmande stat tillhörig egendom;
- g) penningar, aktier, obligationer och andra fordringsbevis.

2 mom. Från bestämmelserna i lagen undantagas ytterligare för allmän trafik avsedd eller upplåten kanal, spårväg eller annan farväg, dock ej järnväg, så ock allmän farled eller allmän flottled jämte till de sålunda undantagna kommunikationsanstalterna hörande, för driftens omedelbara behov avsedda byggnader, anläggningar och markområden.

3 mom. Gäller enligt bestämmelse i 1 eller 2 mom. lagen ej för byggnad, vare lag samma beträffande tomtområde, som hör till byggnaden.

3 §.

För handläggning av frågor rörande krigsförsäkring enligt denna lag skall finnas en för riket gemensam nämnd (*statens krigsskadenämnd*).

De föreskrifter, som utöver denna lag erfordras beträffande nämndens organisation och verksamhet, meddelas av Konungen.

2 kap. Krigsskada å fastigheter samt å inventarier och produkter inom jordbruk och trädgårdsskötsel m. m.

4 §.

Ersättning enligt detta kapitel utgår för krigsskada å *dels* fastighet, varå bestämmelserna i kapitlet vid skadans inträffande äga tillämpning, *dels* lösa inventarier, levande och döda, avsedda för jordbruk eller trädgårdsskötsel å sådan fastighet, *dels* å fastigheten förvarade jordbruks- och trädgårdsprodukter, som utvunnits å eller äro avsedda för fastigheten eller fastighet som är i sambruk med denna, *dels* ock å fastigheten förvarade, därstädes eller å sambrukad fastighet avverkade skogsprodukter.

Äro produkter, som i första stycket sägs, under transport från den fastighet, där de förvarats, eller hava de förflyttats därifrån på grund av i vederbörlig ordning meddelad föreskrift, skall i ersättningshänseende så anses som om produkterna alltjämt förvarades å fastigheten.

5 §.

Med fastighet förstås i detta kapitel egendom, som omedelbart på grund av lagen den 24 maj 1895 angående vad till fast egendom är att hänföra skall betraktas såsom sådan egendom, så ock byggnad, som icke enligt samma lag är hänförlig till fast egendom, dock att, därest värdet av byggnad eller med varandra sammanhängande byggnader, som äro uppförda å mark för vilken byggnadsägaren enligt kommunalskattelagen icke är skattskyldig, understiger 500 kronor, sådan byggnad ej anses som fastighet.

10 §.

Till gäldande av ersättning jämte ränta och kostnader skall efter krigets slut sedan Konungen därom förordnat för kalenderår erläggas bidrag för fastighet, varå bestämmelserna i detta kapitel vid årets ingång äga tillämpning (*krigsskadebidrag*).

Bidraget skall bestämmas av krigsskadenämnden och utgå med högst en halv procent för år av fastighetens värde, dock under högst tio år.

Såsom fastighets värde anses dess taxeringsvärde. Saknas sådant, skall fastighetens värde fastställas i den ordning Konungen bestämmer.

3 kap. Krigsskada å varor och maskiner.

16 §.

Ersättning enligt detta kapitel utgår för krigsskada å följande egendom, såframt den är eller, beträffande egendom under transport, omedelbart före transportens början varit brandförsäkrad i svenskt försäkringsbolag eller i utländsk försäkringsanstalt med rätt att driva försäkringsrörelse här i riket samt rätt till ersättning för egendomen icke föreligger enligt bestämmelserna i 2 kapitlet, nämligen:

a) *varor*, varmed avses handelsvaror ävensom råämnen, materialier, under arbete varande och färdigt fabrikat jämte emballage i eller för fabrik, annan industriell inrättning eller hantverk, dock ej fartyg under byggnad;

b) *maskiner*, varmed avses maskiner, transmissioner, inventarier, ledningar, reservdelar och förbrukningsartiklar i eller för fabrik, annan industriell inrättning eller hantverk ävensom till enskild järnväg hörande rullande materiel och för driften erforderliga förbrukningsartiklar.

Ersättning utgår jämväl för krigsskada å fartyg under byggnad å varv, såframt egendomen är brandförsäkrad i svenskt försäkringsbolag eller i utländsk försäkringsanstalt med rätt att driva försäkringsrörelse här i riket; och skola samtliga å varje särskilt varv under byggnad varande fartyg, som här avses, efter krigsskadenämndens avgörande hänföras till antingen a) varor eller b) maskiner. Med brandförsäkring förstås här även försäkring mot brandskada, som meddelats i form av sjöförsäkring.

Har egendom, som avses i denna paragraf, på grund av i vederbörlig ordning meddelad föreskrift förflyttats till annan plats än den i försäkringsavtalet angivna, skall utan hinder därav ersättning utgå för krigsskada å egendomen.

18 §.

Ersättning utbetalas å tid, som krigsskadenämnden för varje särskilt fall bestämmer.

Å ersättningsbelopp, som ej utbetalts en månad från det anmälan om skadan jämte redogörelse enligt 35 § andra stycket kommit nämnden till handa, äger ersättningsberättigad från utgången av nämnda tid åtnjuta ränta efter räntefot, som Konungen bestämmer.

22 §.

Avgift uppbäres i den ordning krigsskadenämnden bestämmer.

Det åligger svenskt försäkringsbolag och utländsk försäkringsanstalt med rätt att driva försäkringsrörelse här i riket att i den utsträckning nämnden beslutar och mot ersättning, som Konungen bestämmer, biträda vid debitering och uppbörd av avgifterna.

4 kap. Krigsskada å annan egendom.

25 §.

1 mom. Ersättning enligt detta kapitel utgår för krigsskada å egendom som icke omfattas av bestämmelserna i 2 eller 3 kapitlet, såframt egendomen är brandförsäkrad eller, vad angår fartyg och dess tillbehör, sjöförsäkrad i svenskt försäkringsbolag eller i utländsk försäkringsanstalt med rätt att driva försäkringsrörelse här i riket.

Förflyttas egendom, som här avses, i syfte att undgå krigsskada till annan plats än den i försäkringsavtalet angivna, skall utan hinder därav ersättning utgå för krigsskada å egendomen.

2 mom. Från bestämmelserna i detta kapitel undantagas:

a) fartyg (båt, pråm), som nyttjas till handelssjöfart eller resandes fort-skaffande eller till annat ändamål, som med handelssjöfarten äger gemenskap, såsom bogsering, isbrytning, bärgnings- eller dykeriföretag, så ock fiskefartyg, som har en bruttodräktighet av tjugu registerton eller därutöver, jämte sålunda undantagna fartygs tillbehör;

b) luftfartyg;

c) smycken, ädla stenar och äkta pärlor.

3 mom. Egendom skall jämväl vara undtagen från bestämmelserna i detta kapitel, såframt försäkringstagaren gör anmälan därom hos försäkringsgivaren före krigets utbrott eller, beträffande därefter försäkrad egendom, samtidigt med försäkringsavtalets ingående.

26 §.

Ersättning skall, med beaktande av vad nedan i denna paragraf stadgas, bestämmas till belopp, som skolat utgå, därest ersättningen varit grundad på det för egendomen gällande brand- eller sjöförsäkringsavtalet, med avdrag av fem procent av försäkringsbeloppet.

För personlig lösegendom, som är avsedd att förvaras å en och samma plats, skall såsom högsta försäkringsbelopp anses 50,000 kronor.

Har i avtalet försäkringsgivaren förbundit sig att till fullo ersätta uppkommen förlust i den mån denna täckes av försäkringsbeloppet eller har viss självrisk fastställts, skall ersättningen bestämmas utan hänsyn till vad avtalet sålunda innehåller. Skulle villkor i avtalet i något fall leda till uppenbar obillighet i fråga om ersättning för krigsskada, må det kunna jämkas eller lämnas utan avseende.

27 §.

Ersättning utbetalas efter krigets slut å tid, som krigsskadenämnden för varje särskilt fall bestämmer, nämnden obetaget att av medel som för ändamålet må komma att ställas till förfogande, när skäl därtill äro, helt eller delvis utbetala ersättning före krigets slut.

Å ersättningsbelopp, som ej utbetalts sex månader från krigets slut, äger ersättningsberättigad från utgången av nämnda tid åtnjuta ränta efter räntefot, som Konungen bestämmer.

28 §.

Överstiger sammanlagda ersättningsbeloppet enligt 26 § jämte ränta och med verksamheten förbundna kostnader vad som beräknas inflyta i avgifter jämlikt 30 §, skall ersättning utgå med belopp som svarar mot den beräknade avgiftssumman efter avdrag av kostnaderna.

29 §.

I fråga om rätt till utfallande ersättningsbelopp skall så anses som om ersättningen vore grundad på brand- eller sjöförsäkringsavtalet för egendomen.

30 §.

1 mom. Till gäldande av ersättning jämte ränta och kostnader skall erläggas avgift av envar, som under kriget eller del därav är betalningspliktig för brand- eller sjöförsäkringspremie för egendom, varå bestämmelserna i detta kapitel äga tillämpning.

Avgiften skall för envar försäkringstagare, som avses i första stycket, utgöra lika stor del av det högsta under kriget för honom gällande brand- eller sjöförsäkringsbeloppet för egendomen, dock att såsom högsta försäkringsbelopp för personlig lösegendom, som är avsedd att förvaras å en och samma plats, skall anses 50,000 kronor. Är vid försäkring å personlig lösegendom ej särskilt försäkringsbelopp angivet för smycken, ädla stenar eller äkta pärlor, skall försäkringsbeloppet för egendomen i dess helhet läggas till grund för avgiftens bestämmande.

Avgiften skall bestämmas av krigsskadenämnden under iakttagande av att den ej må överstiga två procent av det till grund för avgiften liggande försäkringsbeloppet eller, såframt Konungen därom förordnar, den större procent av samma belopp, som erfordras för att den beräknade avgiftssumman efter avdrag av kostnaderna skall uppgå till tre fjärdedelar av sammanlagda ersättningsbeloppet enligt 26 § jämte ränta, i varje fall dock högst tre procent.

2 mom. Skulle till följd av bestämmelserna i 1 mom. flera försäkringstagare vara skyldiga att erlægga avgift för en och samma egendom, må krigsskadenämnden, när skäl därtill äro, meddela befrielse helt eller delvis från skyldighet att erlægga avgift.

3 mom. Har försäkringstagare, innan krigsförsäkringen trätt i tillämpning, å annan överlätit egendom, som brand- eller sjöförsäkringen avser, äge han av den nya ägaren utkräva erlagd avgift, såvitt ej den nya ägaren på grund av försäkring, som han själv tagit, är pliktig att erlægga avgift för egendomen.

31 §.

Avgift uppbäres, där ej Konungen annorlunda förordnar, å tid efter krigets slut, som krigsskadenämnden bestämmer, dock att avgiften, där den ej överstiger två procent av det till grund för densamma liggande försäkringsbeloppet, skall hava erlagts inom två år från krigets slut samt eljest inom tre år från denna tidpunkt.

32 §.

Staten skall vidkännas vad i ersättning må hava utbetalts utöver det belopp, med vilket ersättning till följd av stadgandet i 28 § skolat utgå.

33 §.

Vad i 22—24 §§ är stadgat skall äga motsvarande tillämpning beträffande försäkring enligt detta kapitel.

5 kap. Gemensamma bestämmelser.

34 §.

Har i vederbörlig ordning meddelad föreskrift, vars iakttagande är ägnat att förebygga eller begränsa krigsskada, åsidosatts, må ersättning för sådan skada åtnjutas endast om och i den mån skadan, efter vad antagas må, skulle hava inträffat även om föreskriften blivit iakttagen. Framgår av omständigheterna, att underlåtenheten icke kan läggas den till last, som haft att tillse att föreskriften iaktogs, vare den utan inverkan å ersättningsrätten.

35 §.

Krigsskada skall anmälas hos krigsskadenämnden inom tre månader efter erhållen kännedom om skadan. Göres ej sådan anmälan, bortfaller rätten till ersättning, därest underlåtenheten ej kan anses ursäktlig. I varje fall förloras denna rätt, om anmälan ej inkommit till nämnden inom ett år efter krigets slut.

Vid anmälan skall, såvitt möjligt, fogas av trovärdiga personer bestyrkt redogörelse för den skadade egendomens beskaffenhet före skadan samt skadans art och omfattning.

36 §.

Värdering av krigsskada å fastighet som avses i 2 kapitlet skall verkställas efter krigets slut å tid krigsskadenämnden bestämmer, nämnden obetaget att föranstalta om värdering tidigare, därest skäl därtill anses föreligga. Krigsskada i övrigt skall värderas snarast möjligt efter det anmälan om skadan inkommit.

37 §.

Värderingen skall, utom i fall som avses i 41 §, verkställas av en eller flera värderingsmän. Över värderingen skall upprättas skriftligt utlåtande, vilket

utan dröjsmål skall tillställas krigsskadenämnden. Avskrift av utlåtandet skall av nämnden i rekommenderat brev med allmänna posten översändas till den, som anmält skadan.

38 §.

Förmenar den, som anmält skadan, att i värderingsutlåtandet skadan upptagits till för lågt belopp eller att värderingen i övrigt är oriktig, äger han att, inom en månad från den dag avskrift av utlåtandet till honom översänts, till krigsskadenämnden inkomma med påminnelser och därvid foga den ytterligare utredning, han vill åberopa.

39 §.

Till utredning av ärende angående ersättning må vid allmän underrätt höras vittnen och sakkunniga. Genom rättens eller domarens försorg skola krigsskadenämnden och den, som anmält skadan, kallas till förhöret.

40 §.

Krigsskadenämnden fastställer ersättningsbelopp, som skola utgivas. Därvid må nämnden ej beräkna skada till lägre värde än det, som upptagits i värderingsutlåtandet, utan att tillfälle beretts den, som anmält skadan, att yttra sig i ärendet.

Nämnden äger, innan ersättningsbelopp fastställs, besluta om provisorisk reglering helt eller delvis av inträffad skada.

41 §.

Därest krigsskadenämnden beträffande skada av mindre omfattning finner tillräcklig utredning angående skadans värde föreligga, oaktat värdering ej verkställts på sätt i 37 § stadgats, må nämnden avgöra ärendet utan sådan värdering. Därvid må nämnden ej beräkna skadan till lägre värde än det som yrkats utan att tillfälle beretts den, som anmält skadan, att yttra sig i ärendet.

42 §.

I krigsskadenämndens beslut rörande ersättning skola deltaga minst tre ledamöter, av vilka åtminstone en skall hava utövat domarämbete.

Beträffande sådant beslut skall gälla vad allmän lag stadgar angående omröstning till dom. Mot ledamot gälla samma jäv som i rättegångsbalken stadgas i fråga om domare.

43 §.

Krigsskadenämndens beslut skall vara slutgiltigt; dock vare den, som ej åtnöjes med nämndens beslut i fråga om vem rätten till krigsskadeersättning skall tillkomma eller rörande fråga huruvida eller i vad mån, vid tillämpning av 17, 21, 26 eller 30 §, kan å brand- eller sjöförsäkringsavtal grundas rätt

till ersättning eller skyldighet att erlägga avgift, berättigad att instämma sin talan till domstol inom en månad från det han fick meddelande om beslutet.

44 §.

De närmare föreskrifter, som, utöver vad denna lag innehåller, finnas erforderliga för lagens tillämpning, meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av krigsskadenämnden.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 17 oktober 1940.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden EKLUND,
LAWSKI,
VON STEYERN,
regeringsrådet HJÄRNE.

Enligt lagrådet den 8 oktober 1940 tillhandakommet utdrag av protokoll över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 4 oktober 1940, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över uppriktat förslag till *lag angående ändring i vissa delar av lagen den 21 juni 1940 (nr 540) om krigsskadeersättning*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsfiskalen Sven Edling.

Förslaget föranledde följande yttranden.

Lagrådet:

Såsom ledande synpunkter vid utformandet av bestämmelserna om den nya krigsförsäkringen har med rätta uppställts dels att anordningen bör byggas på försäkringstekniska grunder dels ock att de rättsregler, som utbildats genom försäkringsvillkor och lagstiftningen om försäkringsavtal, skola i tillämpliga delar lända till efter rättelse. Ett genomförande av dessa synpunkter i så stor utsträckning som möjligt är nämligen i hög grad ägnat att giva stadga åt anordningen och underlätta den praktiska tillämpningen av förslagets regler. Det bör därför tillses, att avsteg från de uppställda grundsatserna icke sker utan att starka skäl tala för en avvikelse. Från denna utgångspunkt kan lagrådet icke finna, att den föreslagna begränsningen av försäkringsbeloppet för personlig lösegendom är motiverad. I det betänkande, som ligger till grund för förslaget, anföres såsom skäl för undantaget allenast, att det syntes olämpligt att i krigsförsäkringen medtaga sådant lösöre till hur högt värde som helst. Då avgiften för försäkringsskyddet skall beräknas efter försäkringsbeloppets storlek samt värdet av annan egen-

dom av sådant slag som avses i 4 kap. — t. ex. inventarier i ett stort affärs-
hus, en dyrbar tavelssamling tillhörande en stiftelse — ej sällan kommer att
överstiga den för personlig lösegendom satta värdegränsen, kan den om-
ständigheten i och för sig att försäkringsvärdet uppgår till mer än 50,000
kronor icke utgöra någon giltig anledning att ställa egendom av sistnämnda
slag i en särklass. Vidare medför förslaget härom en ej oväsentlig minsk-
ning av det försäkringskollektiv, som skall uppbära ifrågavarande krigs-
försäkring, allra helst om ägare av stora lösörebon, med hänsyn till de obe-
tydliga fördelar försäkringen erbjuder dem, helt avstå från att deltaga däri.
Å andra sidan kommer undantagsbestämmelsen, om den upphöjes till lag,
icke blott att vålla betydande olägenheter vid den praktiska tillämp-
ningen utan även att medföra rättsverkningar som måste te sig stötande för
rättskänslan. I den förra delen må bland annat erinras om att begreppet
personlig lösegendom icke har en otvetydig innebörd — den bestämning
därav som tillämpas vid brandförsäkring har tillkommit ur helt andra syn-
punkter och kan därför ej gärna följas. Begreppet kan icke lämpligen utan
närmare definition läggas till grund för lagbestämmelser av så ingripande
betydelse som de här föreslagna, och det skulle säkerligen bliva synnerligen
vanskligt att på ett tillfredsställande sätt utforma en sådan definition. Här-
utinnan må bland annat anmärkas, att gränsdragningen mellan personlig
lösegendom och inventarier i många fall måste vålla svårigheter. Ännu be-
svärligare måste det ofta bli att avgöra huruvida egendomen, såsom det
heter i 26 §, är avsedd att förvaras å en och samma plats. Särskilt betänk-
ligt är att förslagets genomförande kommer att rubba de förutsättningar,
som ligga till grund för den i 55 § lagen om försäkringsavtal upptagna be-
stämmelsen att försäkring å personlig lösegendom, såvitt ej annat fram-
går av omständigheterna, skall anses omfatta jämväl egendom som till-
hör försäkringstagarens make eller hos honom mantalsskrivet barn eller
annan av hans husfolk. Att husbonden sålunda ombesörjer sitt husfolks
behov av försäkring mot brandskada ansågs vid detta lagrums tillkomst
vara en anordning, som borde befrämjas. Regeln i förslaget måste verka
i motsatt riktning. Den vid gemensam försäkring förefintliga risken för
såväl husbonden som maka, barn och annat husfolk att få mindre ersätt-
ning för krigsskada än om en var tager sin egen försäkring kommer att,
i sådana fall då vederbörande uppmärksamma förhållandet, föranleda en
ur andra synpunkter icke önskvärd uppdelning av nu gällande försäk-
ringar. Och för dem som icke lägga märke till denna — ej så lätt insedda
— rättsverkan av förslaget kunna obehagliga överraskningar uppstå vid en
eventuell skadereglering.

På grund av vad sålunda anförts hemställer lagrådet, att den för person-
lig lösegendom bestämda värdegränsen måtte utgå. Härigenom vinnes jäm-
väl en icke obetydlig förenkling, i det att vissa följdverkningar, som till sin
riktighet äro omstridda eller som i tillämpningen måste medföra ett extra
förvaltningsarbete, kunna undvikas.

Justitierådet Lawski:

Vid granskning i lagrådet av 21 § i det förslag, som ligger till grund för lagen den 21 juni 1940 om krigsskadeersättning, antyde jag, att man vid förslaget avfattning i enkelhetens intresse allt för mycket avstått från en mera exakt fördelning av ansvaret för krigsskador. Jag syftade därvid främst på det förhållande, att vid krigsskada å fastighet eller maskiner den, som lidit skada, i allmänhet kommer att deltaga i avgiftsbetalning i mindre utsträckning än övriga försäkrade och, vad angår maskinförsäkring, synes hava möjlighet att väsentligen undandraga sig sådan betalning (10 och 20 §§). I det nu föreliggande förslaget har skyldigheten att erlægga avgift för krigsskadeförsäkring av annan egendom än fastigheter, varor och maskiner reglerats så (30 §), att alla försäkringstagare bliva likställda. Vid sådant förhållande synes det mig — oavsett av vilken anledning denna likställighet genomförts — böra tagas under övervägande, att redan nu jämväl beträffande fastigheter och maskiner genomföra samma grundsats.

Ur protokollet:

G. Lindencrona.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25 oktober 1940.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER.

Efter gemensam beredning med t. f. chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bergquist, anmäler chefen för handelsdepartementet, statsrådet Domö, lagrådets den 17 oktober 1940 avgivna utlåtande över det den 4 i samma månad till lagrådet remitterade förslaget till *lag angående ändring i vissa delar av lagen den 21 juni 1940 (nr 540) om krigsskadeersättning*.

Efter redogörelse för lagrådets utlåtande anför föredraganden:

Lagrådet har hemställt om den ändringen i det till lagrådet remitterade förslaget, att begränsningen av försäkringsbeloppet för personlig lösegendom måtte utgå. Såsom framgår av redogörelsen för innehållet i yttrandena över det av utredningen framlagda förslaget har även i flera av dessa givits uttryck åt samma mening. För egen del anser jag visserligen den vid remissen till lagrådet uttalade uppfattningen, att ersättning för skada å personlig lösegendom icke borde genom statlig krigsförsäkring beredas utöver en viss gräns, vara i och för sig befogad. De skäl, vilka av lagrådet anförts till stöd för upphävandet av denna begränsning, måste emellertid otvivelaktigt tillmätas synnerlig vikt. Då frågan icke är av större principiell betydelse, synes anledning därför icke finnas att vidbliva den vid lagrådsremissen intagna ståndpunkten. Jag tillstyrker alltså, att någon begränsning av försäkringsbeloppet för personlig lösegendom icke stadgas. Härav betingad ändring har skett i 26 och 30 §§.

Förutom nyssnämnda ändring har i förslaget, som i övrigt av lagrådets majoritet lämnats utan erinran, allenast vidtagits vissa jämkningar av redaktionell art.

Föredraganden hemställer, att det i enlighet med vad nu anförts överarbetade förslaget till *lag angående ändring i vissa delar av lagen den 21 juni 1940 (nr 540) om krigsskadeersättning* måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Åke Hartvig.
